

Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa warmińsko-mazurskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego

Olsztyn, grudzień 2018 r.

Spis treści

1. DEMOGRAFIA	3
2. RYNEK PRACY	11
3. INTEGRACJA SPOŁECZNA	24
4. EDUKACJA I WYKSZTAŁCENIE	51
5. PODSUMOWANIE – ZIDENTYFIKOWANE WYZWANIA I OBSZARY PROBLEMOWE	78
6. WNIOSKI I REKOMENDACJE	81
SPIS MAP	101
SPIS WYKRESÓW	103
SPIS TABEL	106

1. DEMOGRAFIA

Uwarunkowania demograficzne stanowią obecnie jeden z kluczowych filarów rozwoju społeczno-gospodarczego. Potencjał ludnościowy danego regionu oraz zachodzące w nim zmiany determinują szereg aspektów życia społecznego. Zarówno kształt krajowych czy też regionalnych strategii rozwoju oraz polityki rozwojowej opracowywany powinien być z uwzględnieniem procesów demograficznych, których wpływ na sytuację gospodarczą regionu jest kluczowy.

W przeprowadzonej analizie skupiono się na podstawowych aspektach sfery demograficznej, tj. liczbie ludności oraz strukturze mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Niepokojące zjawisko, jakim jest kryzys demograficzny, zaobserwowane zostało zarówno na szczeblu krajowym jak i regionalnym, przy czym dostrzec można znaczne zróżnicowanie przestrzenne badanego zjawiska. Niekorzystne trendy zarejestrowane w regionie dotyczą m.in.: spadku liczby oraz starzenia się ludności, wyludniania się obszarów przygranicznych, a także negatywnych prognoz zmian struktury ludności. Zachodzące przemiany wywierają bezpośredni wpływ na szanse i potencjał rozwojowy województwa warmińsko-mazurskiego oraz jego podregionów.

1.1. Liczba ludności województwa w podziale na mężczyzn i kobiety (w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym)

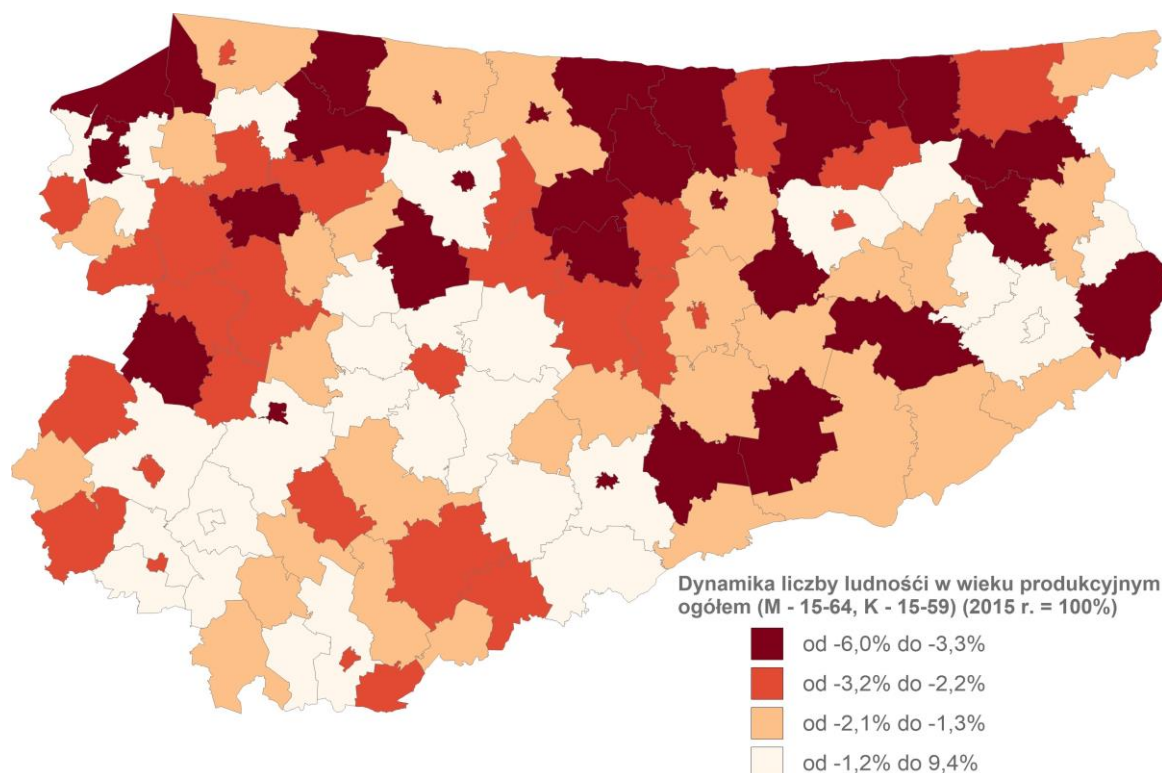
Liczba ludności województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31.12.2017 r. liczyła 1 433,9 tys. osób, tj. ok. 5,73 tys. osób mniej niż w 2015 r. (spadek o 0,40%), z czego 59,07% zameldowanych było w miastach. Największe tempo spadku liczby ludności zarejestrowano w przygranicznych gminach, tj. Barciany, Sępólno, Górowo Iławeckie, Banie Mazurskie, Budry, Lelkowo. Spadek liczby mieszkańców, względem 2015 r. w tych gminach oscylował w granicach 3%. Korzystne zmiany zarejestrowano natomiast w gminie Stawiguda, której liczba mieszkańców w stosunku do bazowego roku zwiększyła się o niemal 13%. Pozytywny trend zaobserwowano również m.in. w gminie Jonkowo, Barczewo, Dywity, Giętrząwa, Purda stanowiących peryferyjne gminy wojewódzkiego miasta Olsztyna.

Negatywne zmiany zachodzące w sytuacji demograficznej regionu przejawiają się nie tylko spadkiem liczby mieszkańców, ale również postępującym starzeniem się społeczeństwa. W 2017 r. zarejestrowano spadek liczby osób w wieku 14 lat i mniej, w każdej kategorii płciowej. Zmniejszenie liczby wskazanej grupy względem 2015 r. wyniosło 1,49 tys. osób, co stanowiło spadek o 0,67%. Znacznie większy ubytek, w wysokości 1,08 tys. osób zarejestrowano wśród mężczyzn. Pozytywne zmiany dot. liczby osób w wieku 14 lat i mniej zarejestrowano w niecałych 30% gmin województwa, z czego największy wzrost odnotowano w gminie Stawiguda (22,70%). W większości przypadków, nastąpiły niekorzystne zmiany obserwowanego zjawiska, z czego w 18 gminach, zarejestrowane spadki przekroczyły aż 5%. Największą redukcję liczby ludności w wybranej grupie zanotowano w gminie Stare Juchy (-9,56%), Kalinowo (-8,89%), Budry (-8,56%), Braniewo (-7,62%), Sępólno (-7,21%). Ograniczenie liczby ludności w wybranej kategorii wiekowej zarejestrowano również w pozostałych gminach województwa.

Wciąż najliczniejszą grupę osób w województwie stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Mimo, iż ich udział w 2017 r. wyniósł 65,56%, to odnotowywany jest systematyczny spadek liczby mężczyzn w wieku 15-64 lata oraz kobiet w wieku 15-60 lat. W 2017 r. zarejestrowano 940,16 tys. osób w wieku produkcyjnym (spadek względem 2015 r. o 2,4%), z czego 53,48% stanowili mężczyźni. Grupa

ta stanowiła w analizowanym roku 71,67% ogółu wszystkich mężczyzn. Liczba kobiet w regionie wyniosła z kolei w 2017 r. 437,41 tys. osób. Stanowiło to 59,73% ogółu kobiet mieszkających w województwie warmińsko-mazurskim w badanym roku. Poprawę sytuacji demograficznej w zakresie liczby osób w wieku produkcyjnym zarejestrowano jedynie w 6 gminach województwa, z czego jedynie w gminie wiejskiej Stawiguda wzrost liczby ludności był większy od 2%, a dokładnie wyniósł 9,40%. Zmian liczby ludności określonej grupy nie zarejestrowano jedynie w gminie Lubawa. W pozostałych 109 gminach nastąpiło ograniczenie liczby osób w danej kategorii, z czego największe spadki zarejestrowano w graniczących z Rosją gminach Górowo Iławeckie (-6,03%) oraz Banie Mazurskie (-5,08%) – mapa 1.1.

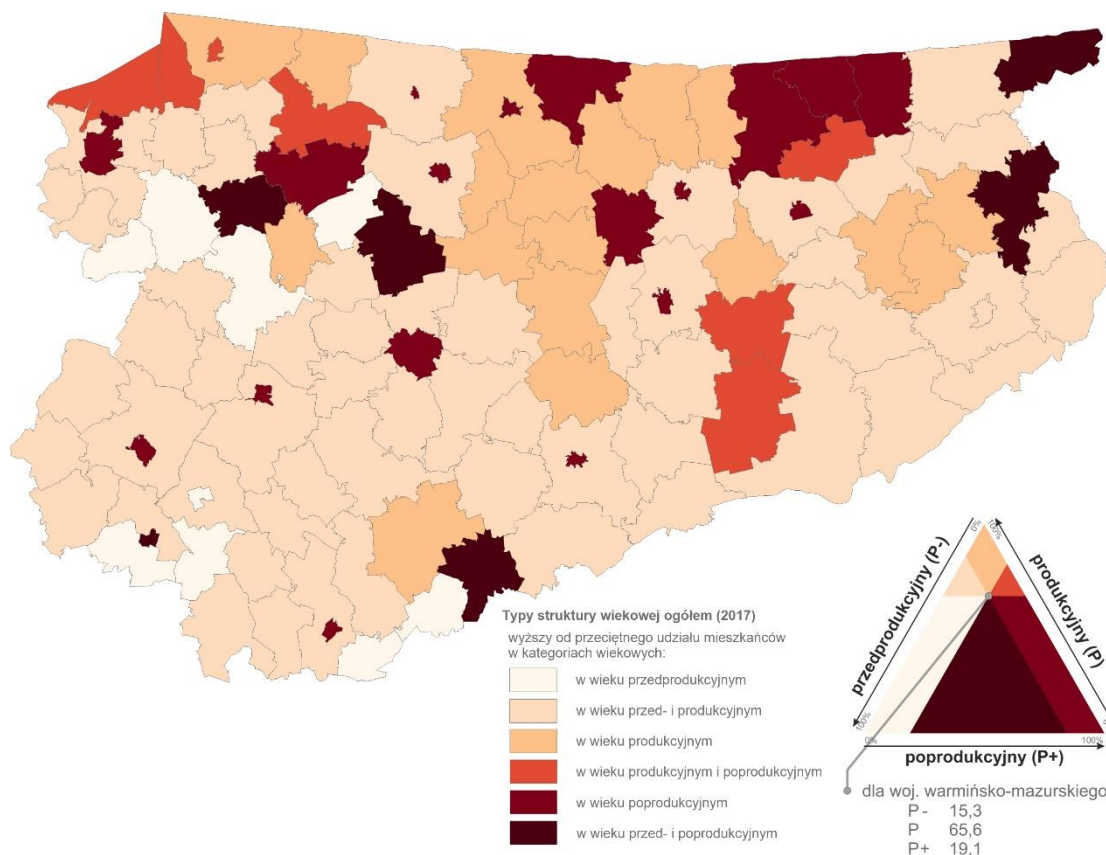
Mapa 1.1. Dynamika liczby ludności w wieku produkcyjnym ogółem w gminach województwa w odniesieniu do 2015 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Potwierdzeniem negatywnych zmian w sytuacji demograficznej zachodzących zarówno na szczeblu krajowym jak i wojewódzkim jest wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. W 2017 r. w regionie odnotowano o 18,92 tys. osób więcej w danej grupie w porównaniu z 2015 r. (wzrost o 7,41%). Przy jednoczesnym kurczeniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrost liczebności osób w wieku emerytalnym znacząco wpływa na zmianę struktury wiekowej ludności regionu. Negatywne skutki zmian demograficznych będą miały istotny wpływ na przyszłą sytuację społeczno-gospodarczą regionu. Strukturę wiekową gmin województwa przedstawiono na mapie 1.2.

Mapa 1.2. Struktura wiekowa ludności w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



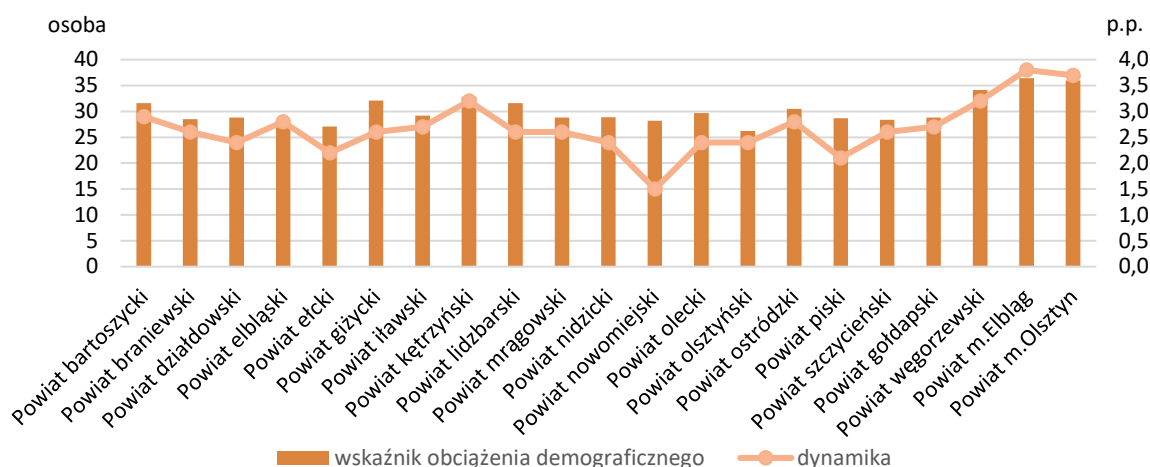
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Najwyższe tempo wzrostu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w regionie zarejestrowano dla gminy Stawiguda (18,14%) (w której odnotowano wzrost liczby ludności w każdej kategorii) oraz gmin Milejewo (14,45%), Gronowo Elbląskie (14,16%) i Elbląg (gmina wiejska) (13,51%). W większości gmin województwa w latach 2015-2017 zaobserwowano zjawisko starzenia demograficznego. Jedynie w gminie Jonkowo, Stawiguda oraz gminie wiejskiej Ełk zarejestrowano większy przyrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym niż w wieku poprodukcyjnym kolejno o 47, 672 oraz 97 osób. Spadek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym zarejestrowano jedynie w gminie Janowiec Kościelny i wyniósł on -2,00%. Zmian tych nie należy jednak oceniać pozytywnie, gdyż w gminie tej zaobserwowano odpływ ludności również wśród osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, w znacznie większym stopniu. Świadczy to o procesie wyludniania się gminy i wzmożonym odpływie osób w wieku do 60 roku życia (kobiety) i do 65 roku życia (mężczyźni).

1.2. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w powiatach regionu, uległ w badanym okresie pogorszeniu w każdym powiecie. Największe obciążenie osób w wieku produkcyjnym w 2017 r. zarejestrowano w powiecie m. Olsztyn oraz m. Elbląg, w których na 100 osób w ww. wieku przypadało kolejno 36 oraz 31,6 osób w wieku poprodukcyjnym. W powiatach tych zarejestrowano również najszybszy przyrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, który wyniósł 3,8 osoby w powiecie m. Elbląg oraz 3,7 osoby w powiecie m. Olsztyn. Niekorzystna sytuacja oraz jej negatywny trend obserwowany jest w każdym powiecie regionu. W skali całego województwa w 2017 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym, przypadało 30,6 osób w wieku poprodukcyjnym (Wykres 1.1).

Wykres 1.1. Wskaźnik obciążenia demograficznego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r. wraz z dynamiką w relacji do 2015 r. (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Drugi zastosowany wskaźnik w analizie obciążenia demograficznego dotyczy liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Za jego pomocą, zobrazować można ile osób w wieku przedprodukcyjnym (w tym ujęciu są to osoby w wieku 0-17 lat) i poprodukcyjnym przypada na kategorie osób w wieku produkcyjnym. Wartość wskaźnika można interpretować zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. W zależności od tego czy w liczniku równania przeważają osoby w wieku przedprodukcyjnym, które w przyszłości stanowić będą o sile gospodarki, czy też osoby w wieku poprodukcyjnym będące niejako obciążeniem dla osób w wieku produkcyjnym, dokonujemy oceny wskaźnika. W województwie warmińsko-mazurskim wartość wskaźnika w 2017 r. ukształtowała się na poziomie 60 osób. W części powiatów zaobserwowano niekorzystną sytuację, tj. przeważający udział osób w wieku poprodukcyjnym. Przy prognozowanych zmianach sytuacji demograficznej, związanych ze starzeniem się społeczeństwa dysproporcja ta ulegać będzie dalszemu pogłębianiu.

Stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym w relacji do osób w wieku przedprodukcyjnym wyrażony został kolejnym wskaźnikiem obrazującym obciążenie demograficzne w regionie, który wyniósł w województwie 104,2. W 10 powiatach województwa, liczba osób w wieku poprodukcyjnym przekraczała w 2017 r. liczebność osób w wieku do 17 roku życia. Najmniej korzystną sytuację zarejestrowano w m. Elbląg (135,2 osób), m. Olsztyn (127,7 osób) oraz w powiecie węgorzewskim (125,2 osób). Niekorzystną przewagę osób w wieku poprodukcyjnym zarejestrowano ponadto w powiecie: ostródzkim, bartoszyckim, braniewskim, giżyckim, kętrzyńskim, lidzbarskim oraz mrągowskim. Dodatkowo w m. Elbląg oraz powiecie węgorzewskim zarejestrowano jeden z najwyższych przyrostów wskaźnika, który wyniósł 10,4 osoby w stosunku do 2015 r. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem wystąpiła w m. Olsztyn, w którym przyrost wskaźnika wyniósł 6,1 osoby. Najniższy poziom obciążenia demograficznego w regionie zaobserwowano natomiast w powiecie nowomiejskim (84,3 osoby), oraz olsztyńskim (87,8 osób).

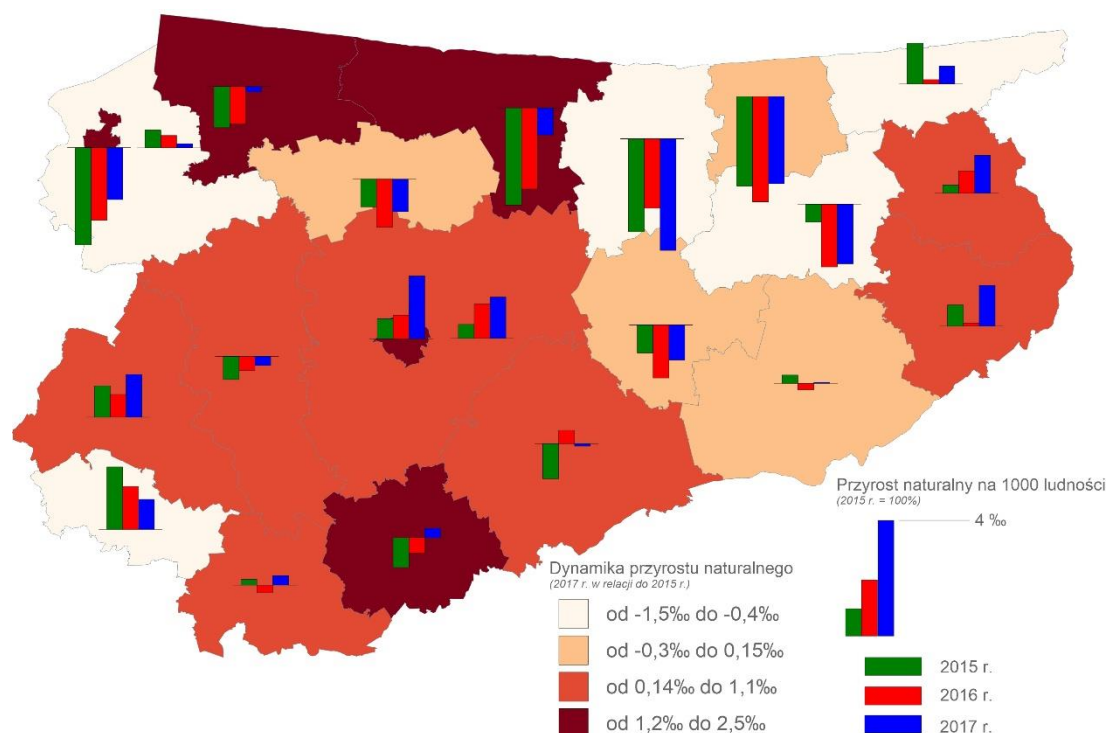
1.3. Przyrost naturalny

Zarejestrowany w 2017 r. przyrost naturalny w województwie warmińsko-mazurskim był dodatni i wyniósł 0,08‰ wobec -0,51‰ w 2015 r. W skali regionu nastąpiła nieznaczna poprawa obserwowanego wskaźnika, jednak pozostaje on wciąż na niskim poziomie. Permanentny spadek przyrostu naturalnego w latach 2015-2017, odnotowano w powiecie: bartoszyckim, braniewskim,

giżyckim, kętrzyńskim, lidzbarskim, mrągowskim, ostródzkim, szczycieńskim, węgorzewskim, m. Elbląg. Najbardziej niekorzystną sytuację w 2017 r. zarejestrowano w powiecie kętrzyńskim oraz węgorzewskim, w których współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł kolejno -3,91‰ oraz -3,06‰. Negatywna tendencja zmian, dotycząca szybszego przyrostu liczby zgonów, nad liczbą urodzeń żywych w latach 2015-2017 zarejestrowana została niemal w połowie powiatów województwa. Rejestrowany niski poziom przyrostu naturalnego jest wypadkową dwóch czynników, tj. ograniczenia wskaźnika dzietności oraz wzrostu przeciętnego dalszego trwania życia. Zmiany zachodzące w gospodarstwach domowych, tj. przyjmowanie modelu rodzin typu 2+1, odkładanie decyzji prokreacyjnych, ograniczanie liczby zawieranych małżeństw, wzrost liczby rozwodów i separacji przy jednoczesnym wydłużaniu się przeciętnego dalszego trwania życia ludności (w wyniku lepszej opieki zdrowotnej, czy też zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie zdrowotności) ma istotny wpływ na poziom przyrostu naturalnego.

Największy zarejestrowany spadek współczynnika przyrostu naturalnego w regionie odnotowano w powiecie giżyckim, w którym w 2017 r. wyniósł on -2,09‰ (-0,63‰ w 2015 r.). Pozytywnie ocenić należy znaczną poprawę trendu w powiecie bartoszyckim, w którym w 2017 r. pomimo, iż współczynnik wyniósł -0,95‰, to uległ on znacznej poprawie w relacji do 2015 r. (-3,41‰). W najkorzystniejszej pod kątem prowadzonej analizy sytuacji w 2017 r. znajdują się m. Olsztyn (2,2‰), powiaty: iławski (1,5‰) olsztyński (1,45‰), ełcki (1,43‰) i olecki (1,33‰), w których odnotowano pozytywny trend zmian w analizowanym okresie (Mapa 1.3).

Mapa 1.3. Przyrost naturalny na 1000 ludność wraz z dynamiką w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

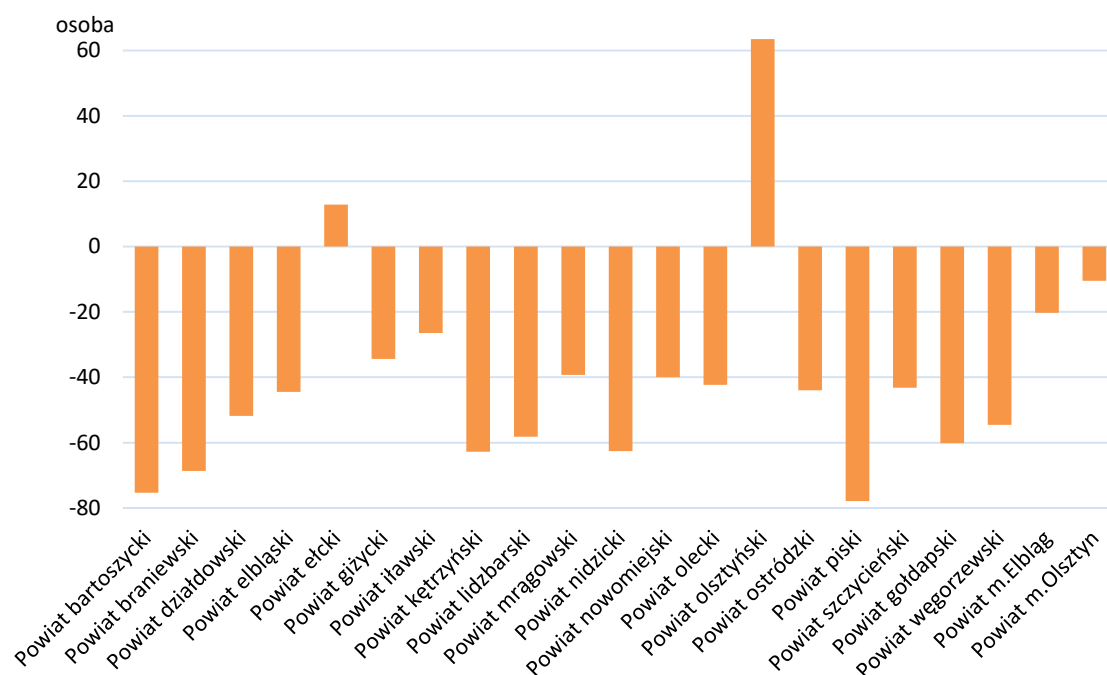
1.4. Migracje

Zarówno w skali całego województwa warmińsko-mazurskiego, jak i w większości powiatów zarejestrowano ujemny współczynnik salda migracji osób w wieku przedprodukcyjnym. Oznacza to, że województwo charakteryzowało się większym odpływem ludności określonej grupy wiekowej,

niż napływem (-3,3 osób na 10 tys. ludności). Największą ujemną dysproporcję pomiędzy napływem ludności do danego powiatu, a jej odpływem na 10 tys. osób zarejestrowano w powiecie braniewskim (-81,82 osób), który boryka się również z problemem niskiego przyrostu naturalnego oraz starzeniem się ludności w nim zamieszkałej. Niekorzystna sytuacja występuje także w powiecie elbląskim (-29,63 osób), piskim (39,14 osób) oraz m. Olsztyn (-22,87 osób), w których nastąpiło pogorszenie wskaźnika względem 2014 r., a także gołdapskim (-67,2 osób) i lidzbarskim (-44,3 osób), w których tendencja ta ma charakter permanentny.

Współczynnik salda migracji wśród osób w wieku produkcyjnym w województwie warmińsko-mazurskim wyniósł w 2017 r. -28,8 osób (na 10 tys. osób). Przewagę liczby emigrantów nad liczbą imigrantów w tej grupie, zarejestrowano w 19 z 21 powiatów województwa. Dodatkowo, jedynie w trzech powiatach charakteryzujących się ujemną wartością współczynnika migracji osób w wieku produkcyjnym zarejestrowano względnie stabilną poprawę sytuacji w latach 2014-2017, tj. w powiecie braniewskim, kętrzyńskim, iławskim oraz m. Elbląg. Dodatkowo saldo migracji wśród osób w wieku produkcyjnym województwa warmińsko-mazurskiego oraz pozytywny kierunek zmian zjawiska, zarejestrowano jedynie w powiecie ełckim (12,86 osób) oraz olsztyńskim (63,54 osób).

Wykres 1.2. Współczynnik salda migracji osób w wieku produkcyjnym w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ujemne saldo migracji w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowano również w grupie osób w wieku poprodukcyjnym. Wartość współczynnika dla województwa wyniosła w 2017 r. -2,6 osób na 10 tys. osób. W odniesieniu do 2014 r., zanotowano wzrost wartości współczynnika o 0,4 osoby. Najniższy współczynnik salda migracji na 10 tys. osób w 2017 r. zarejestrowano w powiecie braniewskim (-33,97 osób), kętrzyńskim (-35,44 osób), nidzickim (-26,43 osób) oraz węgorzewskim (-32,84 osób). W ww. powiatach, nastąpiło również pogłębienie dysproporcji między imigrantami a emigrantami w latach 2014-2017. W najgorszej sytuacji migracyjnej w regionie znajdują się dodatkowo powiaty: bartoszycki, gołdapski, ostródzki, nowomiejski, olecki, ostródzki

i piski, w których w 2017 r. zarejestrowano ujemne saldo migracji, w każdej grupie wiekowej ludności. Szczególnie wysoką dodatnią wartość współczynnika salda migracji na 10 tys. osób, wśród osób w wieku poprodukcyjnym zarejestrowano w powiecie ełckim (35,92 osób). Pozytywną konsekwencją dodatniego salda napływu ludności w wieku poprodukcyjnym, jest fakt iż spowalnia wyludnianie się regionu, jednak przy zmniejszającej się liczebnie grupie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym prowadzi do niekorzystnych zmian struktury ludności regionu. Zaobserwowane zmiany potwierdzają niekorzystną sytuację demograficzną województwa, co w połączeniu z ujemnym saldem migracji osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, prowadzi do zjawiska starzenia się ludności w regionie. Kluczowym czynnikiem wpływającym na podjęcie decyzji dot. emigracji w ostatnich latach były względy ekonomiczne oraz niedostateczna liczba pożądanych miejsc pracy, co w istotnym stopniu determinowało poziom migracji¹.

1.5. Prognoza liczby ludności

W wyniku negatywnych zmian demograficznych zachodzących w województwie warmińsko-mazurskim, liczba ludności w perspektywie do 2030 i 2050 r. względem 2015 r. ulegnie zmniejszeniu kolejno o -4,8% oraz -16,1%. Największe tempo spadku dynamiki liczby mieszkańców regionu w 2030 r. dotknie grupy osób znajdujących się w wieku przedprodukcyjnym (-18,22%). W kategorii osób w wieku produkcyjnym nastąpi spadek liczby osób o 13,5%, a ich udział w 2030 r. wyniesie 60,8% ogółu mieszkańców (redukcja o 6,11 p.p.). Prognozuje się, iż jedyną grupą, której liczebność w 2030 r. wzrośnie będzie kategoria osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 39,65%). Udział grupy osób w wieku poprodukcyjnym w 2030 r. wyniesie z kolei 26,02%, co stanowić będzie wzrost o 8,28 p.p. w relacji do 2015 r.²

Według prognozy liczby ludności, negatywna tendencja zmian demograficznych w regionie utrzyma się co najmniej do 2050 r. Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym będzie permanentnie się zmniejszał i w 2050 r. wyniesie kolejno 12,01% i 51,32%. W odniesieniu do 2015 r. prognozowany jest dalszy spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (o -34,36%) oraz produkcyjnym (o -35,64%). Proces starzenia demograficznego ulegnie pogłębieniu, a przyrost osób w wieku poprodukcyjnym w relacji do 2015 r. wyniesie 73,45%. Udział tej grupy osób w 2050 r. wyniesie 36,66%, co stanowić będzie wzrost względem 2015 r. o 18,92 p.p. W 2050 r. jedynie w powiecie olsztyńskim nastąpi wzrost liczby mieszkańców - mężczyzn o 11,84% oraz kobiet o 13,33%. Rezultat ten będzie pochodną relatywnie niskiego spadku dynamiki osób w wieku przedprodukcyjnym (-6,99%), produkcyjnym (-8,56%) oraz najwyższego w regionie przyrostu liczby osób z tej kategorii w wieku poprodukcyjnym o 196,74%.

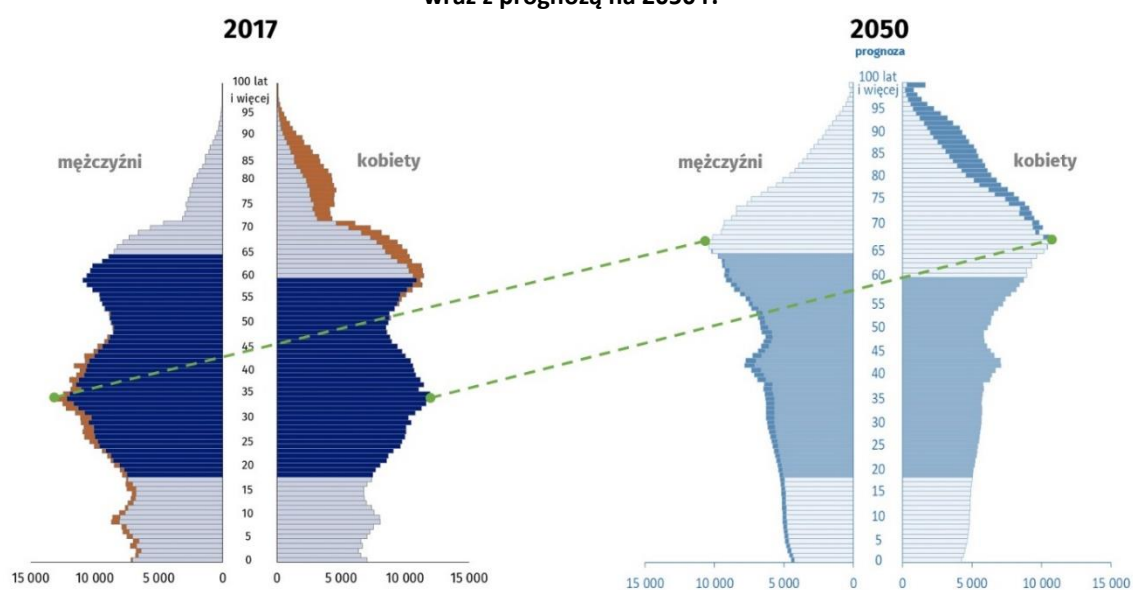
W perspektywie do 2050 r. w województwie warmińsko-mazurskim nastąpi znaczny ubytek liczby ludności połączony z negatywnym trendem zmian jego struktury – starzenie się społeczeństwa. W każdym z powiatów regionu prognozowany jest wzrost udziału grupy osób w wieku poprodukcyjnym do 2050 r., oscylujący w granicach 20 p.p. względem 2015 r., przy jednoczesnym spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (Wykres 1.3)³.

¹ Analiza problemów społecznych województwa warmińsko-mazurskiego w ujęciu pomocy społecznej za rok 2015, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2016 r.

² Opracowanie własne na podstawie BDL

³ W wyniku braku możliwości samodzielnego opracowania wykresu dla 2015 i 2050 r. zastosowano grafikę na której przedstawione zostały lata 2017 i 2050.

**Wykres 1.3. Piramida wieku ludności województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.
wraz z prognozą na 2050 r.**



Źródło: Urząd Statystyczny w Olsztynie

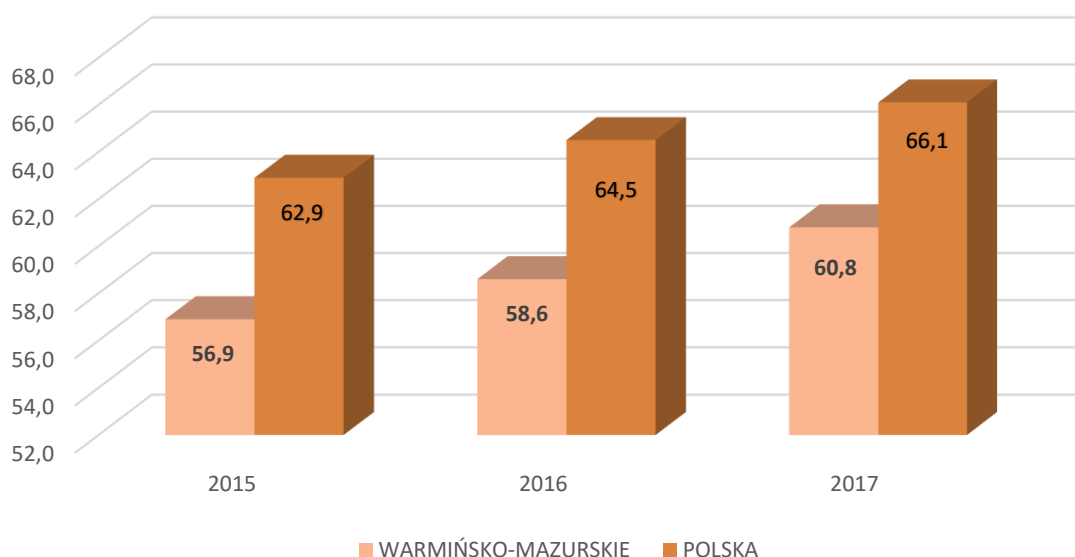
2. RYNEK PRACY

Od początku lat 90. rynek pracy w województwie warmińsko-mazurskim należy do najtrudniejszych obszarów aktywności społeczno-gospodarczej w kraju. Wynika to w dużej mierze z niskiego zatrudnienia (niższego niż przeciętnie w Polsce), niskiego poziomu wynagrodzeń i najwyższego w kraju bezrobocia. Peryferyjne położenie sprawia, że województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z najuboższych regionów w Polsce, jednocześnie boryka się z najtrudniejszymi w skali kraju problemami na rynku pracy, m.in. najniższym wskaźnikiem zatrudnienia i najwyższym wskaźnikiem bezrobocia⁴.

2.1. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata (%)

Współczynnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata w województwie warmińsko-mazurskim wyniósł w 2017 roku 60,8% i w stosunku do roku bazowego (2015) wzrósł o 3,9 p. proc. W kraju natomiast wskaźnik ten wynosił 66,1% w roku 2017 i był o 3,2 p. proc. wyższy niż w roku bazowym. Dynamika wzrostu wskaźnika zatrudnienia w województwie warmińsko-mazurskim w analizowanym okresie jest większa niż średnio w kraju o 0.7 p.p.

Wykres 2.1. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. *Statystyczne Vademecum Samorządowca*

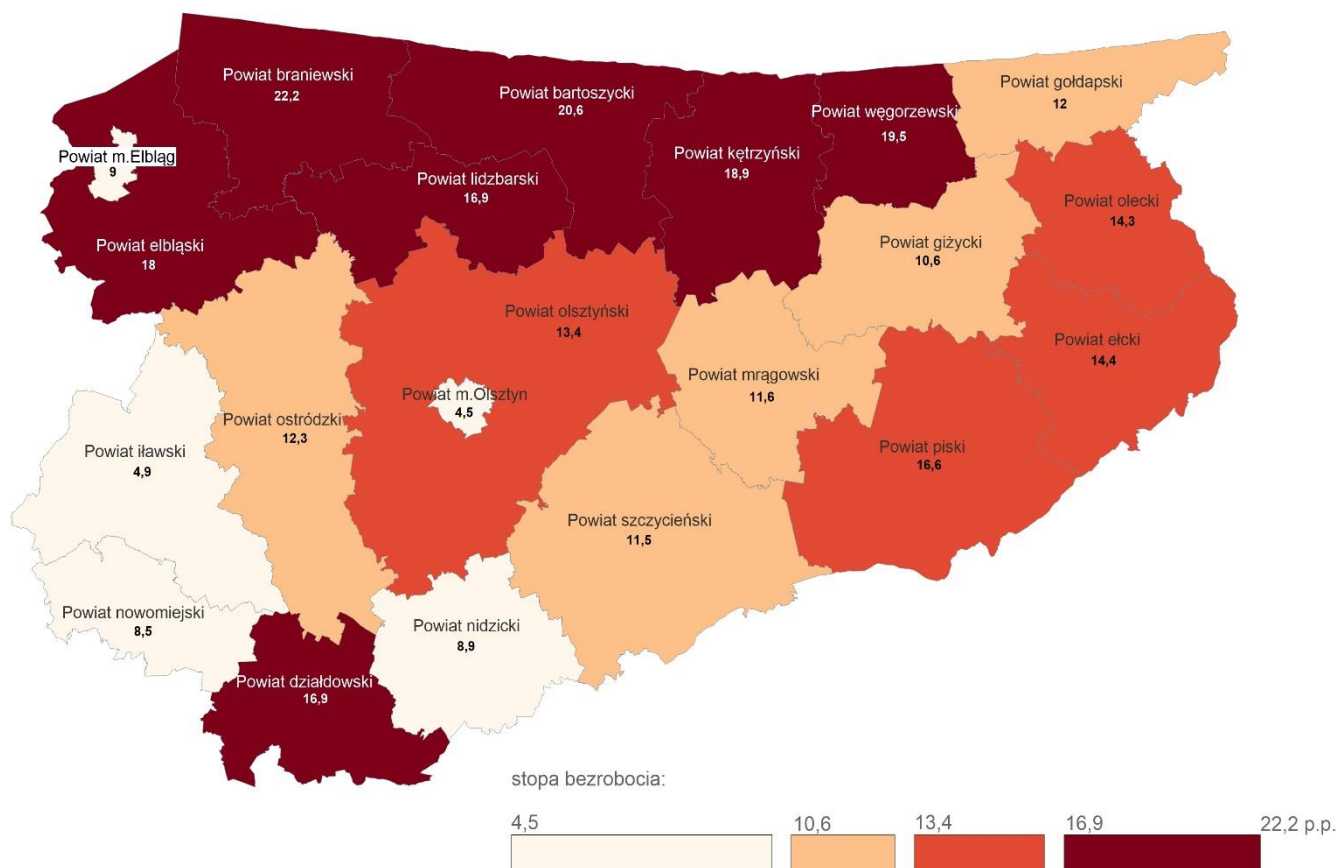
2.2. Stopa bezrobocia rejestrowanego na poziomie powiatu

Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku ukształtowała się na poziomie 11,7%, w kraju zaś – 6,6%. W porównaniu do roku bazowego wartość wskaźnika spadła w regionie o 4,5 p. proc., a w kraju o 3,1 p. proc. Pomimo znacznego spadku stopy bezrobocia rejestrowanego w ostatnich latach, województwo warmińsko-mazurskie w dalszym ciągu zajmuje ostatnią pozycję w kraju. Najniższe bezrobocie w kraju odnotowano natomiast w województwie

⁴Waldziński i Śledź (red.), 2009, Raport końcowy. Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce województwa warmińsko-mazurskiego (w kontekście zarządzania zmianą gospodarczą), GRUPA Olsztyńska Szkoła Biznesu - Instytut Badań i Analiz, Olsztyn, s. 42

wielkopolskim – 3,7%. Za niską stopę bezrobocia odpowiadają m.in. spadek aktywności zawodowej, spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, emigracja oraz polityki rządowe, takie jak obniżenie wieku emerytalnego, czy program „Rodzina 500 plus”⁵. Sytuację na poziomie powiatów województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2017 prezentuje poniższa mapa 2.1.

**Mapa 2.1. Stopa bezrobocia rejestrowanego
w powiatach województwa warmińsko mazurskiego w 2017 r.**



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powiatami o najniższej stopie bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim są m. Olsztyn (4,5%), powiat iławski (4,9%), nowomiejski (8,5%), nidzicki (8,9%) oraz m. Elbląg (9%). Najwyższe bezrobocie rejestrowane jest natomiast w powiatach braniewskim (22,2%), bartoszyckim (20,6%) oraz węgorzewskim (19,5%).

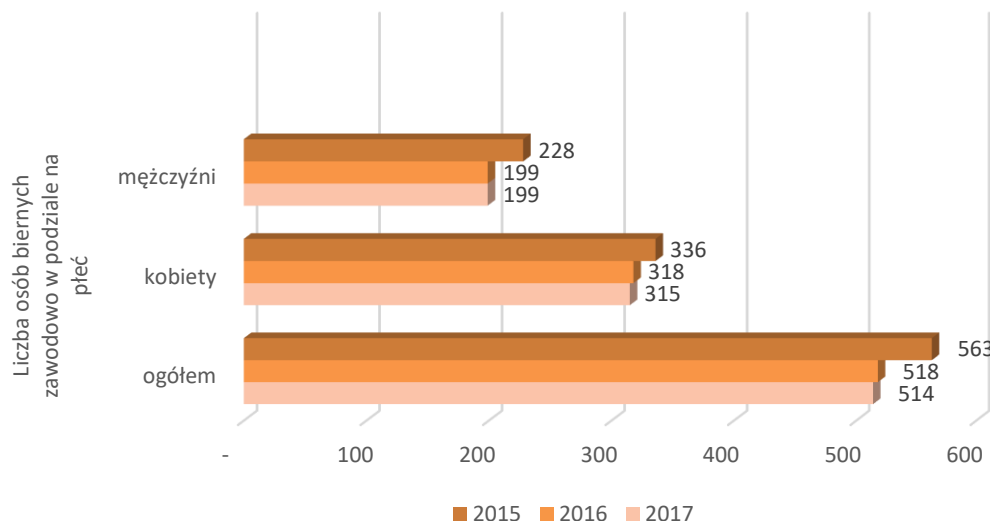
2.3. Liczba osób biernych zawodowo w podziale na płeć

Liczba osób biernych zawodowo w 2017 r. zmniejszyła się w województwie warmińsko-mazurskim o 49 tys. osób w porównaniu z rokiem bazowym, z 563 tys. osób do 514 tys. osób. Z analizy struktury osób biernych zawodowo w podziale na płeć wynika, że pomimo ogólnego spadku liczby osób biernych zawodowo wzrósł udział kobiet z 59,7% w roku 2015 do 61,3% w roku 2017. Główną przyczyną bierności zawodowej w regionie jest przejście na emeryturę (48%) a następnie nauka i podnoszenie kwalifikacji oraz choroba i niepełnosprawność (odpowiednio po 15,2% i 15%). W przypadku kobiet

⁵ <https://biznes.interia.pl/makroekonomia/news/rekordowo-niskie-bezrobocie-w-polsce-ma-dwa-dna,2578209,2156>

zmniejszenie aktywności zawodowej może być konsekwencją Programu „Rodzina 500 plus”, który ze względu na kryterium dochodowe, także nie pomaga aktywizować zawodowo.

Wykres 2.2. Liczba osób biernych zawodowo w podziale na płeć w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 (w tys. osób)

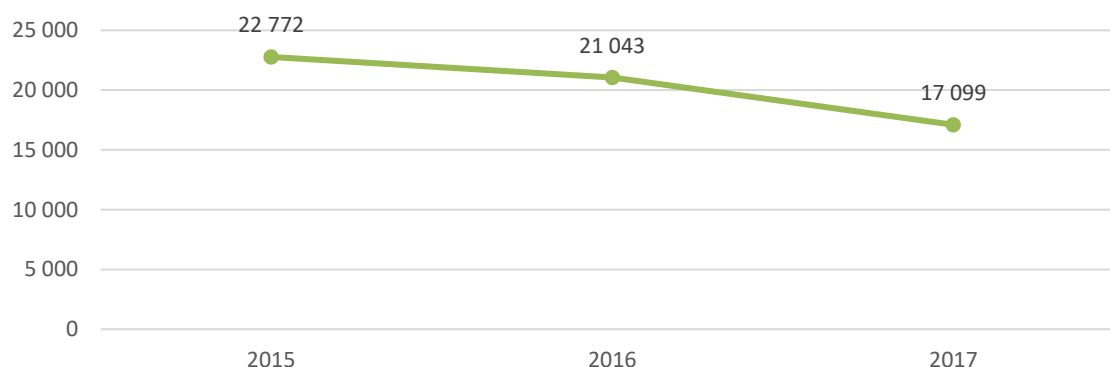


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.4. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 50 lat i więcej

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 50 lat i więcej sukcesywnie spada z roku na rok. W województwie warmińsko-mazurskim liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 50 lat i więcej zmniejszyła się o blisko 25% w roku 2017 w odniesieniu do roku bazowego 2015. Podobna sytuacja obserwowana jest również w odniesieniu do kraju. W skali kraju liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 50 lat i więcej zmniejszyła się o blisko 40%, z poziomu 226 tys. osób w roku 2015 do poziomu 142 tys. osób w roku 2017.

Wykres 2.3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w wieku 50 lat i więcej



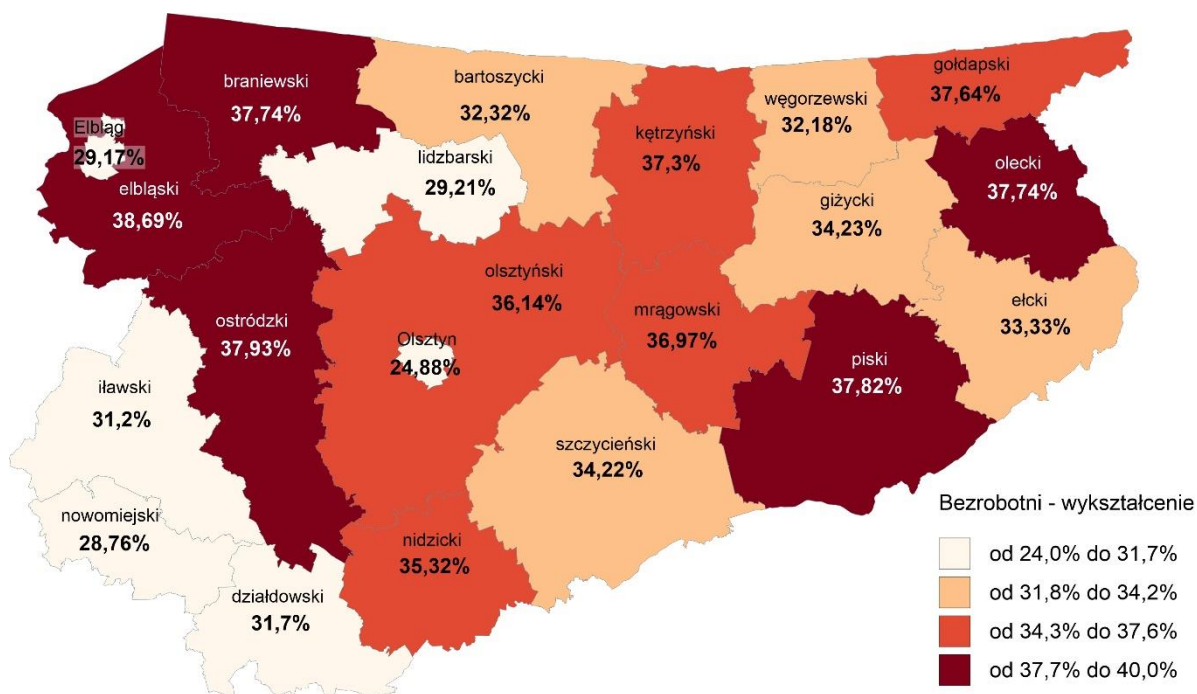
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.5. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym zmniejszyła się w roku 2017 o 7 584 osoby w odniesieniu do roku bazowego (z 27 954 do 20 370).

Powiatami o największej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym są powiat: olsztyński (1 870), ostródzki (1 696), ełcki (1 472), bartoszycki (1 381) oraz elbląski (1 357). Najmniejszą liczbę zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym zanotowano w powiatach: nidzickim (332), nowomiejskim (386), gołdapskim (405) oraz węgorzewskim (446).

Mapa 2.2. Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym do ogółu bezrobotnych w powiecie w 2017 r.



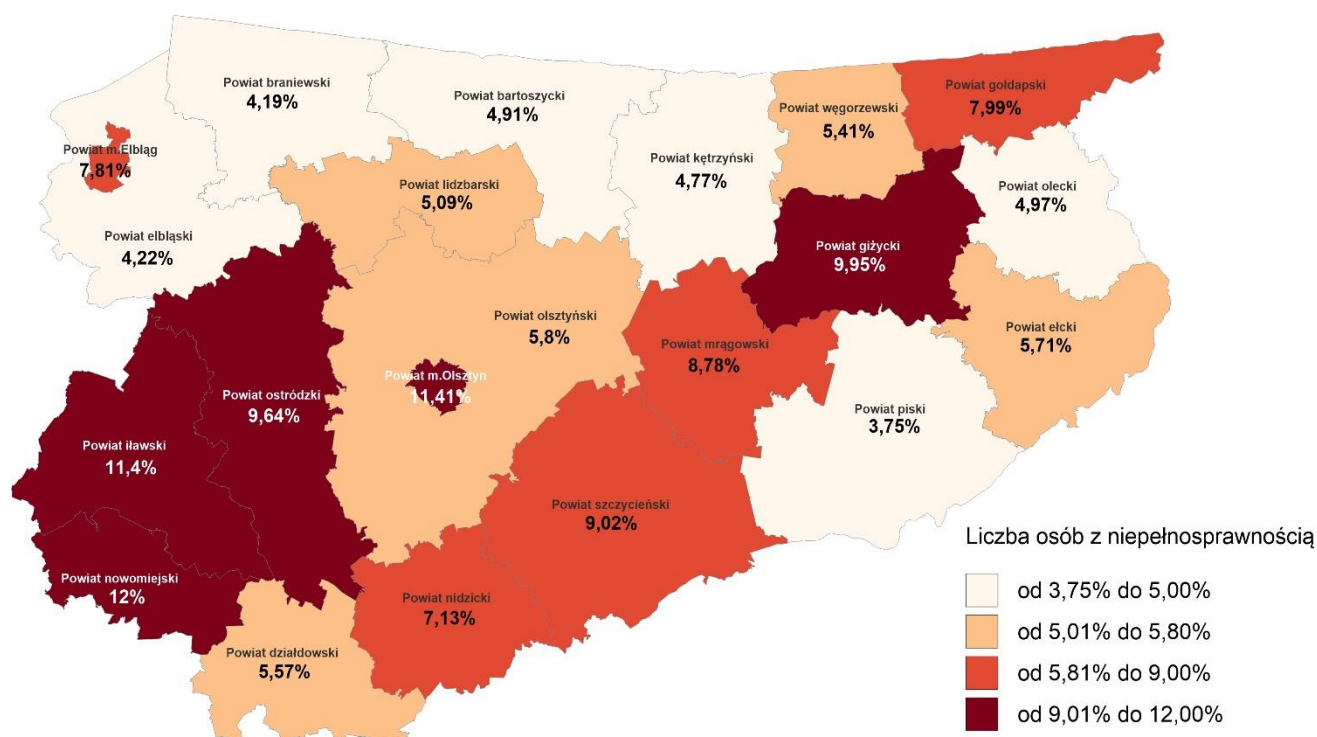
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nieco inaczej prezentuje się rozkład procentowy udziału zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym do ogółu bezrobotnych w roku 2017. Analizując dane zaprezentowane na powyższej mapie 2.2 zauważamy, iż największy odsetek zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym do ogółu bezrobotnych w powiecie jest w powiatach: elbląskim (38,69%), ostródzkim (37,93%), piskim (37,82%), braniewskim i oleckim (po 37,74%). Najmniejszy zaś w powiecie: m. Olsztyn (24,88%), nowomiejskim (28,76%), m. Elbląg (29,17%) oraz lidzbarskim (29,21%). Odsetek dla województwa w 2017 roku wynosił zaś 33,95%.

2.6. Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy

Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2017 zmniejszyła się o 1 037 osób w stosunku do roku bazowego (z 5 148 do 4 111). Analizując rozkład przestrzenny zauważyć można, iż najwięcej osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy zamieszkuje powiat: m. Olsztyn (465), ostródzki (431), olsztyński (300), m. Elbląg (299) oraz szczycieński (235). Najmniej natomiast zamieszkuje powiat: nidzicki (67), węgorzewski (75), gołdapski (86), olecki (95) oraz piski (97).

Mapa 2.3. Odsetek bezrobotnych z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy do ogółu bezrobotnych w powiecie w 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

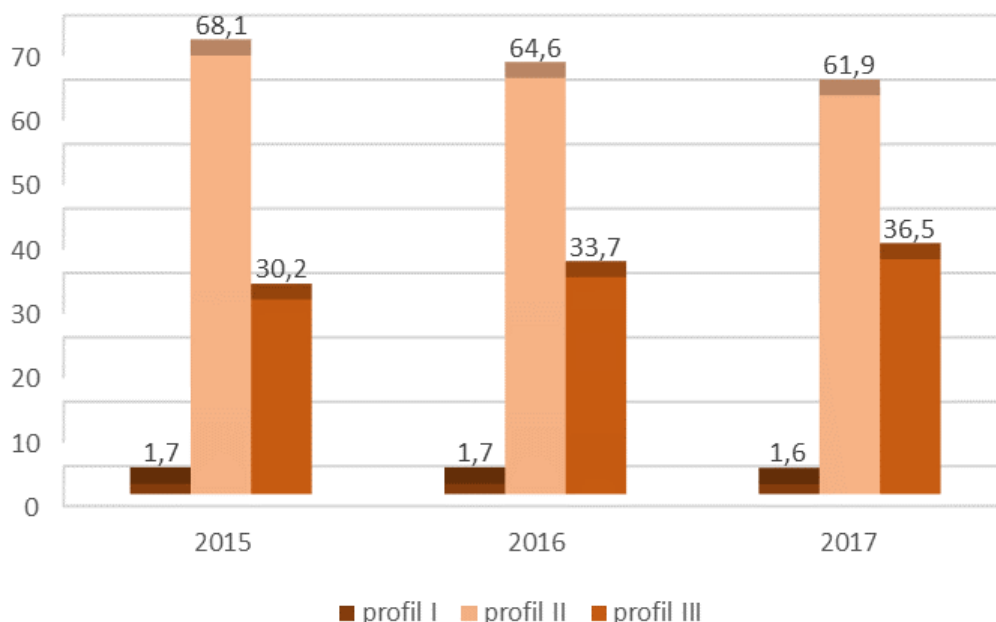
Rozpatrując rozkład przestrzenny liczby bezrobotnych z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2017 (patrz mapa 2.3) widzimy, iż najwyższy odsetek występował w powiecie nowomiejskim (12%), m. Olsztyn (11,41%) i iławskim (11,4%). Najmniejszy natomiast odnotowano w powiatach: piskim (3,75%), braniewskim (4,19%), i elbląskim (4,22%). W województwie odsetek ten w 2017 roku wyniósł 6,85%.

2.7. Struktura bezrobotnych wg profilu pomocy (udział osób z I/II/III profilem w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych)

W województwie warmińsko-mazurskim najliczniejszą grupę zarejestrowanych bezrobotnych wg profilu pomocy w 2017 roku stanowią osoby z II profilem, czyli tzw. „wymagający wsparcia”. Ich udział zmniejszył się jednak w stosunku do roku bazowego o 6,2 p.p., z poziomu 68,1% do 62%. Najmniejszy udział miały natomiast osoby z I profilu, czyli tzw. „bezrobotni aktywni”. Ich udział

w latach 2015-2017 nie uległ w zasadzie zmianie (1,6%). Widoczny jest natomiast wzrost udziału osób z III profilem, tzw. „oddalonych od rynku pracy”, z poziomu 30,2% w roku 2015 do 36,5% w roku 2017.

Wykres 2.4. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie warmińsko-mazurskim wg profilu pomocy

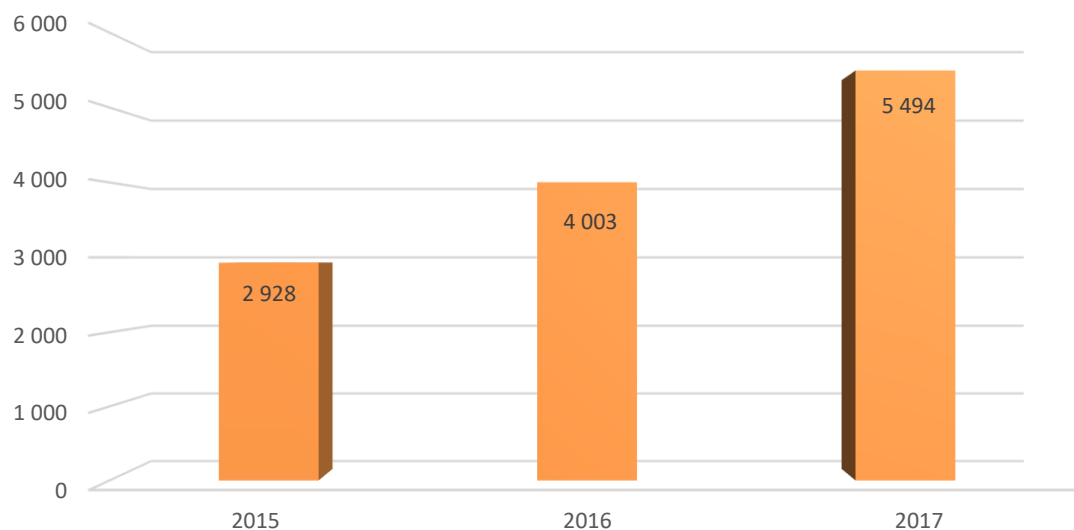


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.8. Liczba osób posiadających ważne dokumenty potwierdzające prawo pobytu cudzoziemca na obszarze województwa

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd do Spraw Cudzoziemców na stronie www.migracje.gov.pl, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku przebywało prawie 5,5 tysiąca cudzoziemców posiadających ważne dokumenty potwierdzające prawo pobytu. Na przestrzeni trzech ostatnich lat liczba takich osób wzrosła prawie o połowę, co pokazuje poniższy wykres. Ponad 61% cudzoziemców przebywających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego stanowili mężczyźni, a połowa z nich była w wieku od 20 do 39 lat. Najliczniejszą grupą w regionie, bo stanowiącą prawie połowę wszystkich cudzoziemców posiadających ważne dokumenty potwierdzające prawo pobytu, są obywatele Ukrainy. Napływ cudzoziemców do Polski, szczególnie tych pochodzących ze wschodu, jest odzwierciedleniem potrzeb na krajowym rynku pracy.

Wykres 2.5. Liczba cudzoziemców posiadających prawo pobytu na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego

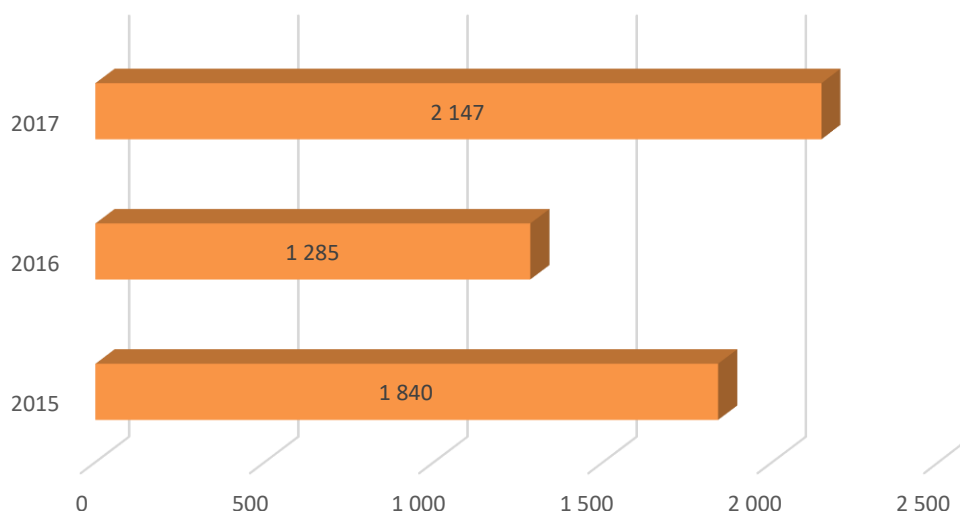


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.migracje.gov.pl, wg stanu na 11.09.2018 r.

2.9. Liczba osób wyrejestrowanych z KRUS

Na koniec 2017 roku w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ogółem ubezpieczonych było 1 270 525 osób. W stosunku do roku bazowego 2015 liczba ubezpieczonych zmniejszyła się o 162 200 osób. W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku w KRUS ubezpieczonych było 43 907 osób i w stosunku do roku bazowego liczba ubezpieczonych była mniejsza o 5 272 osoby, co stanowiło spadek o ponad 10%.

Wykres 2.6. Liczba osób wyrejestrowanych z KRUS w województwie warmińsko-mazurskim



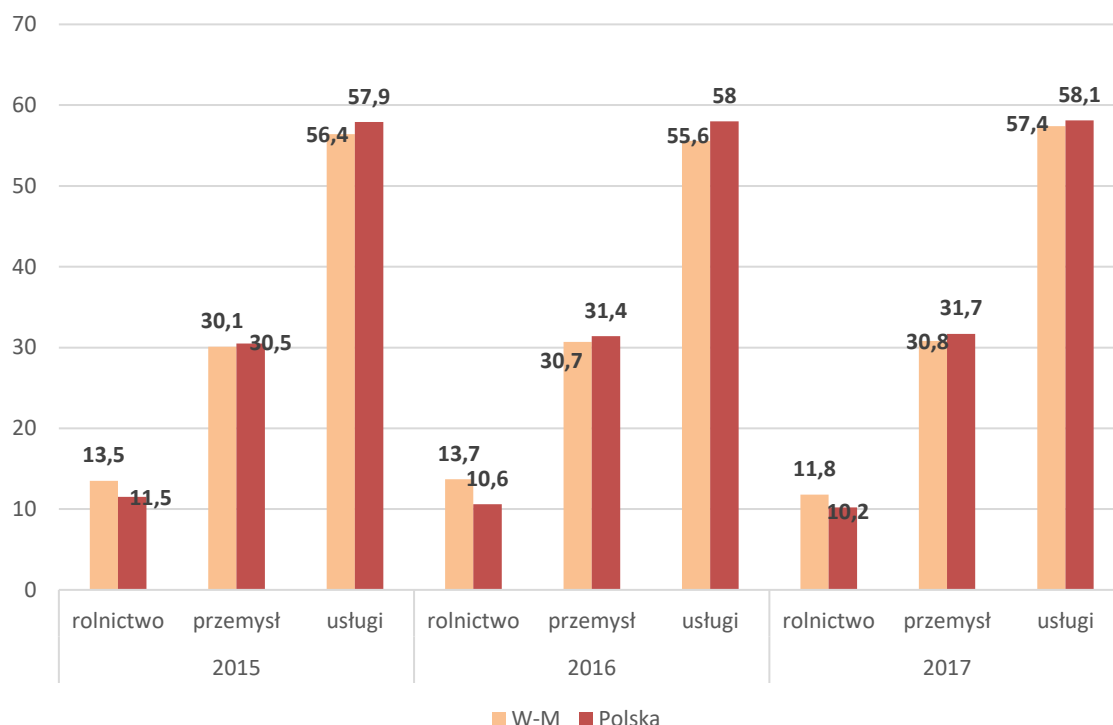
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kwartalnej Informacji Statystycznej KRUS. www.krus.gov.pl/niezbednik/statystyki

2.10. Struktura zatrudnienia rolnictwo/przemysł/usługi (w porównaniu do średniej dla Polski)

Analizując strukturę zatrudnienia w województwie warmińsko-mazurskim zauważyć można, że w ostatnich trzech latach wzrasta udział zatrudnionych zarówno w usługach (wzrost o 1%)

jak i przemysłu (wzrost o 0,7%), spada natomiast udział zatrudnionych w rolnictwie (spadek o 1,7%). Podobna tendencja widoczna jest również dla kraju. Udział zatrudnionych w usługach i przemyśle wzrósł (odpowiednio o 0,2% i 1,2%), natomiast udział zatrudnionych w rolnictwie spadł (o 1,4%).

Wykres 2.7. Struktura zatrudnienia rolnictwo/przemysł/usługi (w porównaniu do średniej dla Polski)



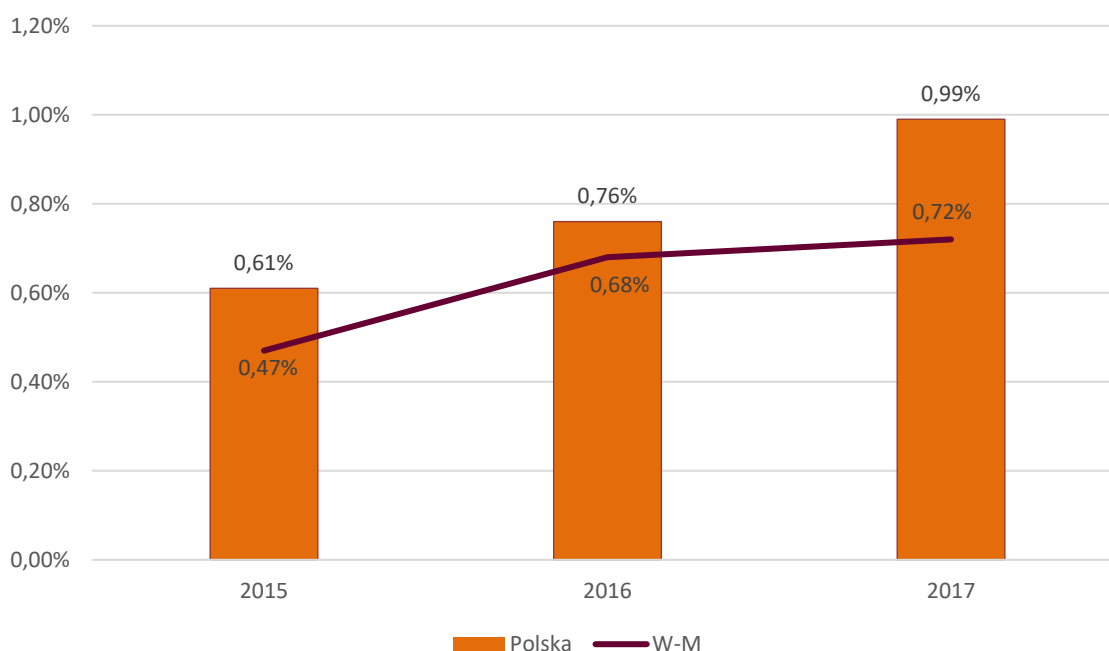
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.11. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy wg województw (job vacancy rate)⁶

Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy w kraju wzrósł z poziomu 0,61% w roku 2015 do prawie 1% w roku 2017. Podobna sytuacja ma miejsce również w naszym regionie. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy wzrósł z poziomu 0,47% w roku 2015 do poziomu 0,72% w roku 2017. Tendencja ta może być wynikiem lepszej koniunktury, zmian demograficznych, ale też strukturalnego niedopasowania podaży i popytu na pracę zarówno w regionie jak i kraju.

⁶ Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy, który oznacza stosunek wolnych miejsc pracy do sumy zagospodarowanych i niezagospodarowanych miejsc pracy (na podstawie badania popytu na pracę, GUS)

Wykres 2.8. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy wg województw (job vacancy rate)

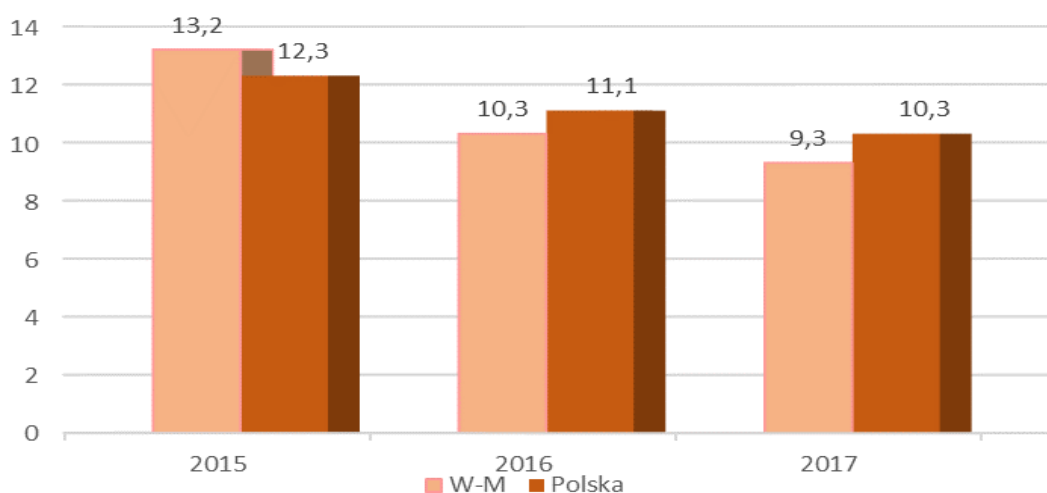


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS dotyczących badania popytu na pracę

2.12. Czas poszukiwania pracy

Zarówno w kraju jak i województwie w ostatnich trzech latach skraca się czas poszukiwania pracy. W kraju obserwujemy skrócenie czasu poszukiwania pracy w 2017 roku o dwa miesiące w porównaniu do roku bazowego 2015 (z 12,3 do 10,3), natomiast w województwie o prawie cztery miesiące z 13,2 do 9,3 miesiąca. W kraju w 2017 roku najkrócej pracy poszukiwano w województwie lubuskim – około 6,4 miesiąca, najdłużej natomiast w województwie wielkopolskim – 13,5 miesiąca.

Wykres 2.9. Czas poszukiwania pracy w kraju i województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie

2.13. Lista zawodów deficytowych

Według wyników badania „Barometr zawodów 2018. Raport podsumowujący badanie w województwie warmińsko-mazurskim” opracowanego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, w ramach ogólnopolskiego badania „Barometr zawodów” realizowanego na zlecenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku przewiduje się wystąpienie 25 zawodów deficytowych i jednego zawodu nadwyżkowego. Przeważać natomiast będzie grupa zawodów zrównoważonych (132 zawody).

Tabela 2.1. Lista zawodów deficytowych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2018

2016	2017	2018
cieśle i stolarze budowlani; dekarze i blacharze budowlani; fryzjerzy; kierowcy autobusów; kierowcy samochodu ciężarowego; mechanicy pojazdów samochodowych; pielęgniarzy; spawacze metodą MIG/MAG; spawacze metodą TIG; szefowie kuchni; ślusarze; tapicerzy	brukarze; cieśle i stolarze budowlani; dekarze i blacharze budowlani; elektromechanicy i elektromonterzy; fryzjerzy; kierowcy autobusów; kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych; krawcy i pracownicy produkcji odzieży; kucharze; mechanicy pojazdów samochodowych; monterzy instalacji budowlanych; murarze i tynkarze; operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych; piekarze; pielęgniarzy i położne; samodzielni księgowi; spawacze; szefowie kuchni; ślusarze; tapicerzy	betoniarze i zbrojarze; cieśle i stolarze budowlani; dekarze i blacharze budowlani; elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy; fryzjerzy; kierowcy autobusów; kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych; krawcy i pracownicy produkcji odzieży; kucharze; magazynierzy; mechanicy maszyn i urządzeń; mechanicy pojazdów samochodowych; monterzy instalacji budowlanych; murarze i tynkarze; operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych; operatorzy obrabiarek skrawających; piekarze; pielęgniarzy i położne; pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie; robotnicy budowlani; samodzielni księgowi; spawacze; szefowie kuchni; ślusarze; tapicerzy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji „Barometr zawodów 2018. Raport podsumowujący badanie w województwie warmińsko-mazurskim” WUP Olsztyn 2017 r.

Analiza sytuacji w województwie warmińsko-mazurskim na przestrzeni trzech ostatnich lat pokazuje, iż zdecydowanie zmniejszyła się liczba zawodów nadwyżkowych, z 17 w roku 2016 do 1 w roku 2018. Od trzech lat w prognozie wskazuje się na nadwyżkę ekonomistów w regionie. W zakresie zawodów deficytowych obserwujemy natomiast znaczny wzrost z 12 zawodów w roku 2016 do 25 w roku 2018. Zestawienie zawodów deficytowych na przestrzeni ostatnich trzech lat prezentuje tabela 2.1. Powiatem o największej liczbie zawodów deficytowych jest powiat giżycki (71 zawodów, spośród których 24 to zawody deficytowe także w skali województwa), natomiast najmniej zawodów deficytowych prognozuje się w powiecie mrągowskim (8 zawodów, wśród nich 3 zawody deficytowe również w skali województwa). Powiatem o największej liczbie zawodów nadwyżkowych jest powiat bartoszycki (33 zawody, z których 1 to zawód nadwyżkowy także w skali województwa). Z kolei w powiecie ełckim nie prognozuje się żadnej nadwyżki. Poniżej przedstawiono powiaty, w których nastąpiły zmiany rynkowe dotyczące zatrudnienia.

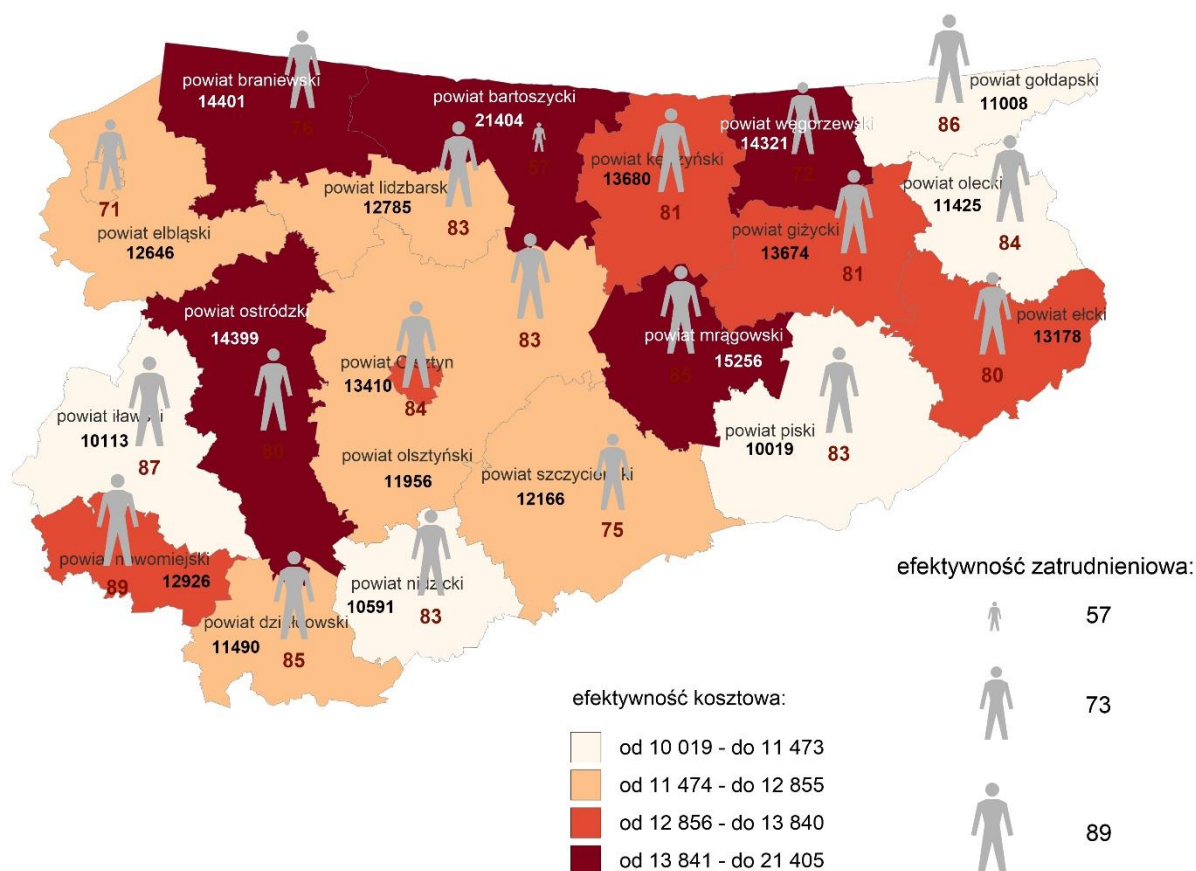
WZROST LICZBY ZAWODÓW DEFICYTOWYCH •braniewski, elbląski, giżycki, gołdapski, iławski, kętrzyński, lidzbarski, nidzicki, nowomiejski, olecki, m. Olsztyn, olsztyński, ostródzki, szczycieński, węgorzewski	WZROST LICZBY ZAWODÓW NADWYŻKOWYCH •bartoszycki, ostródzki
SPADEK LICZBY ZAWODÓW DEFICYTOWYCH •bartoszycki, działdowski, etcki, mrągowski, piski	SPADEK LICZBY ZAWODÓW NADWYŻKOWYCH •braniewski, działdowski, elbląski, etcki, gołdapski, iławski, kętrzyński, lidzbarski, mrągowski, nidzicki, nowomiejski, m. Olsztyn, olsztyński, piski, szczycieński, węgorzewski

2.14. Wskaźnik efektywności kosztowej i zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowej

Wartość wskaźnika efektywności kosztowej podstawowych form aktywizacji w 2017 r. wyniosła w kraju 11 520,54 zł, i była o 1 704,91 zł niższa niż w roku 2015 – 12 996 zł, co oznacza bardziej efektywną realizację podstawowych form aktywizacji zawodowej. W regionie Warmii i Mazur efektywność kosztowa była większa niż w kraju, gdyż w roku 2017 wyniosła 12 880,98 zł. Warto jednak podkreślić, że w stosunku do roku 2015 wskaźnik efektywności kosztowej w województwie obniżył się o 1 468,03 zł. Województwo warmińsko-mazurskie w roku 2017 zajmowało przedostatnią pozycję w kraju. Wyższe koszty zatrudnienia odnotowało jedynie województwo łódzkie – 13 023,07 zł. W analizie na poziomie powiatów województwa widzimy, iż w roku 2017 najlepsze wskaźniki efektywności kosztowej osiągnęły powiaty: piski (10 018,98 zł), iławski (10 113,31 zł) oraz nidzicki (10 590,51 zł). Najwyższą wartość wskaźnika efektywności kosztowej zanotowano w powiecie bartoszyckim, aż 21 404,31 zł.

W 2017 roku, w porównaniu do roku 2015, efektywność zatrudnieniowa podstawowych form aktywizacji w kraju wzrosła o ponad 6 p.p., tj. do poziomu 81,98 %. W województwie warmińsko-mazurskim wskaźnik ten w 2017 roku osiągnął wartość 79,19% i był wyższy w stosunku do roku 2015 o ponad 10 p.p. Niestety pomimo znacznie większego wzrostu niż w kraju region nasz uplasował się dopiero na 15 lokacie w skali kraju. Niższą wartość wskaźnika w 2017 roku miało tylko województwo świętokrzyskie. Analizując wartość wskaźnika efektywności zatrudnieniowej na poziomie powiatów województwa widzimy, iż w 2017 roku najwyższe wartości osiągnęły powiaty nowomiejski (89,37%), iławski (87,23%) oraz gołdapski (86,42%). Najgorszy wskaźnik osiągnięto w powiecie bartoszyckim – 56,73%, przy czym był on niższy niż w roku bazowym (2015) o prawie 5%.

Mapa 2.4. Wskaźnik efektywności kosztowej i zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowej w 2017 r.



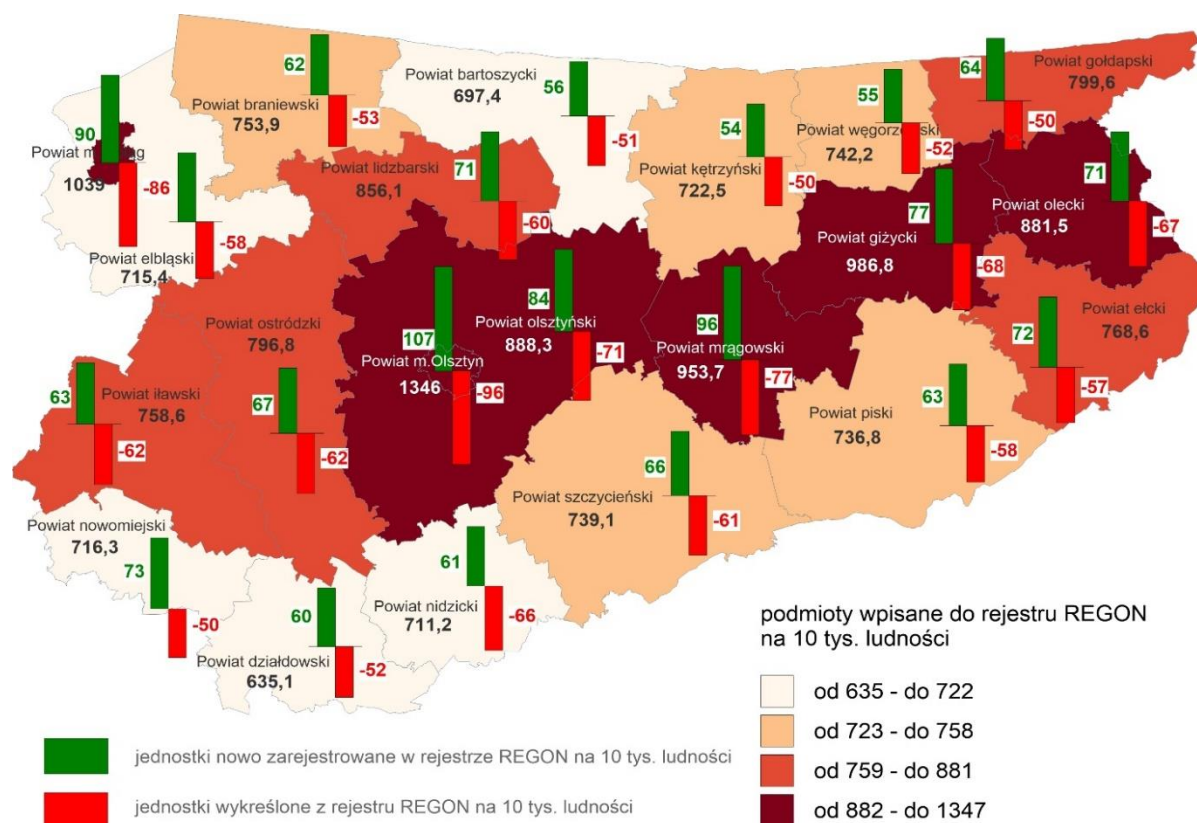
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie

2.15. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców; Liczba nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców; Liczba wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców wzrasta. W województwie warmińsko-mazurskim obserwujemy wzrost z 860 podmiotów w 2015 roku do 874 w roku 2017. Najwięcej podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców jest w powiecie: m. Olsztyn (1346), m. Elbląg (1039), giżyckim (987) oraz mrągowskim (954). Najmniej natomiast podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców odnotowano w powiatach bartoszyckim (697) oraz działdowskim (635). Analizując liczbę nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w województwie warmińsko-mazurskim widzimy, iż w stosunku do roku bazowego wartość nieznacznie wzrosła z 74 do 75 podmiotów. Na poziomie powiatów najwięcej nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców odnotowano w powiecie m. Olsztyn (107), powiecie mrągowskim (96) oraz powiecie m. Elbląg (90). Najmniej nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców odnotowano w powiatach: bartoszyckim (56), węgorzewskim (55) oraz kętrzyńskim (54). Liczba wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w regionie utrzymuje się na podobnym poziomie. W roku 2017 liczba wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON

na 10 tys. mieszkańców wyniosła 67, natomiast w roku bazowym wynosiła 68. Powiatami o największej liczbie wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców są powiaty: m. Olsztyn (96), m. Elbląg (86) oraz mrągowski (77). Najmniej wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców odnotowano w powiatach gołdapskim, nowomiejskim oraz kętrzyńskim (po 50).

Mapa 2.5. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców, liczba nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców oraz liczba wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pomimo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017, region Warmii i Mazur charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości na tle kraju – w 2017 roku liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców na Warmii i Mazurach wyniosła 874, natomiast w kraju wskaźnik ten kształtował się na poziomie 1 121 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców. Jednocześnie województwo warmińsko-mazurskie cechuje niska dynamika wzrostu liczby przedsiębiorstw. Na przestrzeni lat 2015-2017 liczba podmiotów gospodarczych w województwie warmińsko-mazurskim zwiększyła się o 1,2%, natomiast przeciętnie w kraju odnotowano wzrost na poziomie 3,0%.

Szansą na rozwój przedsiębiorczości w regionie są środki EFS wydatkowane na podjęcie działalności gospodarczej. Według stanu na 2017 rok od początku realizacji RPO WiM 2014-2020 bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej otrzymało 2 136 osób. Dzięki temu wsparciu możliwa jest trwała aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia w tym w szczególności osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, które niejednokrotnie nie mogą znaleźć zatrudnienia. Dla wielu z tych osób rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej jest jedyną alternatywą na podjęcie pracy.

3. INTEGRACJA SPOŁECZNA

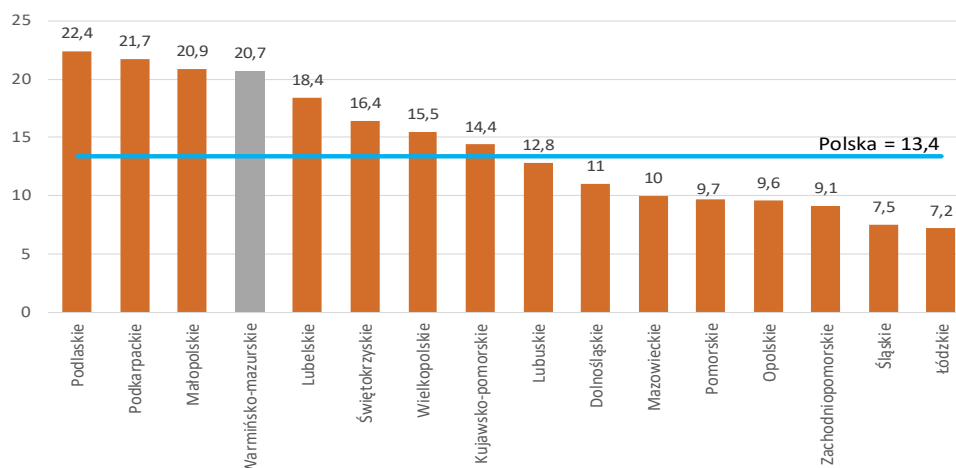
Województwo warmińsko-mazurskie należy do jednych z najbiedniejszych w kraju. Świadczy o tym m.in. jeden z najniższych poziomów PKB w przeliczeniu na mieszkańca, bądź też stosunkowo wysoka wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym. Jednakże w ostatnich latach widoczna jest poprawa sytuacji mieszkańców Warmii i Mazur, gdyż zmniejsza się zarówno wartość wskaźnika zagrożeniem ubóstwem, jak i maleje liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Niemniej jednak część ludności naszego regionu nadal wymaga wsparcia w zakresie aktywizacji i integracji społeczno-zawodowej, co podyktowane jest nie tylko niskimi dochodami, ale też wynika z wielu innych czynników.

3.1. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym

Jednym z podstawowych mierników odzwierciedlających poziom zamożności mieszkańców danego regionu jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. Przedstawia on odsetek mieszkańców województwa żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa, którą stanowi 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych.

W 2017 roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie warmińsko-mazurskim wyniósł 20,7% i był o 7,3 punktu procentowego wyższy niż przeciętnie w kraju (13,4%). Wartość ta uplasowała województwo warmińsko-mazurskie na 13. pozycji wśród wszystkich 16 polskich regionów. Wyższe wartości wskaźnika odnotowano w Małopolsce (20,9%), na Podkarpaciu (21,7%) i Podlasiu (22,4%). Blisko 3-krotnie niższą niż w województwie warmińsko-mazurskim wartość przedmiotowego wskaźnika odnotowano natomiast w województwie łódzkim (7,2%) i śląskim (7,5%), które charakteryzowały się najniższym ubóstwem relatywnym w Polsce.

Wykres 3.1. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w 2017 r. według regionów



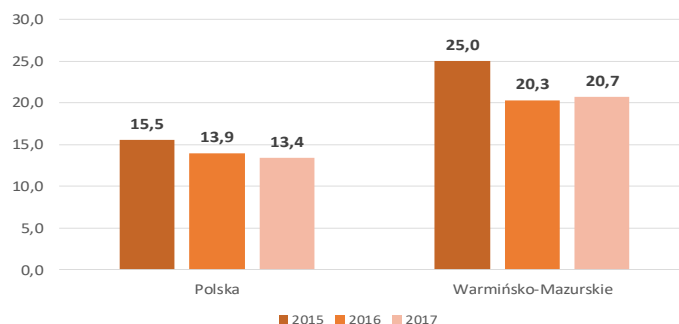
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jeszcze w 2015 roku pod względem stopy ubóstwa relatywnego województwo warmińsko-mazurskie, z wartością 25,0%, zajmowało ostatnie miejsce w kraju. W 2017 roku, z wartością 20,7% Warmia i Mazury zajęły natomiast 13. miejsce w kraju pod względem ubóstwa relatywnego. Oznacza to, iż w analizowanym czasie lokata województwa poprawiła się o trzy pozycje. Jest to bardzo pozytywna zmiana, która świadczy o tym, iż pomimo różnych opóźnień rozwojowych, ubóstwo relatywne na Warmii i Mazurach maleje szybciej niż w innych regionach.

W 2017 roku, w porównaniu do 2015 roku, wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym na Warmii i Mazurach zmniejszyła się o 4,3 punktu procentowego – z 25,0% w 2015 roku

do 20,7% w roku 2017. W tym czasie spadek stopy ubóstwa relatywnego w kraju był niższy i wyniósł 2,1 punktu procentowego. Niemniej jednak w kraju na przestrzeni lat 2015-2017 wartość niniejszego wskaźnika zmniejszała się sukcesywnie, natomiast na Warmii i Mazurach w latach 2016-2017 widoczny był niewielki wzrost, który wyniósł 0,4 punktu procentowego.

Wykres 3.2. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie warmińsko-mazurskim i Polsce w latach 2015-2017

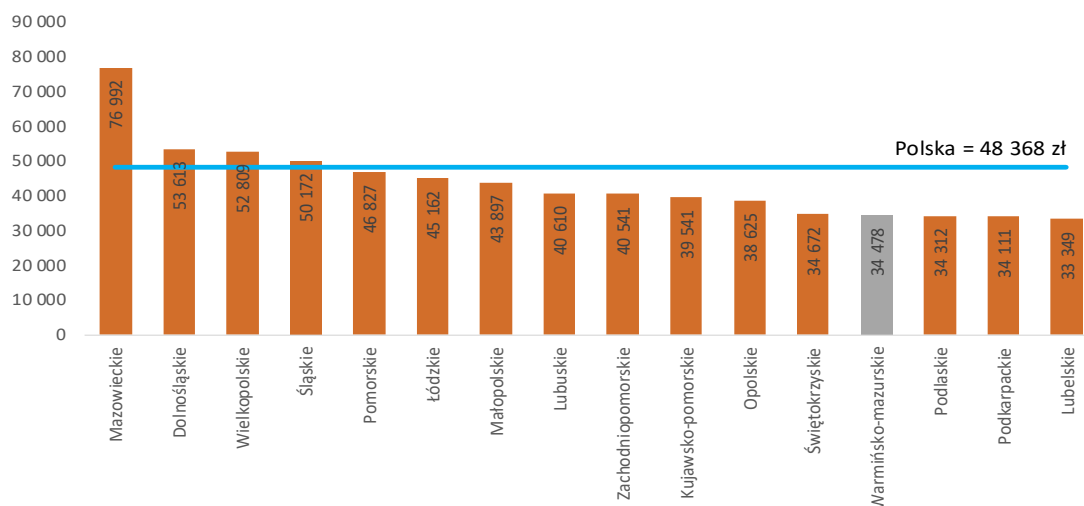


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2. PKB na 1 mieszkańca (w złotych)

Produkt Krajowy Brutto (PKB) w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest jednym z podstawowych wskaźników makroekonomicznych opisujących sytuację społeczno-gospodarczą (w tym zamożność) danego regionu. Według wstępnych szacunków GUS wartość PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku wyniósł 34 478 zł, co stanowiło 71,3% średniej krajowej. Wynik ten uplasował Warmię i Mazury na 13. miejscu spośród wszystkich polskich regionów. Jedynie niższe wartości występowały w województwach: podlaskim (34 312 zł), podkarpackim (34 111 zł) i lubelskim (33 349 zł). Jednocześnie PKB na 1 mieszkańca na Warmii i Mazurach jest porównywalna z innymi województwami tworzącymi makroregion Polski Wschodniej (tj. województwem świętokrzyskim, podlaskim, podkarpackim i lubelskim).

Wykres 3.3. PKB na 1 mieszkańca wg województw w cenach bieżących w 2016 r. (w zł)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

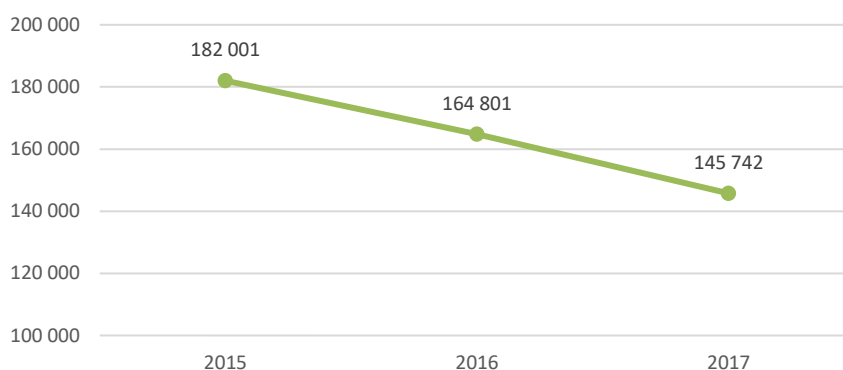
W 2015 roku w województwie warmińsko-mazurskim PKB na 1 mieszkańca wyniósł 33 179 zł i stanowił 70,9% średniej krajowej, co plasowało region na 14. miejscu w kraju. W 2016 roku PKB per capita na Warmii i Mazurach wzrósł nominalnie o 3,9%. W kraju wzrost ten był nieco mniejszy i wyniósł 3,4%. W ciągu 12 miesięcy wzrosła także o 0,4 punktu procentowego jego wartość w stosunku

do średniej krajowej (z 70,9% w 2015 roku do 71,3% w roku 2016) i poprawiła się lokata w zestawieniu z innymi polskimi regionami (14. miejsce w 2015 roku i 13. miejsce w roku 2016).

3.3. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tysięcy ludności

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku z pomocy społecznej korzystały 145 742 osoby. W porównaniu do 2015 roku liczba ta zmniejszyła się o 20%, tj. o 36 259 osób. Jest to bardzo pozytywny sygnał, który pokazuje, iż coraz większej części mieszkańców Warmii i Mazur żyje się lepiej, bez pomocy z zewnątrz.

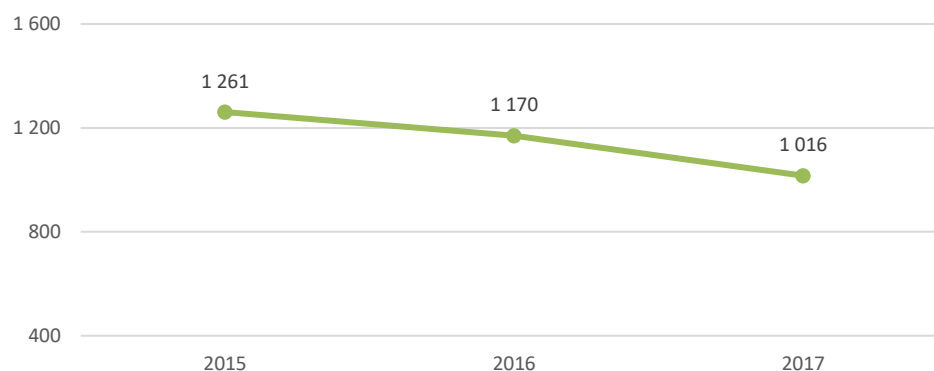
Wykres 3.4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim maleje także w ujęciu relatywnym. W 2017 roku na Warmii i Mazurach na 10 tysięcy mieszkańców przypadało 1 016 beneficjentów pomocy społecznej, a w 2015 roku wartość ta wynosiła jeszcze 1 261 osób. Tym samym w analizowanym czasie wartość niniejszego wskaźnika zmniejszyła się o 245 osób, tj. o 19,4%.

Wykres 3.5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017

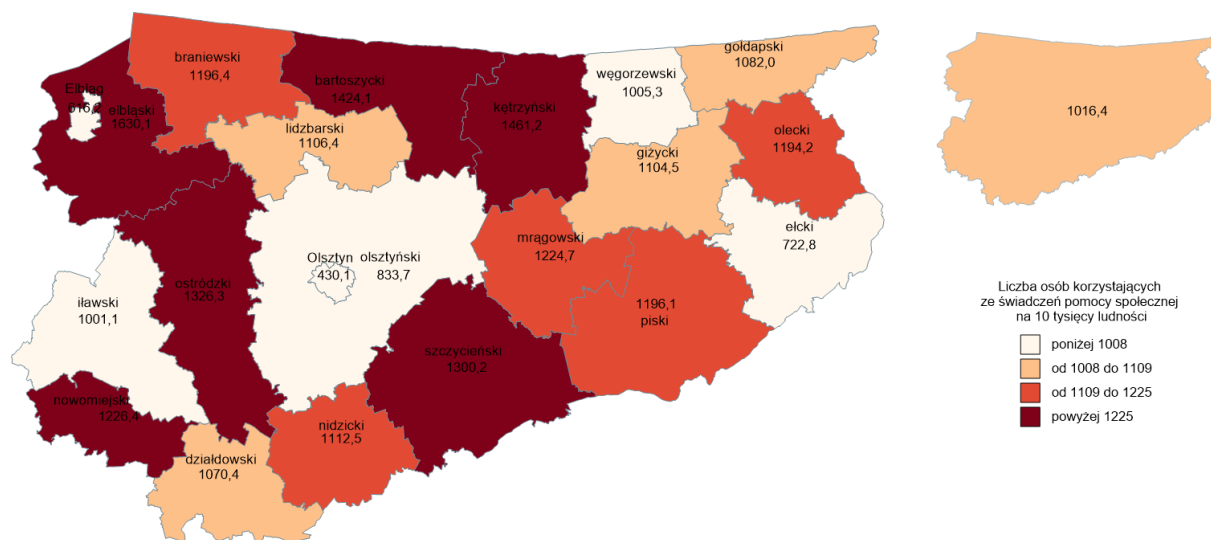


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W 2017 roku najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców występowało w powiecie elbląskim (1 630 osób), kętrzyńskim (1 461 osób), bartoszyckim (1 424 osób), ostródzkim (1 326 osób) oraz szczycieńskim (1 300 osób). Najmniejszą wartość niniejszego wskaźnika odnotowano natomiast w miastach na prawach powiatu, tj. Olsztynie (430 osób)

i Elblągu (616 osób) oraz powiecie ełckim (723 osób), czyli obszarach skupiających główne obszary miejskie regionu. Jednocześnie z powyższych danych wynika, iż wartość niniejszego wskaźnika jest bardzo mocno zróżnicowana terytorialnie - na przykład, wartość wskaźnika w powiecie elbląskim, gdzie liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest najwyższa w skali całego województwa, blisko 4-krotnie przekracza wartość wskaźnika występującą w Olsztynie (najniższa wartość niniejszego wskaźnika w naszym regionie).

Mapa 3.1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

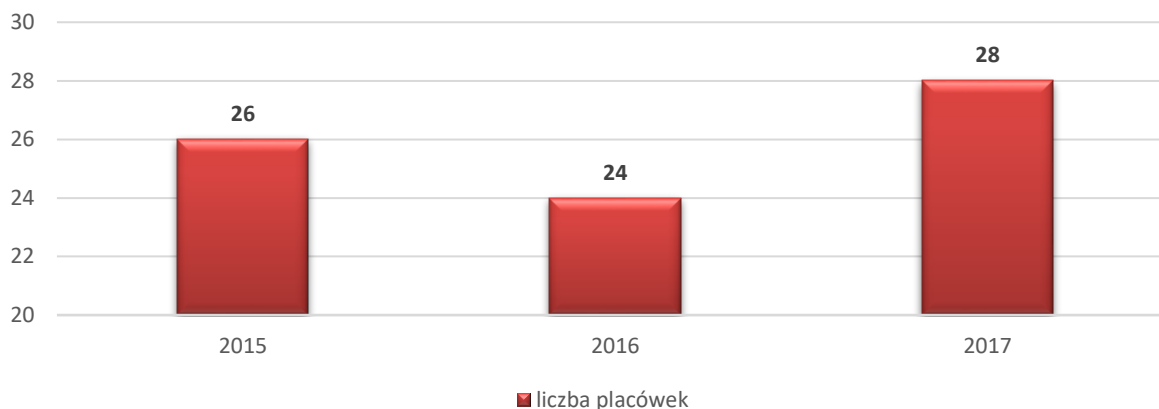


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

3.4. Wsparcie rodzin z dziećmi

W regionie nadal wiele rodzin wymaga wsparcia, szczególnie jest to zauważalne w obszarze procesu opiekuńczo-wychowawczego. Jak wynika ze sprawozdań MRPiPS wiele rodzin szuka wsparcia w instytucjach pomocy społecznej. Mimo spadkowej tendencji w 2017 roku świadczenia z pomocy społecznej otrzymało ponad 24 tys. rodzin z dziećmi, w tym 8 716 były to rodziny z jednym dzieckiem, w których matki, ze względu na zapewnioną pomoc socjalną, niskie wykształcenie, małe zarobki, często rezygnują z pracy.

Wykres 3.6. Liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



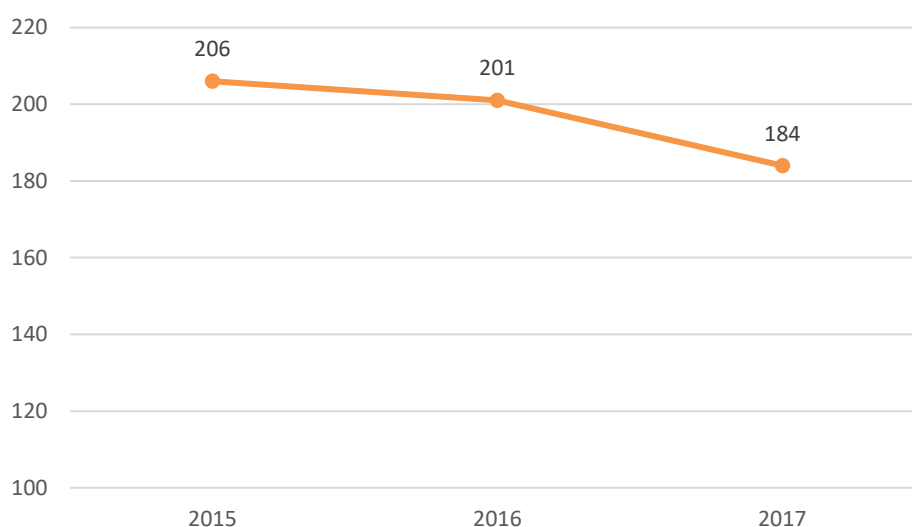
Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W województwie warmińsko-mazurskim w dalszym ciągu występuje niedostateczny dostęp do poradnictwa specjalistycznego świadczącego usługi dla rodzin wymagających wsparcia. Od 2015 do 2016 roku odnotowywany był spadek jednostek poradnictwa specjalistycznego w województwie. W 2017 roku liczba jednostek wzrosła o 4 w porównaniu do roku 2016 i wynosiła 28.

Praca asystenta rodziny jest formą usługi społecznej kierowaną do rodzin z dziećmi przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania asystenta rodziny z założenia są dwutorowe. Głównie mają na celu poprawienie sytuacji rodzinnej dziecka, gdy znajduje się ono pod pieczą rodzicielską, natomiast gdy znajdzie się poza nią- umożliwienie jego powrotu do rodziny.

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku w województwie warmińsko-mazurskim z rodzinami pracowało 184 asystentów. Ich liczba od 2015 roku stale spadała. Ta tendencja jest niepokojąca, biorąc pod uwagę znaczenie pracy asystentów rodziny w zakresie powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych. Należy zatem nadal rozwijać usługi skierowane do rodzin naturalnych, w tym w szczególności usługi asystentów rodzin, a także inne wspierające rodzinę, takie jak np. konferencja grup rodzinnych, terapia skoncentrowana na rozwiązaniach (TSR). Działania te pozwolą, aby rodziny ponownie mogły sprawować opiekę nad własnymi dziećmi, które z różnych przyczyn znalazły się w pieczy zastępczej.

**Wykres 3.7. Liczba asystentów rodziny
w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017**



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

3.5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej według powodu otrzymywania świadczeń

Z roku na rok zmniejsza się liczba osób, którym udzielono wsparcia w ramach wszystkich powodów przyznania świadczeń z systemu pomocy społecznej (oprócz klęsk żywiołowych lub ekologicznych, gdzie odnotowano wzrost, ale są to zdarzenia losowe, na które nie ma wpływu). W latach 2015-2017 największe spadki odnotowano wśród osób, które otrzymały świadczenie z systemu pomocy społecznej z powodu: bezrobocia (spadek o 34 239 osób), ubóstwa (o 23 031 osób) oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (o 11 839 osób). Szczegółowe informacje o zmianach w tym zakresie przedstawia tabela 3.1.

Jednocześnie na przestrzeni lat 2015-2017 widoczne są szczególne zmiany w strukturze powodów otrzymywania pomocy społecznej.

W 2017 roku najczęstszym motywem korzystania z pomocy społecznej na Warmii i Mazurach było **bezrobocie**. Z tego powodu świadczenia uzyskało 57,4% ogółu beneficjentów pomocy społecznej. Warto jednak zwrócić uwagę, iż w 2015 roku odsetek ten wynosił aż 64,8%. Spadek niniejszego procentu bez wątpienia wynika z poprawy sytuacji na regionalnym rynku pracy i zmniejszeniem się bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim.

Drugim najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim jest **ubóstwo**. Z tej przyczyny wsparcie w 2017 roku otrzymało 55,2% ogółu osób korzystających z pomocy społecznej. W porównaniu do 2015 roku wartość niniejszego odsetka zmniejszyła się o 1,6 punktu procentowego, co niewątpliwie związane jest z poprawą dochodów i materialnych warunków życia ludności na Warmii i Mazurach.

Kolejną przyczyną korzystania z pomocy społecznej była **niepełnosprawność**. Z tego powodu z pomocy społecznej korzystało 28,8% beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2015-2017 liczba otrzymujących wsparcie z tego tytułu spadła o 6 028 osób, tj. o 12,5%. Niemniej jednak w analizowanym czasie odsetek osób korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności systematycznie wzrastał. W 2015 roku wynosił on 26,4%, a w roku 2017 zwiększył się do 28,8%. Oznacza to, że wśród osób korzystających z pomocy społecznej coraz częściej znajdują się osoby z niepełnosprawnościami.

Podobna sytuacja zachodzi również w przypadku **długotrwałej lub ciężkiej choroby**. W przypadku tego powodu udzielania wsparcia na przestrzeni lat 2015-2017 liczba beneficjentów zmniejszyła się o 2 340 osób (tj. o 5,3%). Tymczasem w analizowanym okresie odsetek korzystających z tego powodu w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy społecznej wzrósł o 4,4 punktu procentowego – z 24,3% w 2015 roku do 28,7% w 2017 roku.

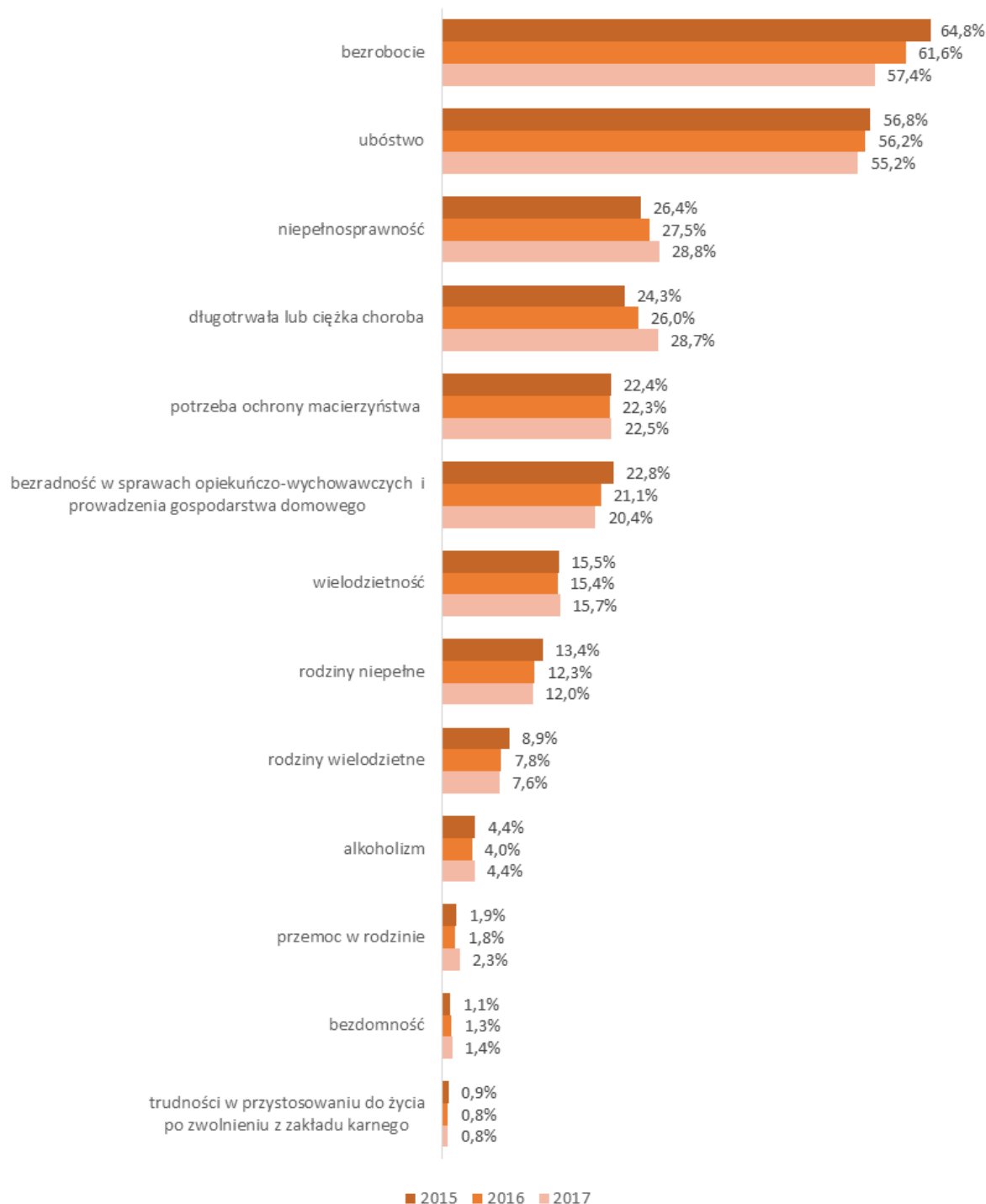
Warto także zwrócić uwagę, iż w 2017 roku 2,3% świadczeniobiorców pomocy społecznej uzyskało pomoc ze względu na występowanie zjawiska **przemocy w rodzinie**. W 2015 roku odsetek ten wynosił 1,9%, co oznacza wzrost o 0,4 punktu procentowego. Jednocześnie liczebność tej grupy osób zmniejszyła się o 119 osób, tj. 3,4%.

Warto podkreślić, że pomoc społeczna bardzo rzadko świadczona jest z powodu alkoholizmu, bezdomności lub trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Z analizowanych danych wynika, iż liczba osób korzystających z pomocy społecznej maleje w ramach wszystkich powodów przyznania świadczeń. Aczkolwiek dynamika tego spadku jest zróżnicowana. Na przykład, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia lub ubóstwa maleje szybciej niż ma to miejsce w przypadku osób z niepełnosprawnością bądź dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą. Tym samym niektóre przyczyny otrzymywania świadczeń stają się bardziej widoczne w strukturze powodów przyznawania pomocy społecznej.

Szczegółowe informacje na temat powodów udzielania świadczeń z systemu pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 zaprezentowano na poniższym wykresie, a także przedstawiono w tabeli 3.1.

Wykres 3.8. Procent świadczeniobiorców pomocy społecznej uzyskujących wsparcie z danego powodu w stosunku do ogółu korzystających z pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

Tabela 3.1. Powody udzielenia świadczeń z systemu pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017

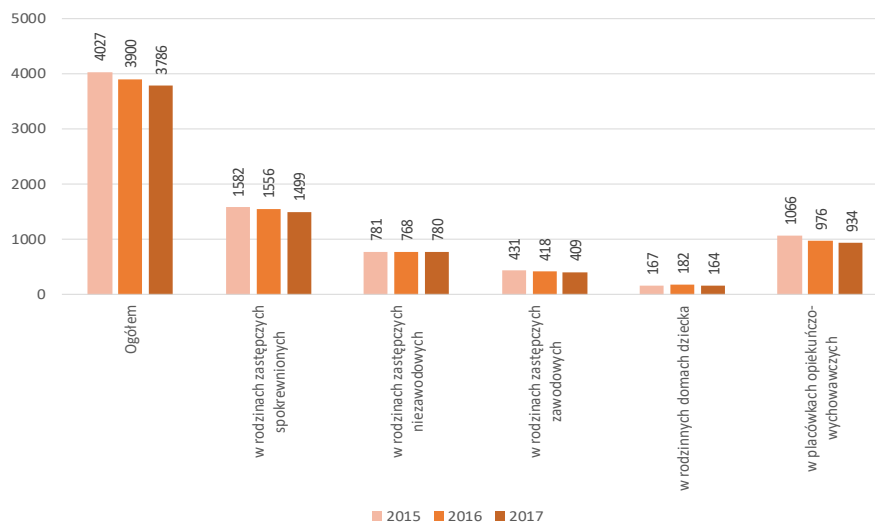
Powody udzielenia świadczeń z systemu pomocy społecznej	Liczba osób w rodzinach, którym udzielono pomocy			% osób, którym udzielono pomocy, w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców województwa			% osób, którym udzielono pomocy w ramach danego powodu, w stosunku do ogólnej liczby osób objętych pomocą społeczną		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
ubóstwo	103 467	92 564	80 436	7,19	6,44	5,61	56,85	56,17	55,19
sieroctwo	122	96	85	0,01	0,01	0,01	0,07	0,06	0,06
bezdomność	2092	2131	1992	0,15	0,15	0,14	1,15	1,29	1,37
potrzeba ochrony macierzyństwa	40 804	36 745	32 819	2,83	2,56	2,29	22,42	22,30	22,52
bezrobocie	117 926	101 453	83 687	8,19	7,06	5,84	64,79	61,56	57,42
niepełnosprawność	48 039	45 310	42 011	3,34	3,15	2,93	26,42	27,49	28,83
długotrwała lub ciężka choroba	44 139	42 913	41 799	3,07	2,99	2,91	24,25	26,04	28,68
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	41 514	34 730	29 675	2,88	2,42	2,07	22,81	21,07	20,36
przemoc w rodzinie	3509	3014	3390	0,24	0,21	0,24	1,93	1,83	2,33
potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
alkoholizm	7988	6601	6358	0,55	0,46	0,44	4,39	4,01	4,36
narkomania	412	378	345	0,03	0,03	0,02	0,23	0,23	0,24
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1645	1367	1228	0,11	0,10	0,09	0,90	0,83	0,84
trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	23	19	17	0,002	0,001	0,001	0,01	0,01	0,01
zdarzenie losowe	698	738	691	0,05	0,05	0,05	0,38	0,45	0,47
sytuacja kryzysowa	992	824	690	0,07	0,06	0,05	0,55	0,50	0,47
klęska żywiołowa lub ekologiczna	47	51	321	0,00	0,004	0,02	0,03	0,03	0,22

Źródło: ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie – na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

3.6. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku w pieczy zastępczej umieszczonych było 3 786 dzieci. W porównaniu do roku 2015, ich liczba zmalała o 241 dzieci, czyli o 6,0%. Jest to bardzo pozytywny sygnał, świadczący o tym, iż coraz więcej dzieci wraca do rodzin naturalnych. Biorąc pod uwagę tę tendencję, należy dążyć do rozwoju usług społecznych, które mogłyby zostać skierowane do rodzin naturalnych, których dzieci przebywają w pieczy zastępczej, tak aby mogły one sprawować opiekę nad własnymi dziećmi.

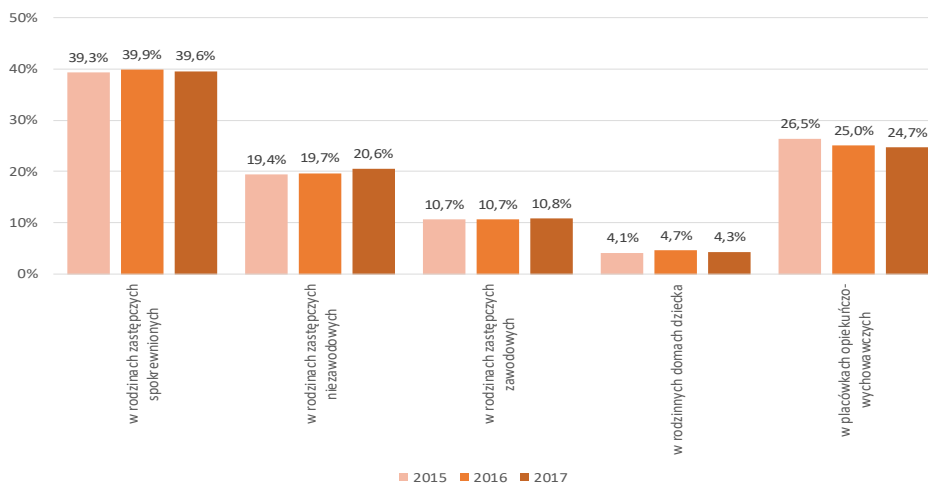
Wykres 3.9. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

Najwięcej z dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (39,6%) przebywało w spokrewnionych rodzinach zastępczych. Co czwarte dziecko objęte pieczą zastępczą przebywało jednak w placówce opiekuńczo-wychowawczej (24,7%). Trzecią co do wielkości formą wsparcia były niezawodowe rodziny zastępcze – umieszczono w nich 20,6% wszystkich dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej. W rodzinach zastępczych zawodowych przebywało 10,8% ogółu dzieci, zaś w rodzinnych domach dziecka 4,3%.

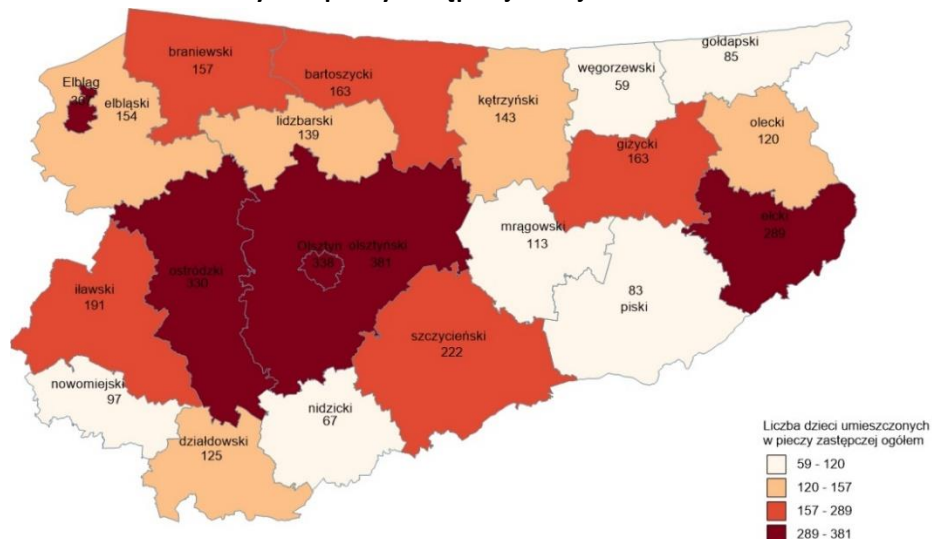
Wykres 3.10. Struktura dzieci objętych pieczą zastępczą w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku najwięcej dzieci w pieczy zastępczej znajdowało się w powiecie olsztyńskim (381 dzieci), Elblągu (367 dzieci), Olsztynie (338 dzieci), powiecie ostródzkim (330 dzieci), etckim (289 dzieci) i szczycieńskim (222). Najmniej z nich było natomiast w powiecie węgorzewskim (59 dzieci), nidzickim (67 dzieci), piskim (83 dzieci), gołdapskim (85 dzieci) i nowomiejskim (97 dzieci).

Mapa 3.2. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.

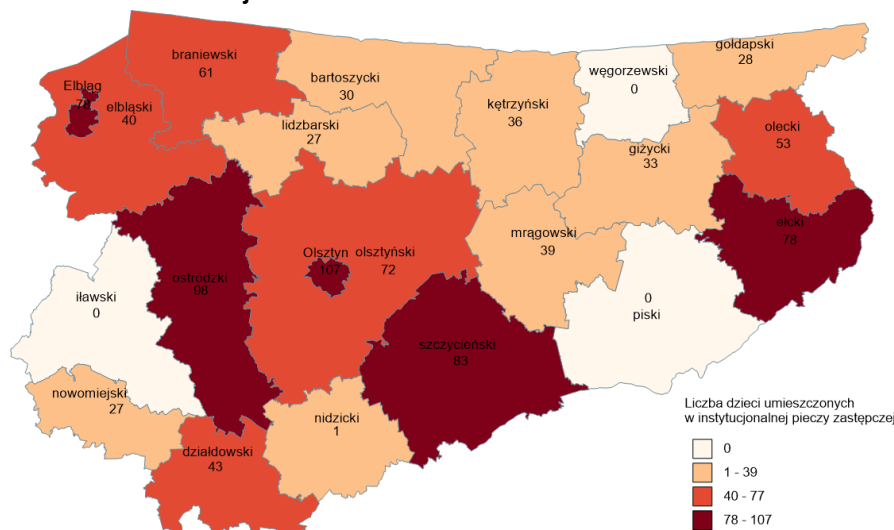


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

3.6.1. Dzieci umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej

W 2017 roku w instytucjonalnej pieczy zastępczej, obejmującej placówki opiekuńczo-wychowawcze znajdowało się 934 dzieci, co stanowi 24,7% ogółu dzieci objętych tą formą wsparcia. W porównaniu do 2015 roku ich liczba zmalała o 132 osoby, tj. o 12,4%. Zmalał także udział dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w ogólnej liczbie dzieci objętych tą formą pomocy. Jeszcze w 2015 roku odsetek ten wynosił 26,5%, zaś w 2017 roku zmalał do 24,7%. Jest to bardzo pozytywny sygnał, mówiący o tym, iż maleje ten rodzaj wsparcia, na rzecz innych, bardziej przyjaznych dzieciom, rodzajów pomocy.

Mapa 3.3. Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.

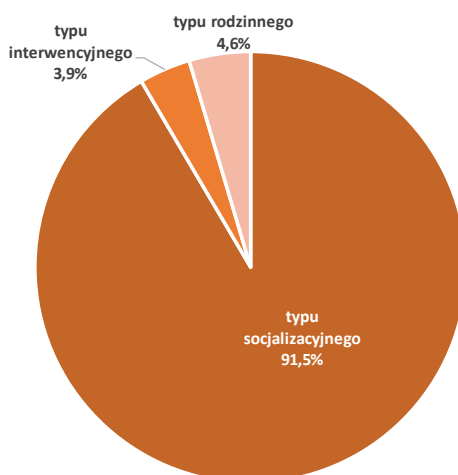


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku najwięcej dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej znajdowało się w Olsztynie (107 dzieci), powiatach ostródzkim (98 dzieci), szczycieńskim (83 dzieci), ełckim (78 dzieci), Elblągu (78 dzieci) i powiecie olsztyńskim (72 dzieci). Najmniej dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej znajdowało się natomiast w powiatach: nidzickim (1 dziecko), nowomiejskim i lidzbarskim (po 27 dzieci) oraz gołdapskim (28 dzieci). W powiatach iławskim, piskim i węgorzewskim takich dzieci zaś nie było.

Spośród wszystkich 934 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2017 roku, zdecydowana większość, bo 91,5%, znajdowała się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego. Na drugim miejscu znalazły się placówki typu rodzinnego, które skupiały 4,6% dzieci (43 osoby) umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Warto zaznaczyć, iż w 2017 roku placówki typu rodzinnego funkcjonowały tylko w pięciu powiatach, tj. bartoszyckim, braniewskim, ełckim, lidzbarskim i Olsztynie. Pod względem liczby umieszczonych dzieci na trzecim miejscu znalazły się natomiast placówki typu interwencyjnego, w których znajdowało się 3,9% przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej – 36 osób. Placówki tego typu funkcjonowały w Elblągu i Olsztynie oraz w powiatach: ełckim, kętrzyńskim, oleckim i olsztyńskim. W 2017 roku w województwie warmińsko-mazurskim nie było natomiast dzieci umieszczonych w placówkach typu specjalistyczno-terapeutycznego.

Wykres 3.11. Struktura dzieci objętych instytucjonalną pieczą zastępczą w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

3.6.2. Dzieci umieszczone w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej (obejmującej rodziny zastępcze spokrewnione, rodziny zastępcze niezawodowe, rodziny zastępcze zawodowe oraz rodzinne domy dziecka) przebywało łącznie 2 852 dzieci. Stanowiły one 75,3% ogółu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim. W 2017 roku, w porównaniu do roku 2015, liczba dzieci umieszczonych w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej zmalała o 109 osób, czyli o 3,7%.

Najwięcej dzieci umieszczonych w 2017 roku w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało w spokrewnionych rodzinach zastępczych (52,6% ogółu osób umieszczonych w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej). Na drugim miejscu znalazły się natomiast niezawodowe rodziny zastępcze (27,3%).

Na kolejnych miejscach znalazły się zawodowe rodziny zastępcze (14,3%) oraz rodzinne domy dziecka (5,8%).

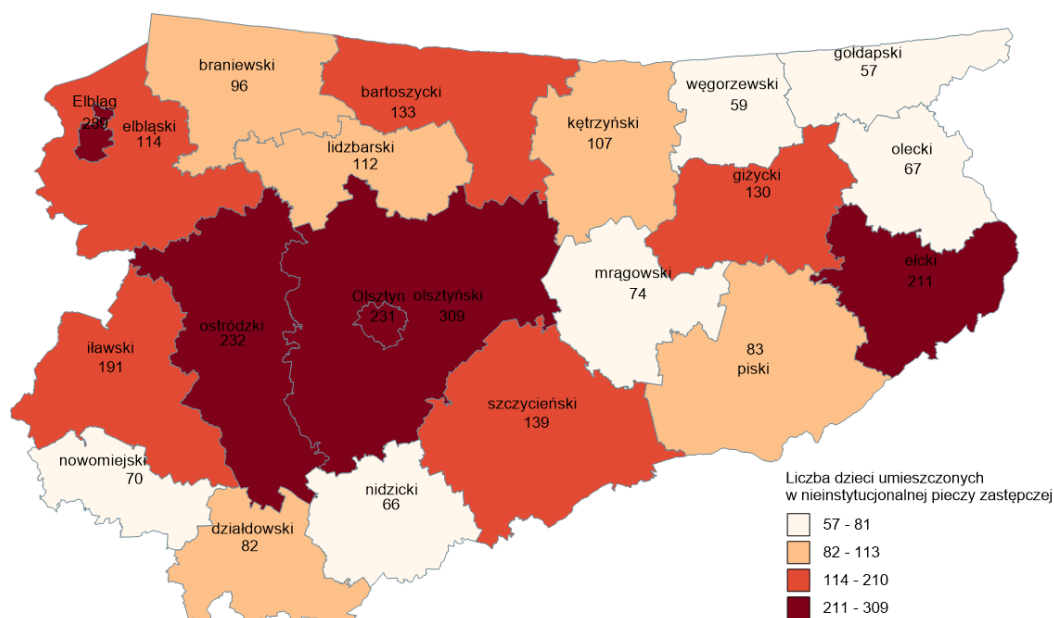
Wykres 3.12. Struktura dzieci objętych nieinstytucjonalną pieczą zastępczą w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

W 2017 roku najwięcej dzieci w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało w powiecie olsztyńskim (309 dzieci), Elblągu (289 dzieci), powiecie ostródzkim (232 dzieci), Olsztynie (231 dzieci) i powiecie elckim (211 dzieci), najmniej natomiast w powiatach: gołdapskim (57 dzieci), węgorzewskim (59 dzieci), nidzickim (66 dzieci) i oleckim (67 dzieci).

Mapa 3.4. Liczba dzieci umieszczonych w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.



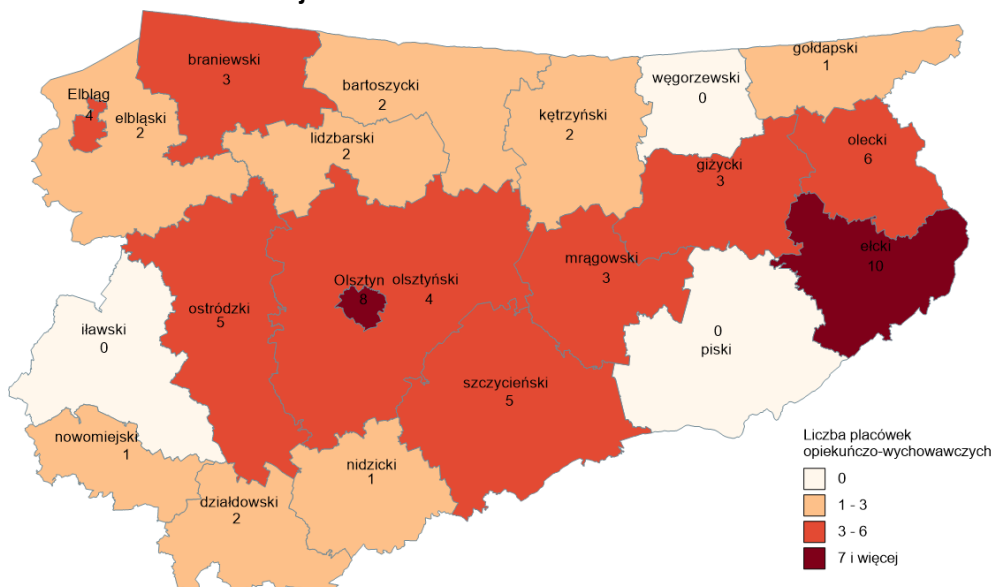
Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

3.7. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych

W 2017 roku na Warmii i Mazurach funkcjonowały 64 placówki opiekuńczo-wychowawcze. Liczba ta jest relatywnie stała w czasie i w porównaniu do 2015 roku zwiększyła się tylko o jedną placówkę.

W 2017 roku najwięcej z placówek opiekuńczo-wychowawczych działało w powiecie ełckim (10 placówek) i Olsztynie (8 placówek). Najmniej z nich funkcjonowało natomiast w powiecie gołdapskim, nowomiejskim oraz nidzickim. Jednakże na mapie województwa warmińsko-mazurskiego występują miejsca, gdzie nie ma ani jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej. Są to powiaty: iławski, węgorzewski i piski.

Mapa 3.5. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.

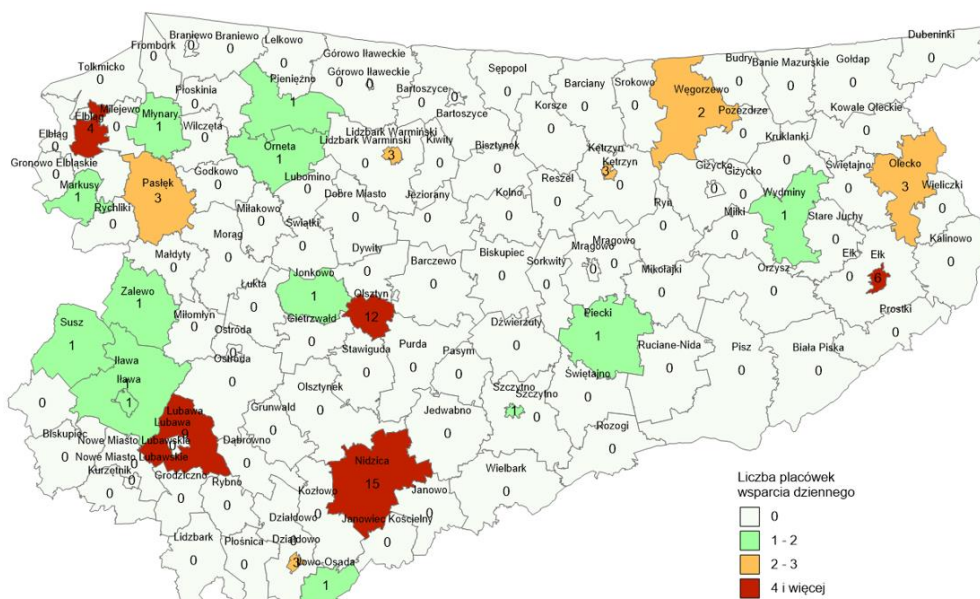


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPIPS-03 za 2017 r.

3.8. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku funkcjonowało w sumie 76 placówek wsparcia dziennego, które znajdowały się w 25 gminach. Oznacza to, że w pozostałych 91 gminach regionu nie było żadnych placówek wsparcia dziennego, które mogłyby nieść pomoc dzieciom i młodzieży.

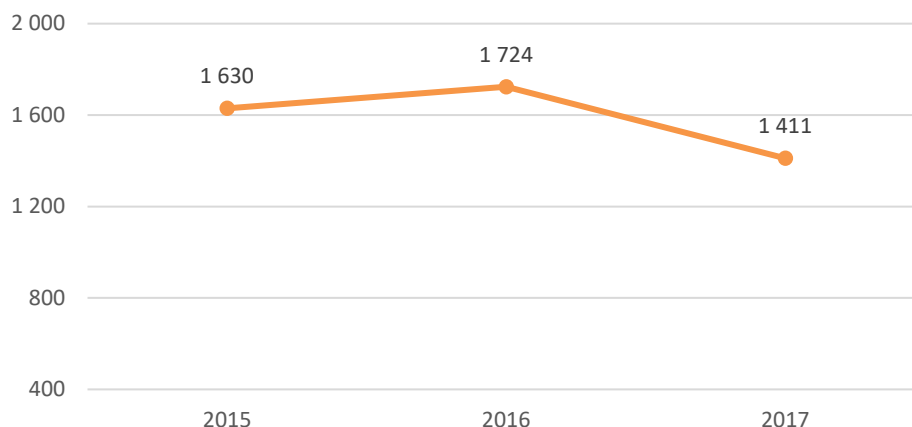
Mapa 3.6. Liczba placówek wsparcia dziennego w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPIPS-03 za 2017 r.

W 2017 roku na Warmii i Mazurach w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego uczestniczyło 1 411 dzieci. W porównaniu do 2015 roku ich liczba spadła o 219 osób, tj. o 13,4%.

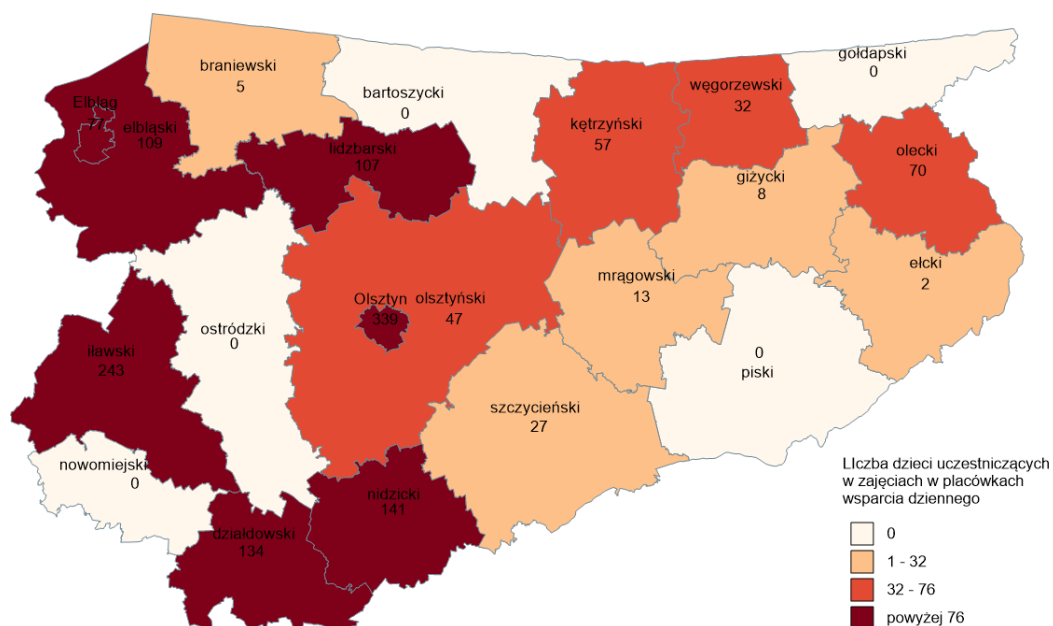
Wykres 3.13. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku najwięcej dzieci uczestniczących w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego było w Olsztynie (339 osób), powiecie nidzickim (141 osób) i powiecie działdowskim (134 osoby). Najmniej dzieci uczestniczących z tej formy wsparcia występowało natomiast w powiatach ełckim (2 osoby), braniewskim (5 osób) i giżyckim (8 osób). W pięciu powiatach województwa, ze względu na brak placówek, nie było żadnych dzieci, które by korzystały z pomocy w formie wsparcia dziennego. Sytuacja ta dotyczy powiatów: bartoszyckiego, gołdapskiego, nowomiejskiego, ostródzkiego i piskiego.

Mapa 3.7. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

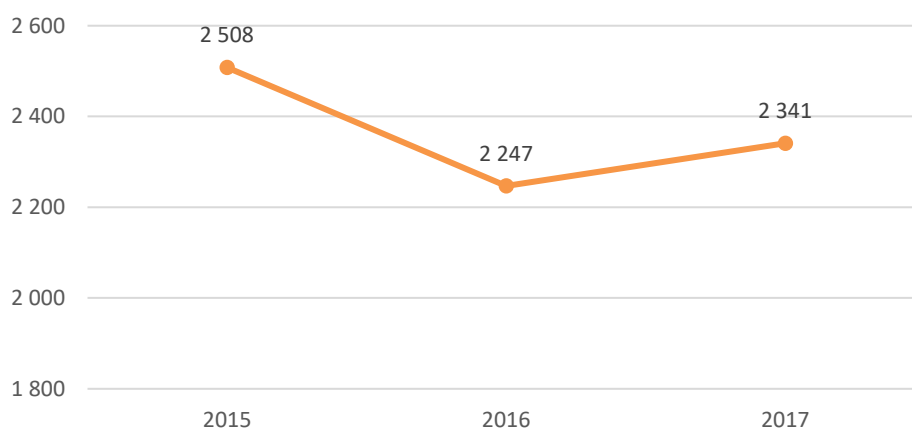


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

3.9. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego

W 2017 roku na Warmii i Mazurach placówki wsparcia dziennego dysponowały 2 341 miejscami. W porównaniu do 2015 roku ich liczba zmniejszyła się o 167 miejsc, tj. o 6,7%. Taki stan rzeczy może świadczyć o tym, iż coraz mniej dzieci wymaga wsparcia w placówkach wsparcia dziennego. Jednakże należy pamiętać, iż placówki te istnieją tylko w 25 gminach województwa warmińsko-mazurskiego.

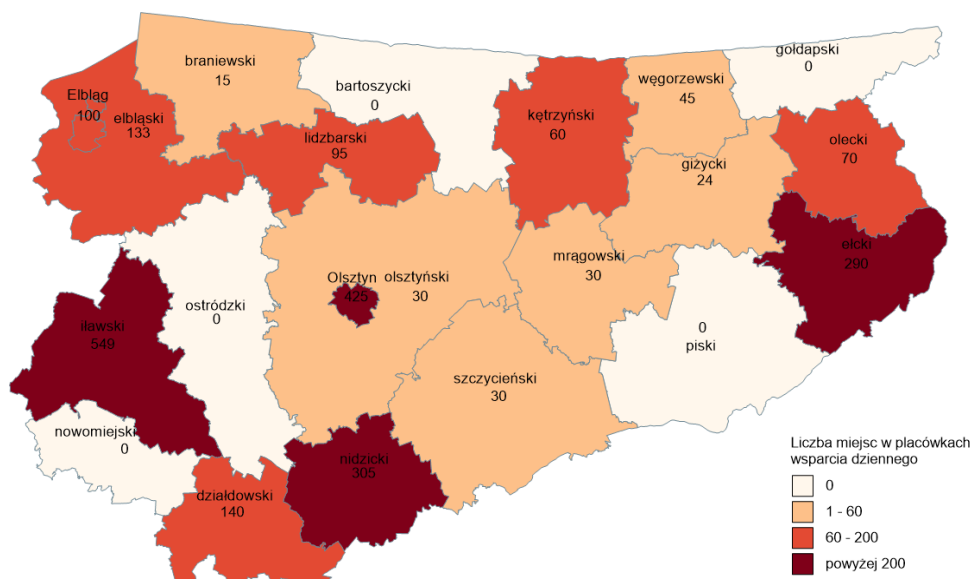
Wykres 3.14. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W województwie warmińsko-mazurskim największa liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego występuje w czterech powiatach, tj. iławskim (549), nidzickim (305), ełckim (290) i mieście Olsztynie (425). W sumie miejscowości te koncentrują 67% ogółu liczby miejsc w placówkach wsparcia dziennego. W pięciu powiatach (bartoszycki, gołdapski, nowomiejski, ostródzki, piski) nie występuje natomiast żadne miejsce, gdyż nie działają tam placówki wsparcia dziennego.

Mapa 3.8. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

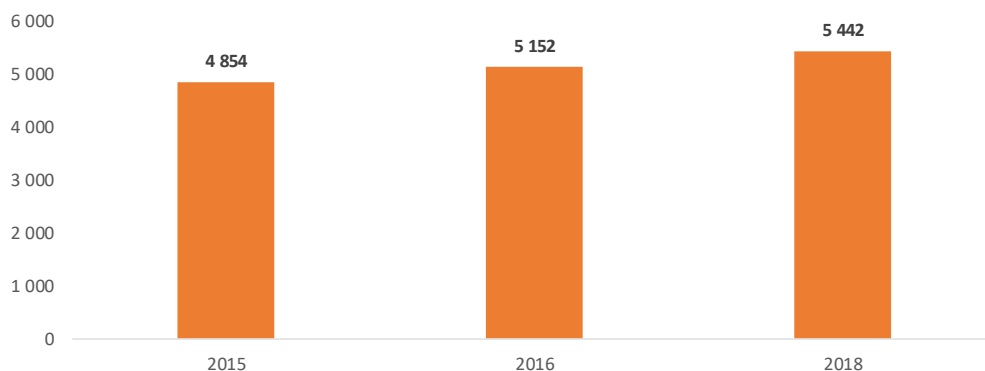


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

3.10. Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku pomocą w formie usług opiekuńczych objęto 5 442 osoby⁷. W 2015 roku takich osób było 4 854. Tym samym na przestrzeni lat 2015-2017 liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych wzrosła o 588 osób, tj. o 12,1%. Powyższe dane świadczą o tym, iż w ostatnich trzech latach mamy do czynienia ze wzrostową tendencją liczby osób, którym przyznano decyzję świadczenia tej formy pomocy.

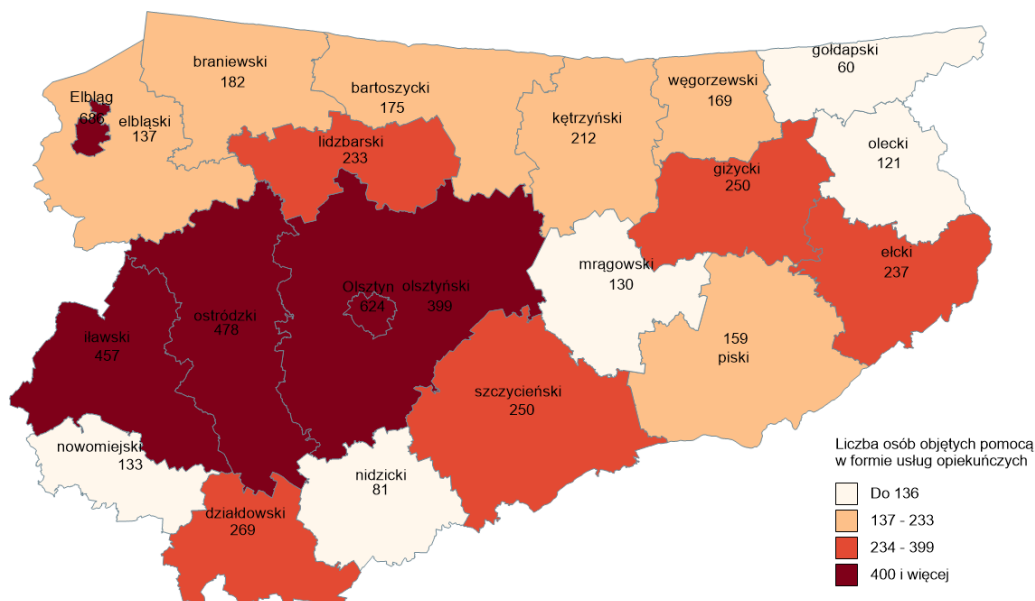
Wykres 3.15. Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W 2017 roku na Warmii i Mazurach najczęściej osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych występowało w miastach na prawach powiatu, tj. w Elblągu (686 osób) i Olsztynie (624 osoby) oraz powiatach: ostródzkim (478 osób), iławskim (457 osób) oraz olsztyńskim (399 osób). Najmniej osób, którym przyznano decyzję świadczenia tej formy pomocy było w powiatach: gołdapskim (60 osób) oraz nidzickim (81 osób).

Mapa 3.9. Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



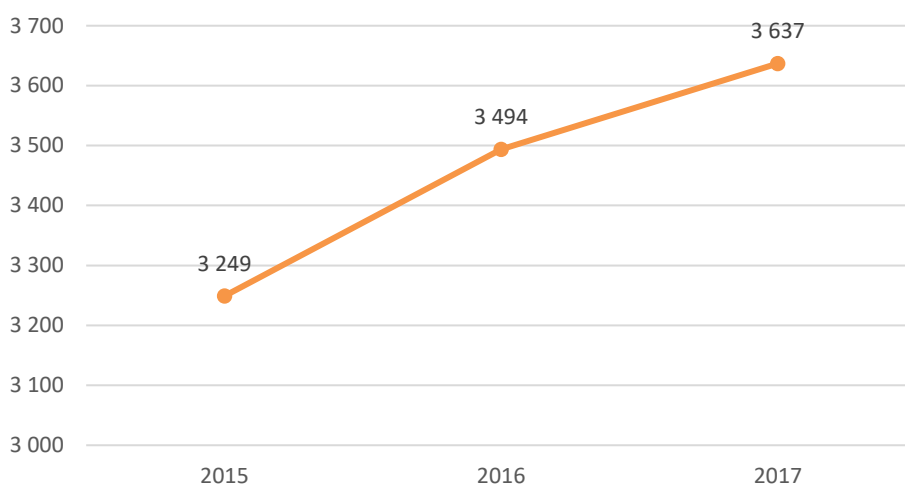
Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

⁷ Liczba osób, którym przyznano decyzję świadczenia.

3.11. Liczba osób korzystających z usług środowiskowych domów samopomocy

W 2015 roku w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 65 środowiskowych domów samopomocy (ŚDS), z usług których korzystało 3 249 osób. W 2017 roku liczba ŚDS zwiększyła się do 71, natomiast liczba osób korzystająca z ich usług wzrosła do 3 637. Tym samym na przestrzeni lat 2015-2017 liczba beneficjentów ŚDS zwiększyła się o 388 osób, tj. o 11,9%.

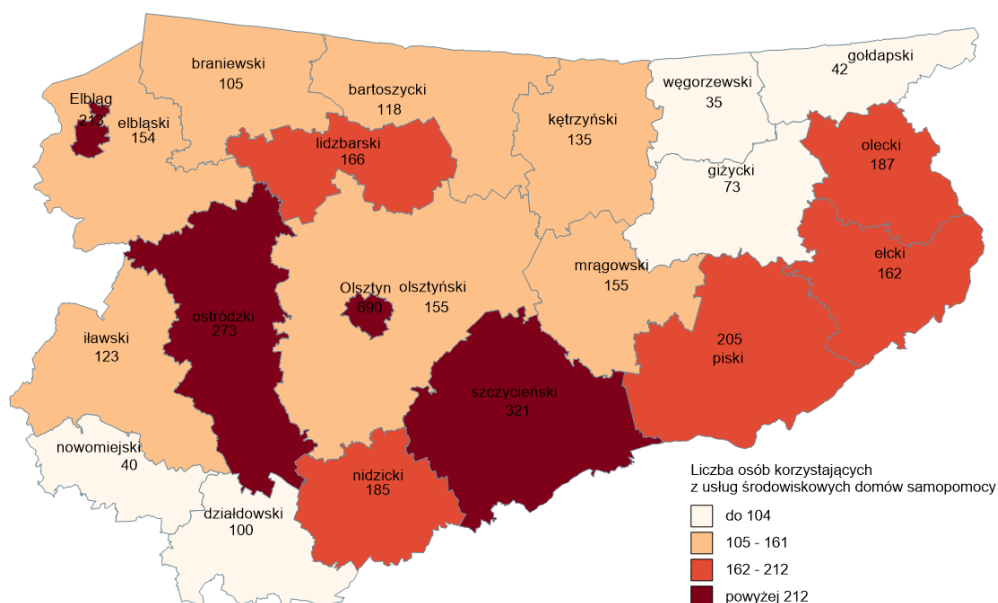
Wykres 3.16. Liczba osób korzystających z usług ŚDS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

Najwięcej osób korzystających na Warmii i Mazurach z usług ŚDS w 2017 roku występowało w Olsztynie (690 osób) oraz powiecie szczycieńskim (321 osób). Najmniej natomiast w powiecie węgorzewskim (35 osób), nowomiejskim (40 osób) i gołdapskim (42 osoby).

Mapa 3.10. Liczba osób korzystających z usług środowiskowych domów samopomocy w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

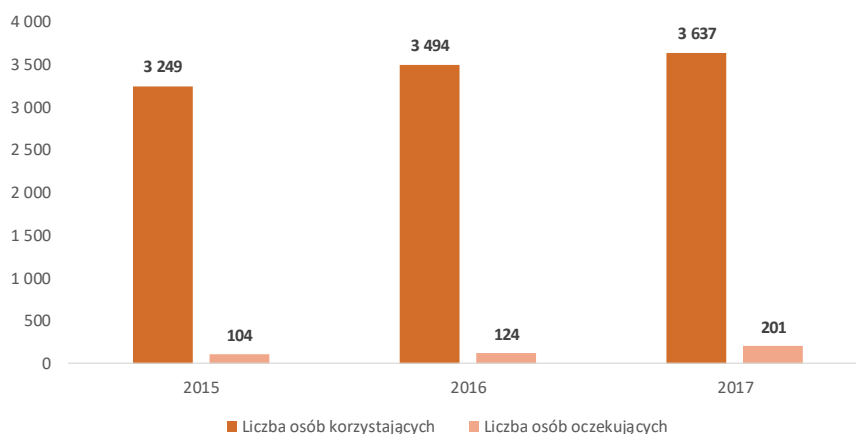


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 rok

3.12. Liczba osób oczekujących na miejsca w środowiskowych domach samopomocy

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku liczba osób oczekujących na miejsca w ŚDP wyniosła 201 osób. W 2015 roku liczba ta wyniosła natomiast 104 osoby. Oznacza to, że na przestrzeni lat 2015-2017 liczba ta zwiększyła się blisko dwukrotnie (wzrost o 97 osób). Jednocześnie w analizowanym okresie liczba osób korzystających z usług ŚDS zwiększyła się o 388 osób.

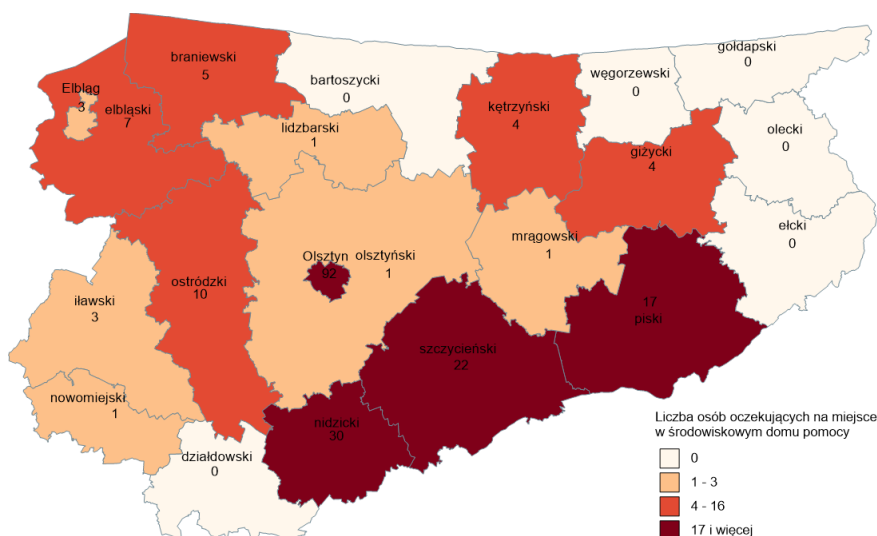
Wykres 3.17. Liczba osób korzystających i oczekujących na wsparcie w ramach ŚDS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W 2017 roku najwięcej osób oczekiwało na miejsce w ŚDS w Olsztynie (92 osoby). Na kolejnych miejscach znalazły się natomiast powiaty: nidzicki (30 osób), szczycieński (22 osoby), piski (17 osób) i ostródzki (10 osób), przy czym liczba osób oczekujących tam na miejsce w ŚDS była znacznie mniejsza niż w Olsztynie. W sześciu powiatach regionu nie występowały natomiast osoby, które oczekiwałyby na miejsce w ŚDS. Taka sytuacja w 2017 roku występowała w powiatach: bartoszyckim, działdowskim, elckim, gołdapskim, oleckim i węgorzewskim.

Mapa 3.11. Liczba osób oczekujących na miejsca w środowiskowych domach samopomocy w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

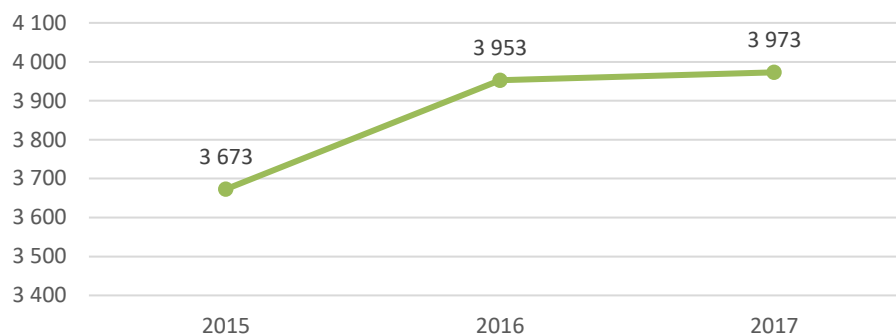
Pomimo stale wzrastającej liczby środowiskowych domów samopomocy w województwie warmińsko-mazurskim, nadal występują potrzeby w zabezpieczeniu dostępności do tej formy wsparcia

mieszkańców. Działania tych placówek oferują wsparcie dzienne do szczególnego rodzaju podopiecznych - chorego psychicznie i niepełnosprawnego intelektualnie. Dzięki temu osoby te pozostają dłużej w swych środowiskach rodzinnych, uzyskują większą samodzielność i w mniejszym stopniu obciążają budżety gmin. Należy pamiętać, że jedyną alternatywą dla osób pozbawionych takiego wsparcia jest często kierowanie podopiecznych do całodobowych domów pomocy społecznej, co wiąże się z dużymi kosztami po stronie samorządów.

3.13. Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej

W 2015 roku w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 43 domy pomocy społecznej, w których przebywały 3 673 osoby. W 2017 roku liczba DPS zwiększyła się do 49, w których mieszkały 3 973 osoby. Tym samym w analizowanym okresie liczba DPS zwiększyła się o 6 domów (wzrost o 14,0%), a liczba ich mieszkańców o 300 osób (o 8,2%).

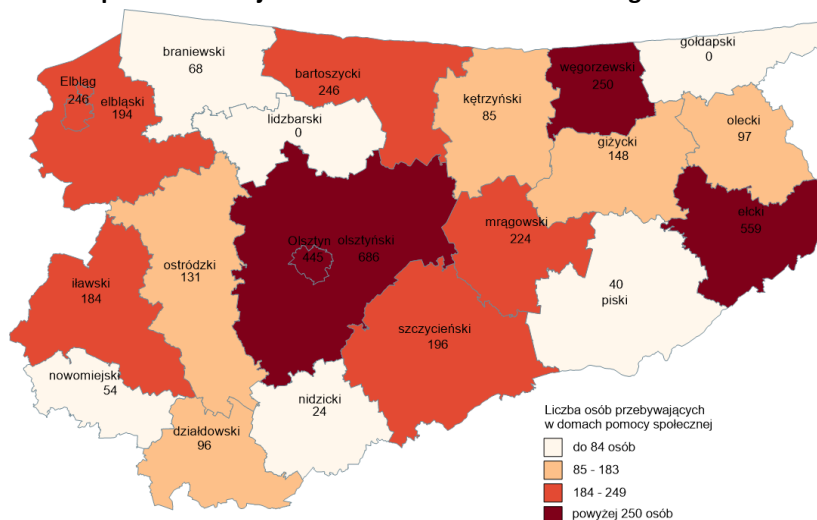
**Wykres 3.18. Liczba osób przebywających w DPS
w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017**



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W DPS w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku najwięcej osób przebywało w powiecie olsztyńskim (686 osób), Olsztynie (445 osoby) i powiecie ełckim (559 osób). Najmniej osób w DPS mieszkało natomiast w powiatach: nidzickim (24 osoby), piskim (40 osób) oraz nowomiejskim (54 osoby). W powiecie gołdapskim i lidzbarskim DPS nie występowały.

**Mapa 3.12. Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej
w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.**

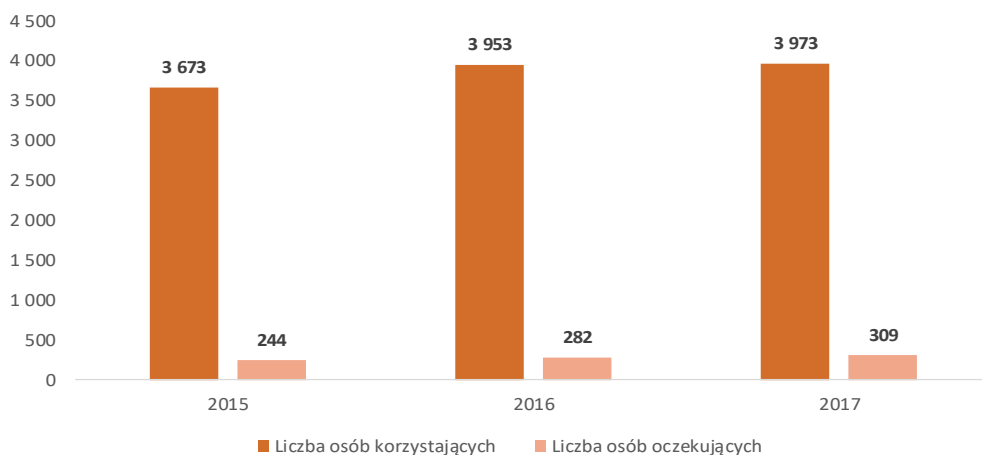


Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 rok

3.14. Liczba osób oczekujących na miejsce w domach pomocy społecznej

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku na miejsce w DPS oczekiwało 309 osób. W 2015 roku były to natomiast 244 osoby. Tym samym w analizowanym okresie liczba ta zwiększyła się o 65 osób, tj. o 26,6%. W tym czasie zwiększyła się zarówno liczba DPS (wzrost o 6 domów, tj. o 14,0%) jak i osób w nich przebywających (wzrost o 300 osób, tj. o 8,2%).

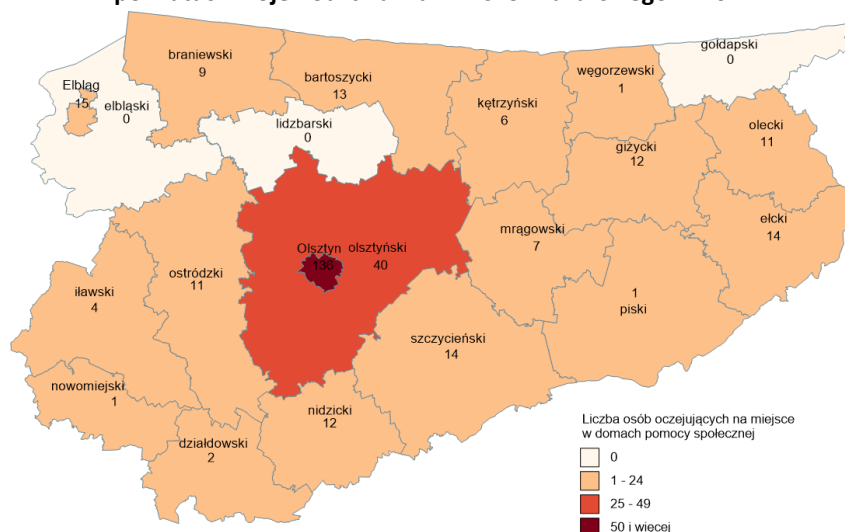
Wykres 3.19. Liczba osób korzystających i oczekujących na wsparcie w ramach DPS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W 2017 roku najwięcej osób oczekiwało na miejsce w DPS w Olsztynie (136 osób) oraz powiecie olsztyńskim (40 osób). Najmniej natomiast w powiatach nowomiejskim, piskim i węgorzewskim (po 1 osobie) oraz powiecie działdowskim (2 osoby), zaś w powiecie elbląskim nikt nie musiał oczekiwać na miejsce w DPS. W powiatach gołdapskim i lidzbarskim natomiast DPS nie funkcjonowały.

Mapa 3.13. Liczba osób oczekujących na miejsca w domach pomocy społecznej w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 rok

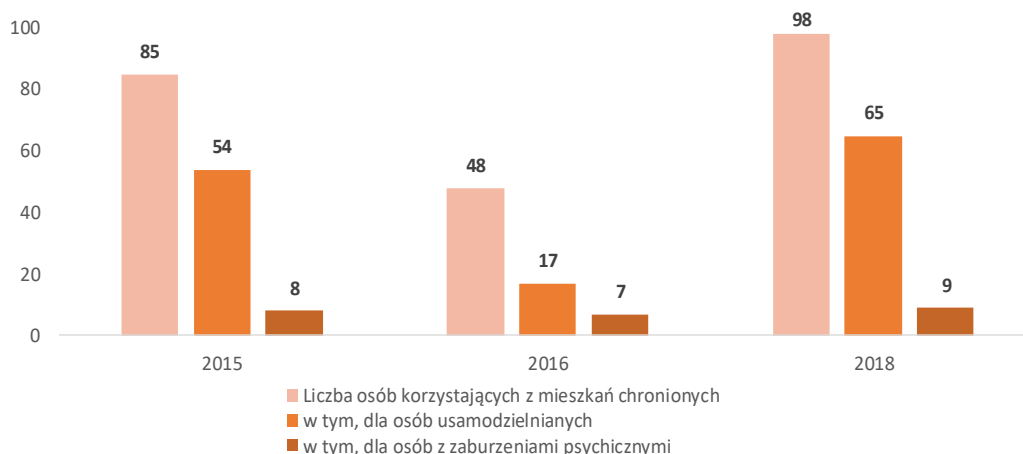
Należy zauważyć, że alternatywą dla DPS są rodzinne domy pomocy (RDP) świadczące całodobowe wsparcie w postaci usług bytowych i opiekuńczych dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji z powodu choroby lub niepełnosprawności, a niewymagające jeszcze umieszczenia w domu pomocy społecznej. RDP przeznaczony jest dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu osób. W 2017

r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 10 RDP (Nowa Wieś Mała, Trękuszek, Szyldak, Reszki, Worliny, Ramsowo, Nowe Kawkowo, Ostróda oraz 2 w Olsztynie) – na łącznie 62 miejsca.

3.15. Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku z mieszkań chronionych korzystało 98 osób, z czego 65 (63,3%) to osoby usamodzielniane po opuszczeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk, zakładów poprawczych, itp., a 9 (9,2%) stanowiły osoby z zaburzeniami psychicznymi.

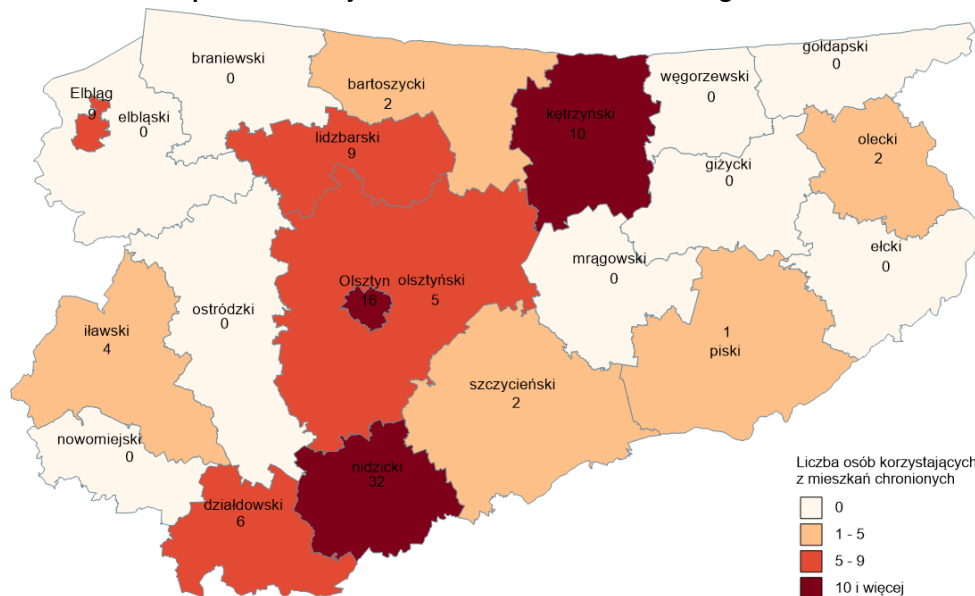
Wykres 3.20. Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2015, 2016 i 2017

W porównaniu do 2015 roku liczba osób korzystających z mieszkań chronionych zwiększyła się o 13 osób, tj. o 15,3%. Rekordowo niska liczba osób korzystających z mieszkań chronionych występowała natomiast w 2016 roku – 48 osób. Szczegółowe informacje o liczebności osób przedstawiono na poniższym wykresie.

Mapa 3.14. Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



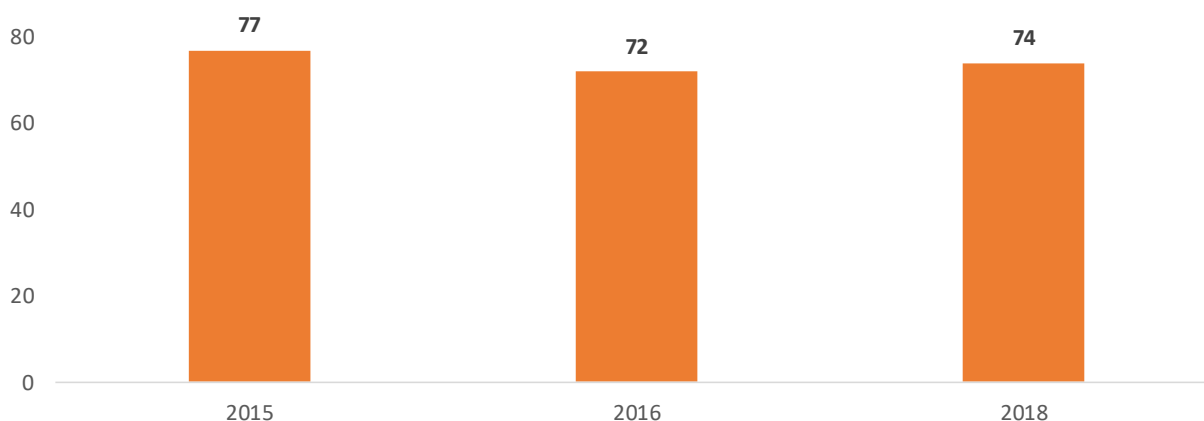
Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki publicznej tj. sprawozdania MRPiPS-03 za 2017 r.

Najwięcej osób korzystających z mieszkań chronionych w 2017 roku występowało w powiecie nidzickim (32 osoby), Olsztynie (16 osób) i powiecie kętrzyńskim (10 osób). Jednocześnie aż w 9 powiatach (42,9% powiatów) nie ma żadnych osób, które korzystają z mieszkalnictwa chronionego.

3.16. Liczba spółdzielni społecznych czynnych w działalności

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku funkcjonowały 74 spółdzielnie społeczne czynne w działalności (tj. nieznajdujące się w stanie likwidacji lub upadłości). W 2015 roku spółdzielni społecznych było nieznacznie więcej, bo 77. Jednakże w okresie objętym analizą, tj. w latach 2015-2017, najmniejsza ich liczba występowała w 2016 roku – 72 szt. Z powyższych danych wynika, że w analizowanym czasie nie można wyodrębnić wyraźnej tendencji odnośnie kształtowania się liczby czynnych w działalności spółdzielni społecznych, gdyż ich liczebność ulegała nieznacznym wahaniom i oscylowała wokół 74 spółdzielni.

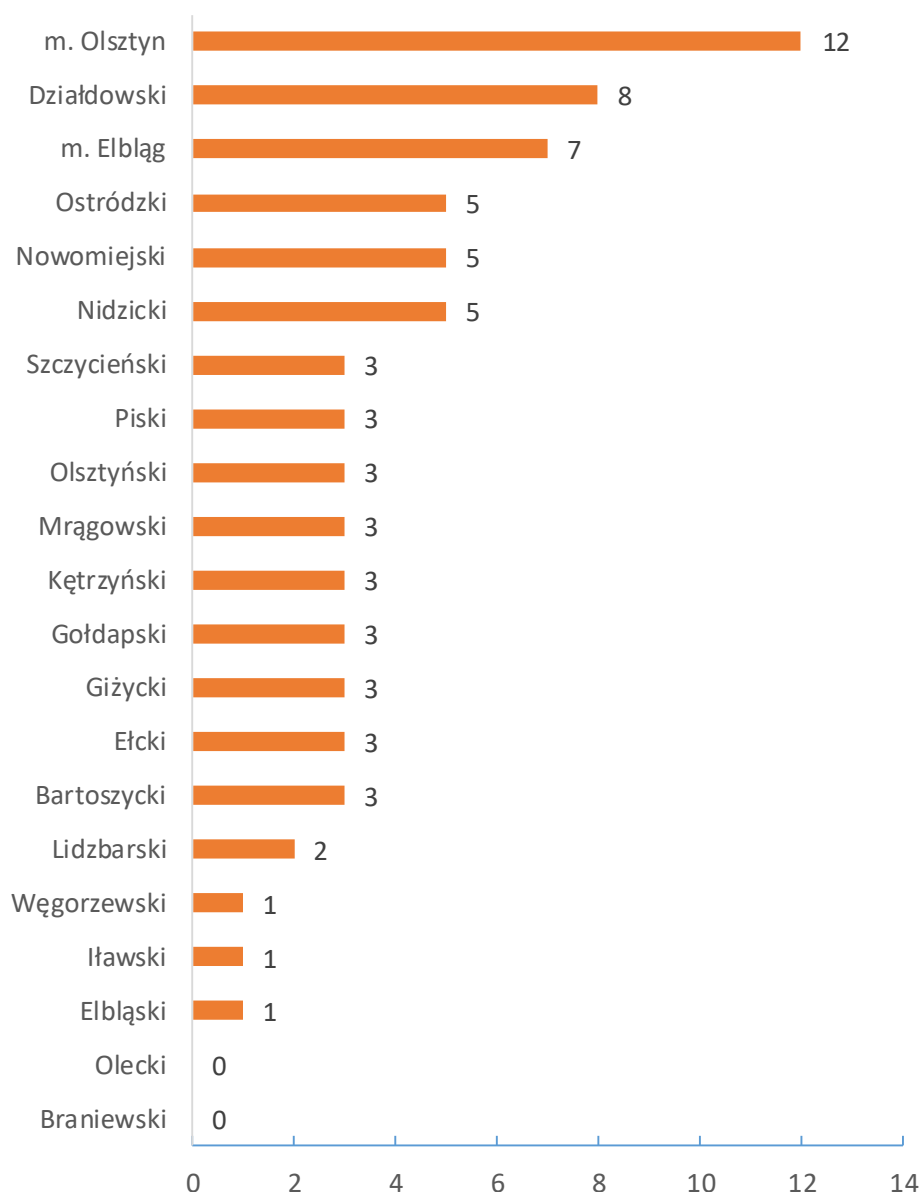
Wykres 3.21. Liczba czynnych w działalności spółdzielni społecznych w latach 2015-2017 w województwie warmińsko-mazurskim



Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim. Monitoring wdrażania wojewódzkiego programu rozwoju ekonomii społecznej Warmia i Mazury 2015-2020 z lat: 2015, 2016, 2017, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

Położenie spółdzielni społecznych na Warmii i Mazurach jest mocno zróżnicowanie terytorialnie. W 2017 roku najwięcej z nich funkcjonowało w Olsztynie (12 szt.), powiecie działdowskim (8 szt.) i Elblągu (7 szt.). Najmniej z nich działało natomiast w powiatach węgorzewskim, iławskim i elbląskim (po 1 szt.), a braniewskim i oleckim nie istniała żadna spółdzielnia społeczna.

Wykres 3.22. Spółdzielnie socjalne w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportów o stanie ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim. Monitoring wdrażania wojewódzkiego programu rozwoju ekonomii społecznej Warmia i Mazury 2015-2020* z lat: 2015, 2016, 2017, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

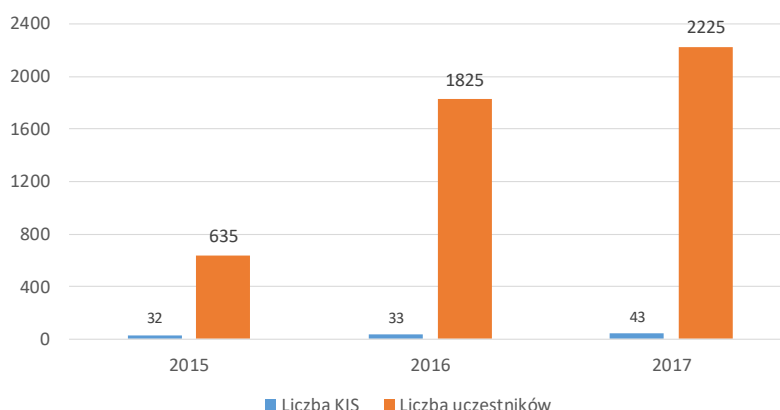
Obecnie zauważalna jest tendencja do zakładania spółdzielni socjalnych osób prawnych, w tym szczególnie z udziałem JST. W 2017 r. spółdzielni osób prawnych było 22, co stanowiło prawie 30% wszystkich zarejestrowanych spółdzielni. Ponadto ważnym elementem ekonomii społecznej w województwie są funkcjonujące organizacje pozarządowe, których liczba co roku wzrasta. Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie, na dzień 31 grudnia 2017 r. w rejestrze figurowało 4 968 stowarzyszeń ogółem oraz 638 fundacji, łącznie 5 606 podmiotów. Należy nadmienić, że w 2017 r. w wyniku działań Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej 34 organizacje pozarządowe rozpoczęły działalność gospodarczą.

3.17. Liczba funkcjonujących Klubów Integracji Społecznej, Centrów Integracji Społecznej, Warsztatów Terapii Zajęciowej, Zakładów Aktywności Zawodowej

3.17.1. Kluby Integracji Społecznej (KIS)

W 2017 roku na Warmii i Mazurach funkcjonowały 43 Kluby Integracji Społecznej (KIS), w zajęciach których uczestniczyło 2 225 osób. W porównaniu do 2015 roku liczba KIS w regionie zwiększyła się o 11 sztuk, czyli o 34,4%. W latach 2015-2017 widoczny jest znaczny wzrost liczby uczestników zajęć organizowanych przez KIS. W 2015 takich osób było 635, w 2016 roku 1 825 osób, a w roku 2017 2 225 osób. Oznacza to, iż w analizowanych 3 latach liczba uczestników zajęć KIS wzrosła o 1 590 osób, tj. aż o 250,4%.

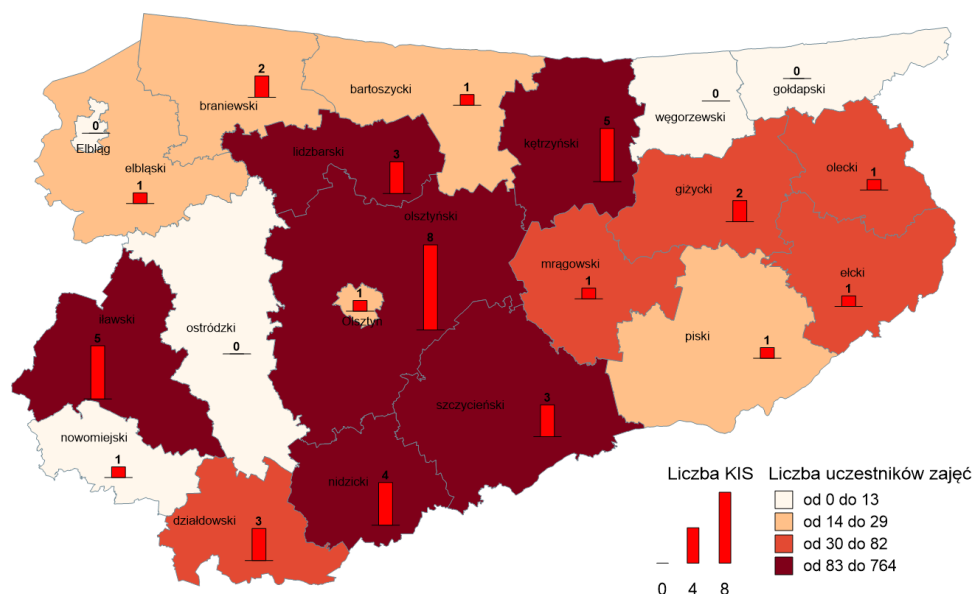
Wykres 3.23. Kluby Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

Najwięcej KIS funkcjonowało w powiecie olsztyńskim (8 klubów). W ich zajęciach uczestniczyły 252 osoby. Najwięcej osób uczestniczących w zajęciach KIS występowało natomiast w powiecie kętrzyńskim (763 osoby). Zajęcia dla nich organizowane były w 5 klubach. W 2017 roku KIS nie działały natomiast w Elblągu i w powiatach: gołdapskim, ostródzkim i węgorzewskim.

Mapa 3.15. Liczba KIS i uczestników ich zajęć w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

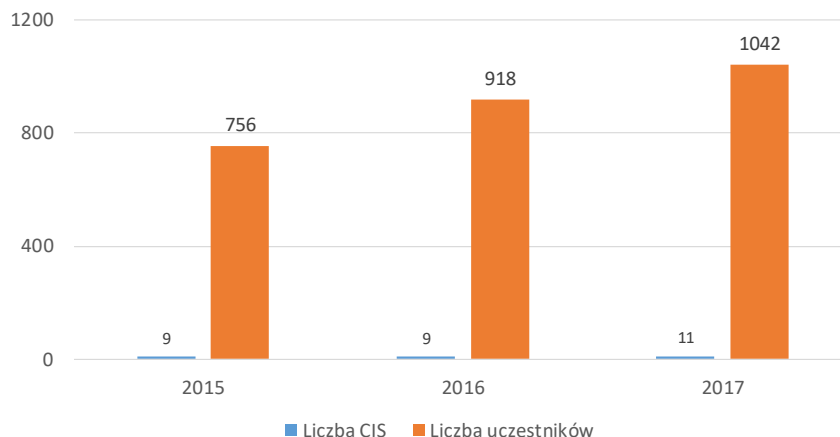


Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

3.17.2. Centra Integracji Społecznej (CIS)

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku działało 11 CIS – to o 2 centra więcej niż w 2015 r. Liczba uczestników zajęć organizowanych w ramach CIS wzrosła natomiast o 37,8%, tj. o 286 osób – z 756 osób w 2015 roku do 1 042 osób w roku 2017.

Wykres 3.24. Centra Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017

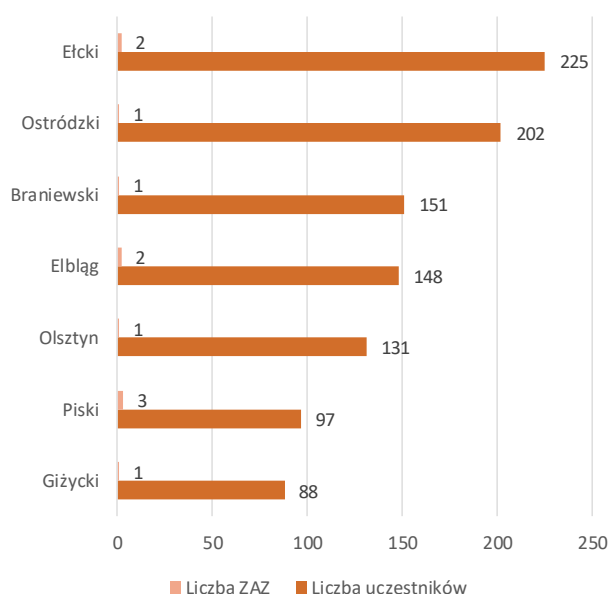


Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

Na Warmii i Mazurach w 2017 roku CIS funkcjonowały tylko w 7 powiatach. Najwięcej centrów działało w powiatach piskim (3 placówki) i etckim (2 placówki) oraz Elblągu (2 placówki). Natomiast w powiatach braniewskim, giżyckim, ostródzkim i Olsztynie znajdowało się po jednym centrum. W pozostałych 14 powiatach województwa warmińsko-mazurskiego CIS nie było.

Najwięcej osób korzystających z zajęć organizowanych w ramach CIS w 2017 roku było w powiecie etckim (225 osób), ostródzkim (202 osoby) i braniewskim (151 osób). Należy zauważyć, iż w stosunku do liczby mieszkańców ogółem relatywnie mało osób uczestniczyło w zajęciach CIS w miastach na prawach powiatu, tj. Elblągu i Olsztynie.

Wykres 3.25. Liczba CIS i uczestników ich zajęć w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

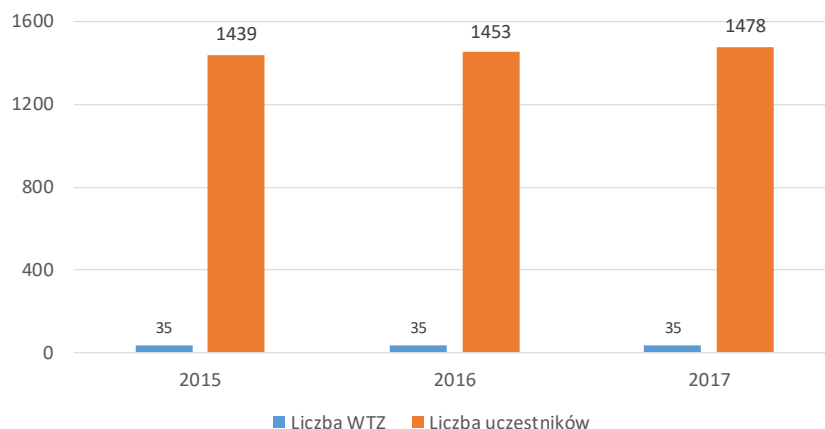


Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

3.17.3. Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ)

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku działało 35 WTZ. Ich liczba w latach 2015-2017 nie zmieniała się i była stała. Relatywnie stała była również liczba uczestników zajęć WTZ. W 2017 roku wyniosła ona 1 478 osób i w porównaniu do 2015 roku zwiększyła się jedynie o 2,7%, czyli o 39 osób.

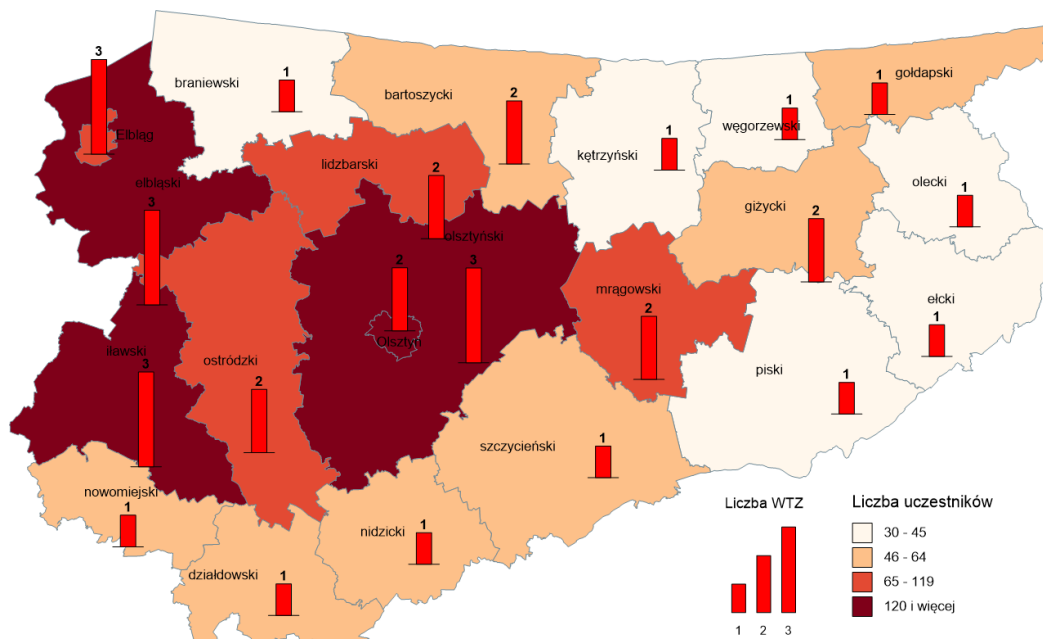
Wykres 3.26. Warsztaty Terapii Zajęciowej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

Liczba funkcjonujących WTZ w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego wahała się od 1 do 3 warsztatów. Najwięcej z nich (po 3 warsztaty) zlokalizowanych było w Elblągu oraz powiatach elbląskim, iławskim i olsztyńskim. W 6 powiatach funkcjonowały po 2 warsztaty, a w pozostałych 11 powiatach było po jednym warsztacie. Najwięcej osób w WTZ uczestniczyło w powiatach: olsztyńskim (129 osób), iławskim (126), elbląskim (120) i Olsztynie (125). Najmniej zaś uczestników WTZ odnotowano w powiatach: braniewskim (30 osób), węgorzewskim i piskim (po 35 osób) oraz powiecie kętrzyńskim (40 osób).

Mapa 3.16. Liczba WTZ i uczestników ich zajęć w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

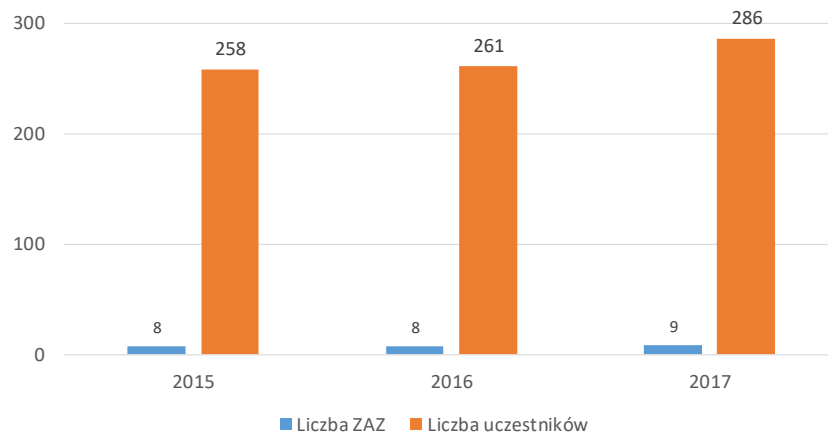


Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

3.17.4. Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ)

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku funkcjonowało 9 ZAZ (o jeden zakład więcej niż w 2015 roku). W zajęciach placówek tego typu uczestniczyło w sumie 286 osób. Oznacza to wzrost w stosunku do 2015 roku o 28 osób, tj. o 10,9%.

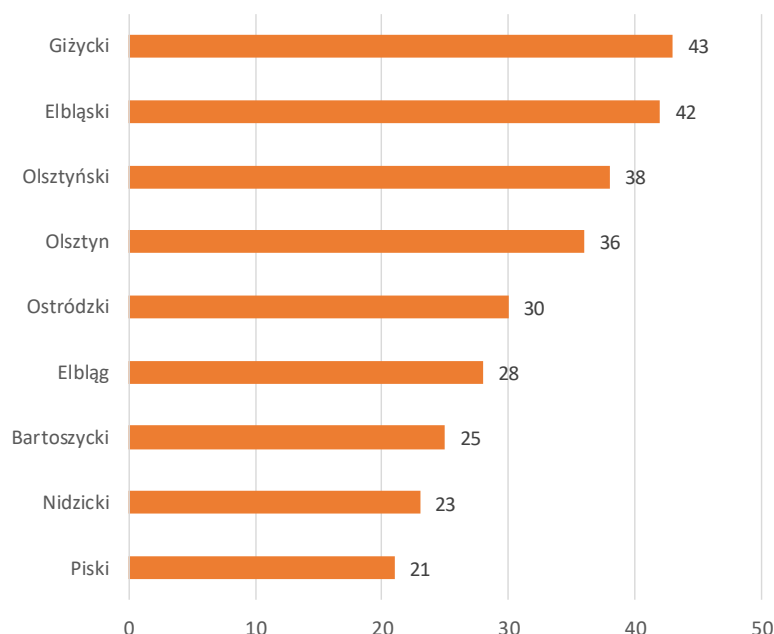
Wykres 3.27 Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

W 2017 roku ZAZ funkcjonowały w 9 powiatach regionu – po jednym ZAZ w każdym z powiatów. Były to miasta Olsztyn i Elbląg oraz powiaty: bartoszycki, elbląski, giżycki, nidzicki, olsztyński, ostródzki i piski. W pozostałych 12 powiatach ZAZ nie występowały. Spośród powiatów, w których ulokowane były ZAZ, najwięcej uczestników zajęć w 2017 roku było w powiatach giżyckim (43 osoby) i elbląskim (42 osoby). Najmniej natomiast w powiatach piskim (21 osób) i nidzickim (23 osoby).

Wykres 3.28. Liczba uczestników zajęć Zakładów Aktywności Zawodowej w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok*, ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018 r.

4. EDUKACJA I WYKSZTAŁCENIE

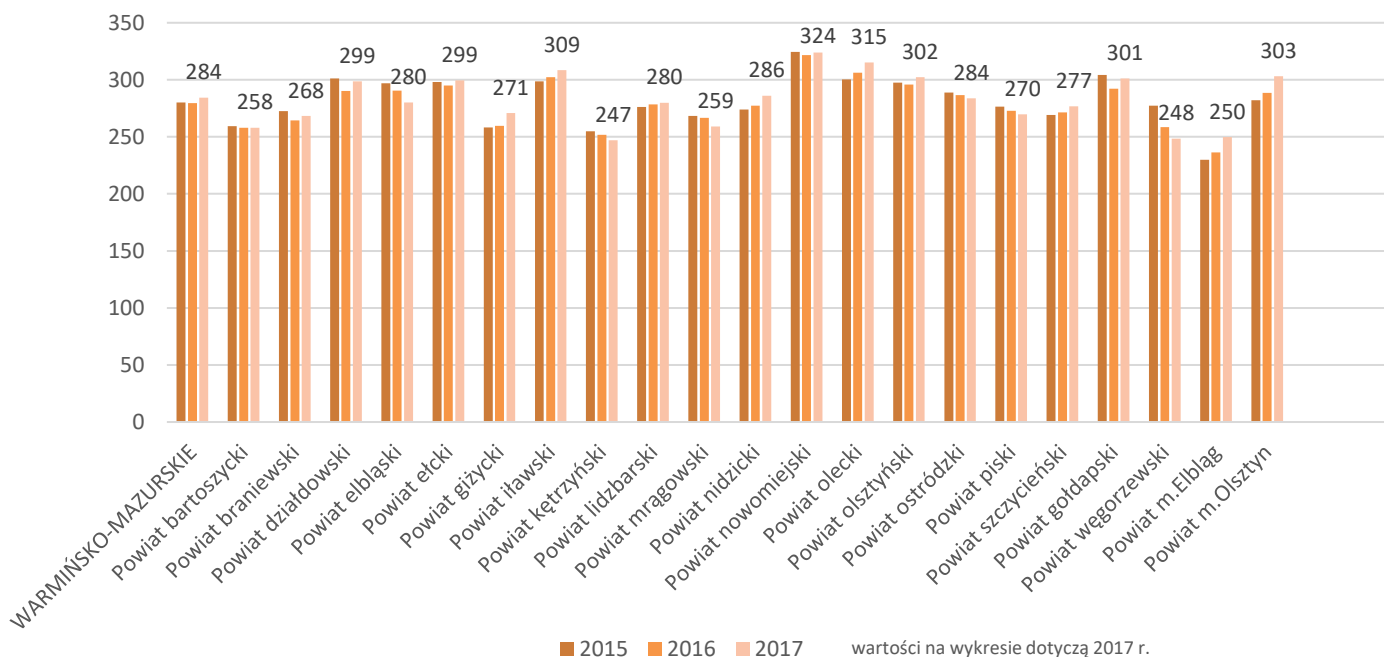
W dzisiejszych czasach nie trzeba już chyba nikogo przekonywać, że edukacja jest niezmiernie istotnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego. Odpowiednie, dopasowane do potrzeb rynku wykształcenie, daje solidne podstawy do dalszego rozwoju i sprostania wyzwaniom zmieniającego się świata. Kompetencje i kwalifikacje stanowią cenny kapitał, szczególnie, gdy globalizacja i nieustanny rozwój wszystkich obszarów życia wymagają szybkich reakcji.

Z tych też powodów obszar edukacji, rozumianej jako rozpoczynany od najmłodszych lat proces uczenia się przez całe życie, zajmuje swoje ważne miejsce w polityce Unii Europejskiej. Mimo, że każde państwo samodzielnie decyduje o systemie edukacji, a także o systemie opieki nad najmłodszymi obywatelami, to wsparcie UE w obszarach szczególnie ważnych bądź problematycznych może być znaczną pomocą i ułatwieniem.

4.1. Liczba dzieci w wieku do lat 3 (w wieku 0, 1 i 2 lat)

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. było 40,7 tys. dzieci w wieku do lat 3 co stanowiło o 1,1% więcej niż w 2015 r. Na obszarach miejskich zamieszkiwało 57% tych dzieci, na wiejskich odpowiednio 43%. Mniej więcej równomiernie rozkładał się udział dzieci w wieku 0, 1 i 2 lat. O ile w 2015 r. najwięcej dzieci miało skończony 1 rok życia (35% ogólnej liczby dzieci w wieku 0-2 lat), to w 2017 r. identyczny i największy udział miały dzieci, które nie przekroczyły jeszcze 1 roku. W przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w regionie w 2017 r. było 284 dzieci w wieku do 3 lat, przy czym widoczna jest różnica między miastami, gdzie wartość ta była niższa – 276, a terenami wiejskimi, gdzie wartość była wyższa i wynosiła 296. Ogólnie najwięcej dzieci do lat 3 w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców było w powiecie nowomiejskim (324) i oleckim (315), a najmniej w powiecie węgorzewskim (248) i kętrzyńskim (247). Zauważalne są również różnice w wartości wskaźnika na przestrzeni lat 2015-2017 w poszczególnych powiatach, co spowodowało zmianę ich pozycji w analizowanym okresie.

Wykres 4.1. Liczba dzieci w wieku do lat 3 na 10 000 ludności



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jedynie w 4 powiatach wskaźnik ten przyjmował większe wartości na terenach miejskich (ełcki, giżycki, nowomiejski i olecki), natomiast w pozostałych na terenach wiejskich. Tutaj również widoczne są różnice między wartościami wskaźników w poszczególnych powiatach na przestrzeni 2015-2017.

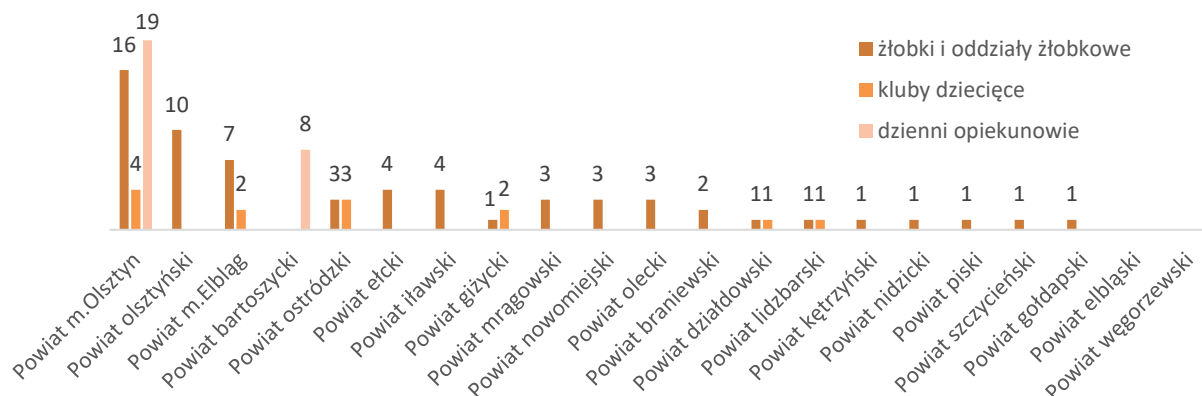
4.2. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 według formy sprawowania opieki na poziomie gminy

4.2.1. Liczba instytucji⁸ opieki nad dziećmi do lat 3

W województwie warmińsko-mazurskim w okresie 2015-2017 systematycznie zwiększała się liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 z 70 w 2015 r. do 103 w roku 2017, przy czym wzrost wystąpił jedynie na obszarach miejskich, natomiast na obszarach wiejskich w 2017 r. pozostał na tym samym poziomie co w 2015 r. (14 instytucji). Większość instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (86%) zlokalizowana była w miastach.

Największa liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 była w Olsztynie (39), powiecie olsztyńskim (10), Elblągu (9) i powiecie ostródzkim (6). Najmniejsza w powiecie kętrzyńskim, nidzickim, piskim, szczycieńskim i gołdapskim (po 1 instytucji). Większość instytucji stanowiły żłobki (z oddziałami): w 2017 r. wynosił on 61%, przy czym na obszarach wiejskich udział ten (86%) był aż o 29 p.p. większy niż na obszarach miejskich (57%). W ponad połowie powiatów funkcjonowały jedynie żłobki (bądź oddziały). W okresie 2015-2017 odsetek żłobków w ogólnej liczbie instytucji opieki przejawiał tendencję spadkową. Wzrastał natomiast udział dziennych opiekunów - z 17% w 2015 r. do 26% w roku 2017. Należy jednak dodać, że dzienni opiekunowie funkcjonowali w 2017 r. tylko w 2 powiatach: mieście na prawach powiatu Olsztynie (19) oraz powiecie bartoszyckim (dokładnie w mieście Bartoszyce) (8), przy czym w 2015 r. dzienni opiekunowie (2) zatrudniani byli jeszcze w powiecie nowomiejskim (dokładnie w gminie Kurzętnik).

Wykres 4.2. Liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz MRPIPS

W 6 powiatach województwa warmińsko-mazurskiego liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 w latach 2015-2017 pozostała niezmienna: bartoszycki, kętrzyński, lidzbarski, nidzicki, ostródzki, piski i szczycieński. W 2 powiatach, mimo, że w 2015 r. nie było żadnej takiej instytucji, to w latach 2016-2017 już funkcjonowały: w powiecie braniewskim dwie, w powiecie gołdapskim jedna. Wzrost

⁸ Dane dotyczące żłobków (i oddziałów żłobkowych) oraz klubów dziecięcych uzyskano z BDL GUS, natomiast wobec braku informacji nt. dziennych opiekunów uzyskano je z MRPIPS. Dla potrzeb analizy jako liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 u dziennych opiekunów przyjęto liczbę dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna na ostatni dzień okresu sprawozdawczego.

liczby instytucji opieki w 2017 r. w stosunku do 2015 r. zaobserwowano dodatkowo w miastach na prawach powiatu: Elblągu i Olsztynie oraz powiatach: działdowskim, ełckim, giżyckim, iławskim, mrągowskim, oleckim i olsztyńskim. Niepokojącym wydaje się być fakt, że w 2 powiatach województwa: elbląskim i węgorzewskim w 2017 r. nie było ani jednej instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, przy czym jeszcze w 2015 r. istniało po jednej instytucji tego typu.

Duże braki w zakresie opieki żłobkowej jeszcze bardziej widać, gdy weźmiemy pod uwagę sytuację w poszczególnych gminach – okazuje się, że w 2017 r. tylko w 34 gminach (ze 116) funkcjonowały instytucje opieki nad dziećmi do lat 3, co oznacza, że aż 71% gmin było ich pozbawionych.

4.2.2. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 według formy sprawowania opieki na poziomie gminy

Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. wynosiła 2 491 i była o 32% wyższa niż w 2015 r. Przeważającą liczbę miejsc oferowano na terenach miejskich (90%). Większość miejsc w latach 2015-2017 r. oferowały żłobki (wraz z oddziałami), choć widoczna była nieznaczna tendencja spadkowa (z 89% w 2015 r. do 86% w 2017 r.). Zwiększał się natomiast udział miejsc u dziennych opiekunów w ogólnej liczbie miejsc z 2% w 2015 r. do 5% w 2017 roku.

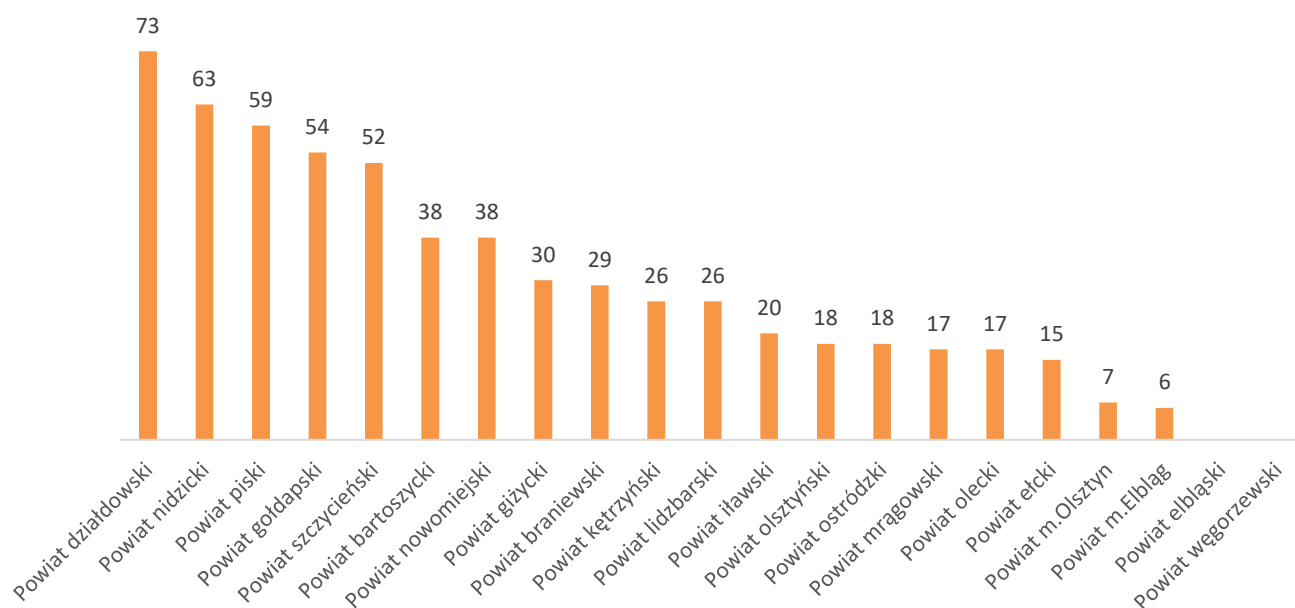
Największą liczbę miejsc opieki w 2017 r. zanotowano w Olsztynie (775), Elblągu (483), powiecie olsztyńskim (206), ełckim (179), ostródzkim (166) i iławskim (145). W pozostałych powiatach liczba oferowanych miejsc opieki nad dziećmi była niższa niż 80.

Analizując zmiany w liczbie miejsc opieki w tych placówkach w poszczególnych powiatach można zauważyć, że największy ich wzrost w stosunku do roku 2015 zaobserwowano w powiecie olsztyńskim (o 105 miejsc), iławskim (o 78 miejsc) oraz ełckim (o 59 miejsc). Jednak biorąc pod uwagę zmiany procentowe na prowadzenie wysuwa się powiat iławski (wzrost liczby miejsc o 116%), po nim olsztyński (o 104%), potem działdowski o 80%. Spadek liczby miejsc, pomijając powiaty, w których od 2016 r. przestały funkcjonować żłobki (elbląski i węgorzewski), nastąpił w powiecie lidzbarskim (o 17 miejsc i jednocześnie 27% w stosunku do liczby miejsc w 2015 r.) oraz nowomiejskim (11 miejsc - 22%).

Należy zauważyć, że liczba dzieci do lat 3 nie przekłada się wprost proporcjonalnie na oferowaną liczbę miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3. Na jedno takie miejsce w 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim przypadało średnio 16 dzieci. Najtrudniejsza sytuacja pod względem dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w 2017 r. była w powiecie działdowskim (73 dzieci na 1 miejsce), następnie nidzickim (63), piskim (59) i gołdapskim (54). Najlepiej, co nie powinno dziwić było w miastach na prawach powiatu: Elblągu (6 dzieci na miejsce) oraz Olsztynie (7).

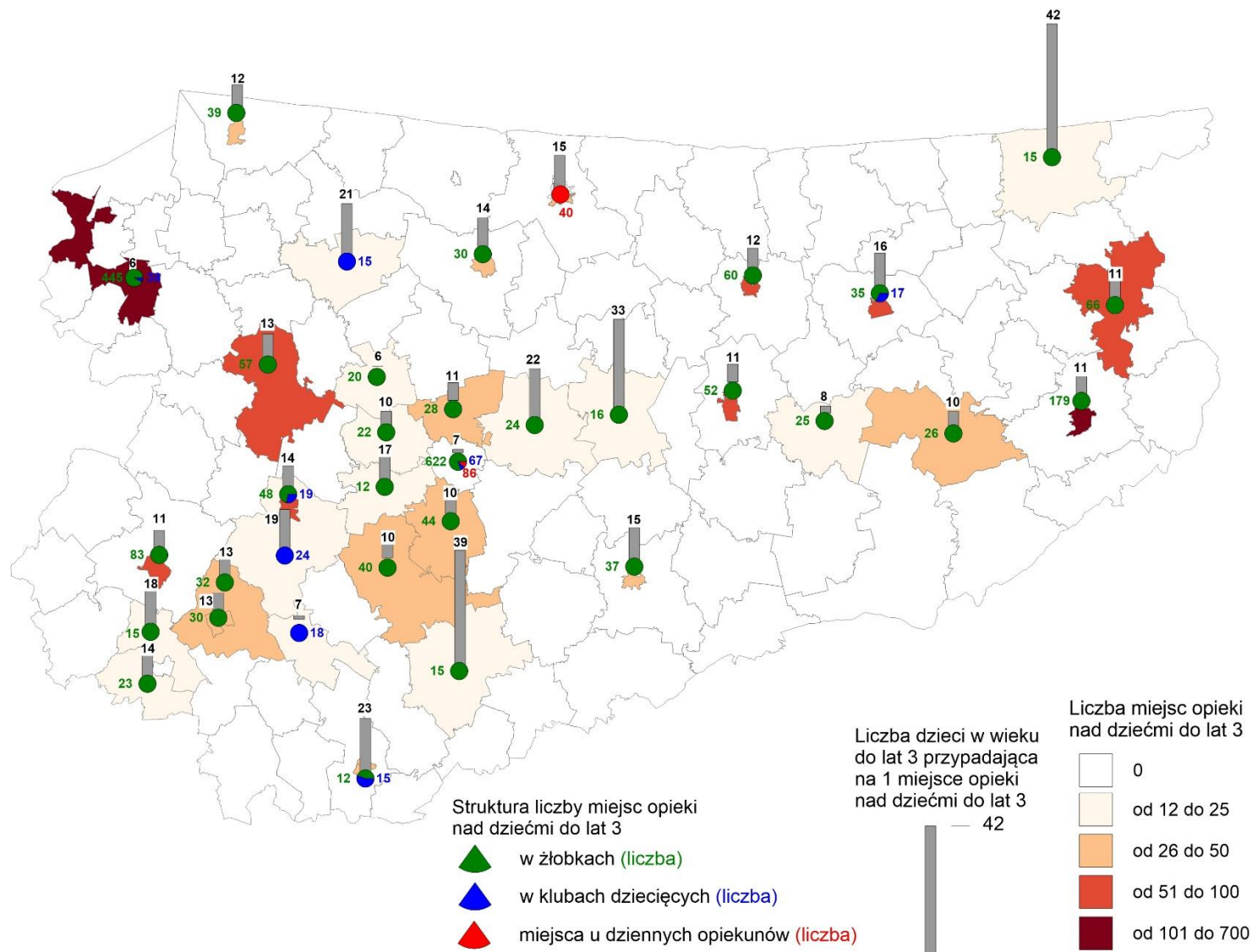
Najwięcej dzieci na 1 miejsce opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (w gminach, w których funkcjonowały instytucje) przypadało w gminie miejsko-wiejskiej Gołdap (42), Nidzica (39) oraz Biskupiec (33), najmniej w gminie miejskiej Elbląg oraz gminie wiejskiej Świątki (po 6 dzieci na miejsce), a także gminie wiejskiej Dąbrówno (7). Warto przypomnieć, że tylko w 34 gminach funkcjonowały placówki opieki nad dziećmi do lat 3 zapewniając 2 491 miejsc, z których większość (2 085 miejsc) oferowały żłobki istniejące w 28 gminach. Kluby dziecięce funkcjonowały tylko w 8 gminach: miejskiej Działdowo, Giżycko, Ostróda, Elbląg i Olsztyn, wiejskiej Dąbrówno i Ostróda oraz miejsko-wiejskiej Orneta, zapewniając łącznie 213 miejsc (9% miejsc ogółem).

Wykres 4.3. Liczba dzieci w wieku do lat 3 przypadająca na 1 miejsce opieki nad dziećmi do lat 3 w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz MRPiPS

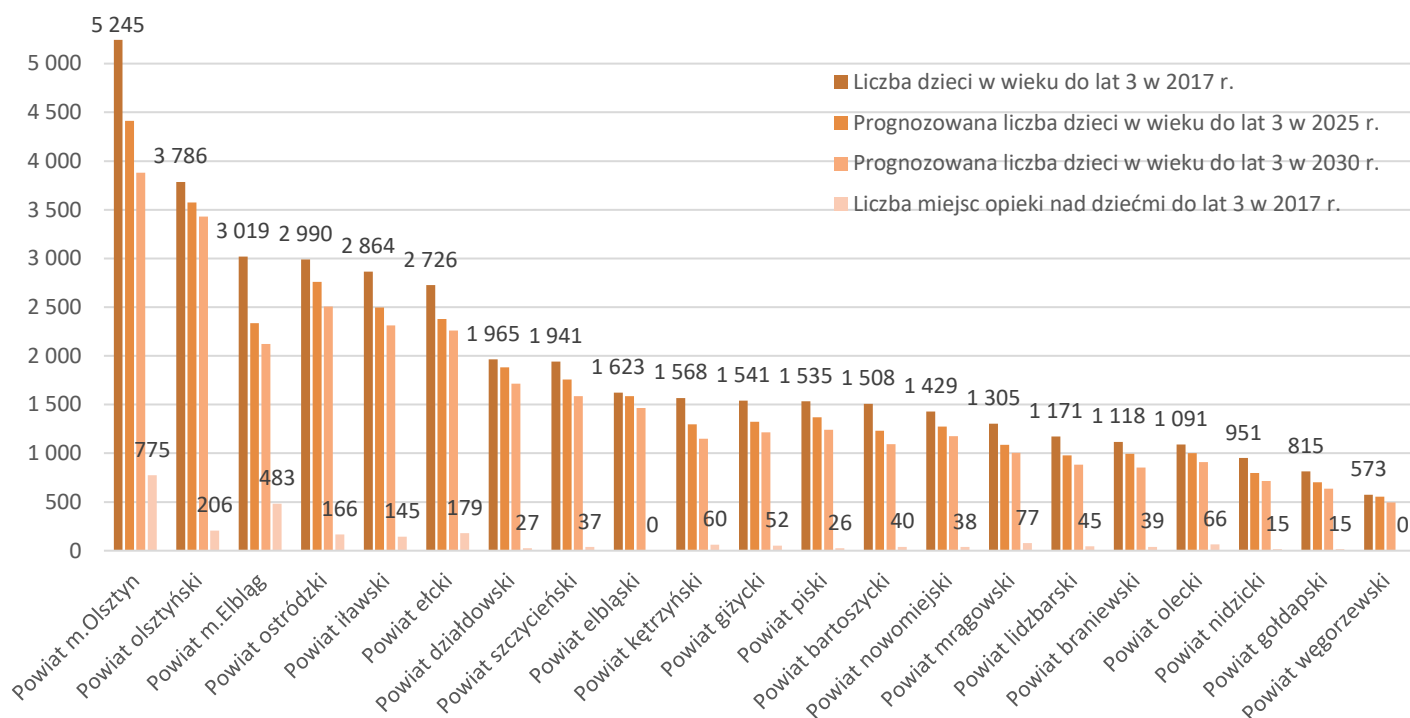
Mapa 4.1. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 według formy sprawowania opieki oraz liczba dzieci w wieku do lat 3 przypadająca na jedno miejsce w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz MRPiPS

Analiza danych pokazuje również, że niedostateczna liczba instytucji i miejsc opieki nad dziećmi lub wręcz ich brak, nie może być wytłumaczona zbyt małą liczbą dzieci w wieku żłobkowym, ponieważ – przynajmniej potencjalnie – zapotrzebowanie istnieje. Dodatkowo, prognozy ludności GUS, mimo, że wskazują na spadek liczby dzieci w wieku do 3 lat w niedalekiej perspektywie, to jednak nie tak drastyczny, aby było to powodem do nie podejmowania działań w kierunku zapewnienia im miejsc opieki instytucjonalnej.

Wykres 4.4. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w latach: 2017, 2025 i 2030 oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w 2017 r.

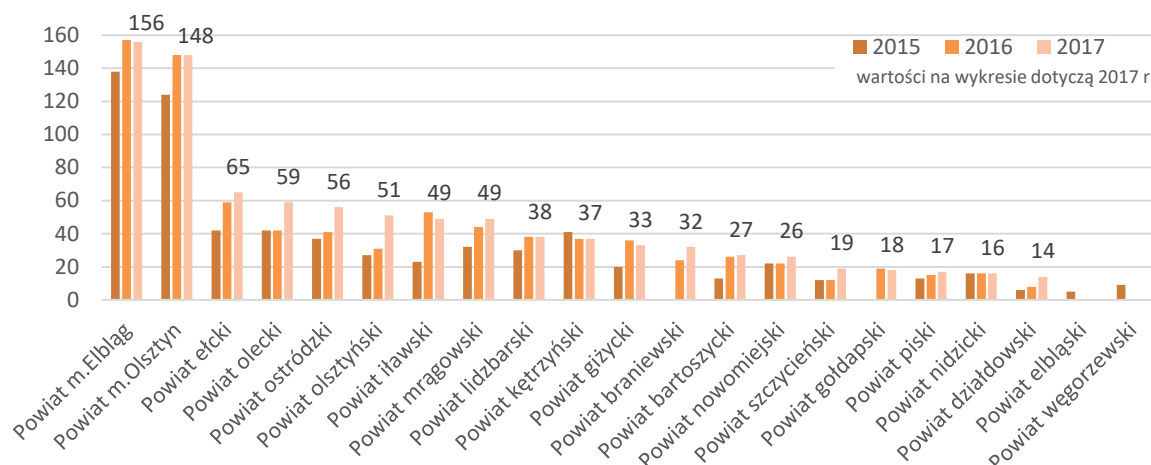


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.3. Współczynnik užłobkowienia (dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1 000 dzieci w wieku do lat 3)

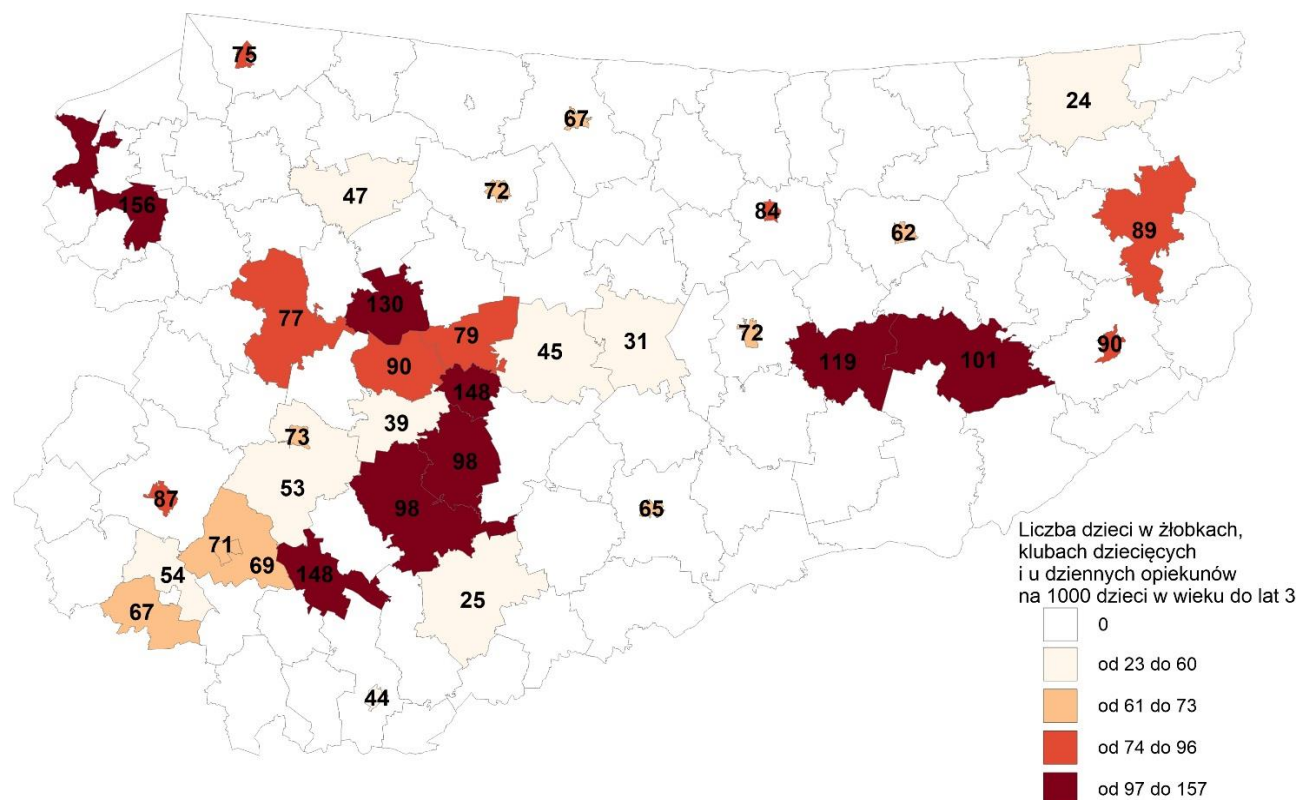
W 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 było średnio 60 dzieci na 1 000 dzieci w wieku do lat 3 - najwięcej w Elblągu (156) oraz Olsztynie (148). Średnią dla województwa przekraczały jedynie powiaty: ełcki (65) oraz olecki (59). Najgorsza sytuacja była w powiecie działdowskim (14), oprócz 2 powiatów (elbląski i węgorzewski), w których w ogóle nie było placówek tego typu.

Wykres 4.5. Dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1 000 dzieci w wieku do 3 lat w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz MRPiPS

Mapa 4.2. Liczba dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1 000 dzieci w wieku do lat 3 w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

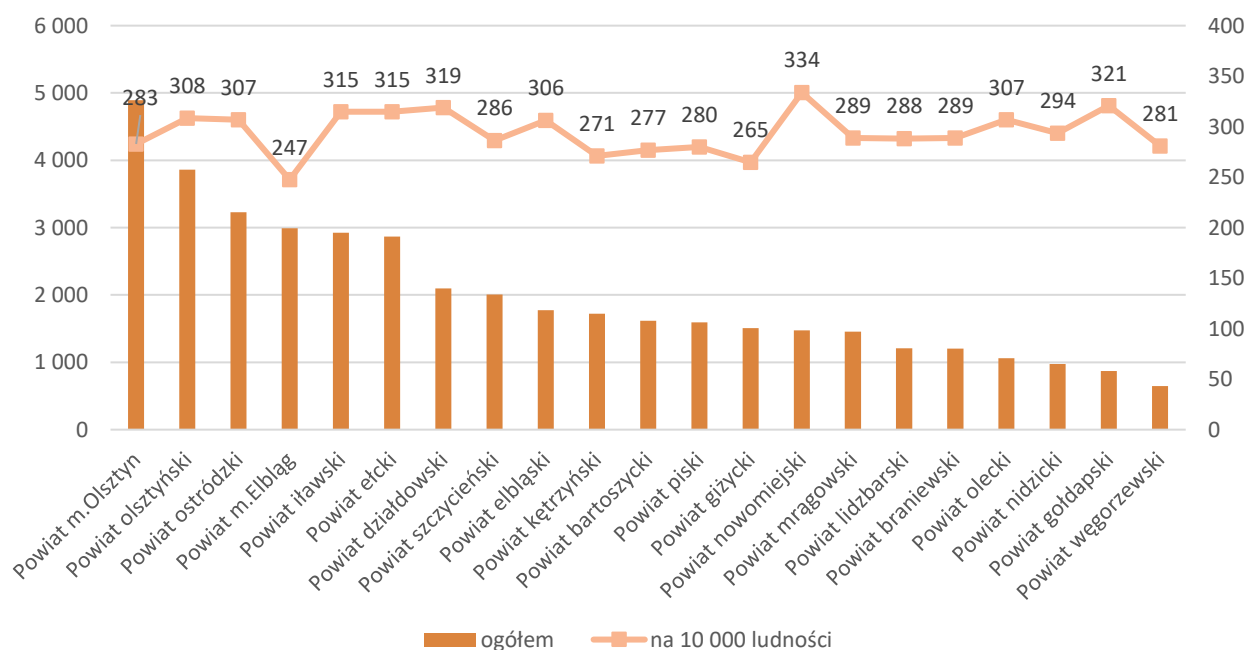
Analizując sytuację w poszczególnych gminach można zauważyć, że współczynnik użłobkowania (czyli liczba dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1 000 dzieci w wieku do lat 3) powyżej 100, oprócz Elbląga (156) i Olsztyna (148), występował w gminach wiejskich: Dąbrówno i Świątki oraz w gminach miejsko-wiejskich: Mikołajki i Orzysz. Relatywnie najstabilniej – pomijając gminy w których w ogóle brakowało miejsc opieki – było w 2 gminach, gdzie współczynnik użłobkowania wynosił poniżej 30: w gminach miejsko-wiejskich: Nidzica (25) oraz Gołdap (24).

4.4. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat)

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. było prawie 42 tys. dzieci w wieku 3-5 lat, z czego 56% zamieszkiwało obszary miejskie, a 44% obszary wiejskie. Rozkład ten jest podobny jak w przypadku dzieci w wieku żłobkowym (40,7 tys., 57% zamieszkujących obszary miejskie, 43% - wiejskie). Najwięcej dzieci w tym wieku było w Olsztynie (miasto na prawach powiatu) - 4,9 tys., powiecie olsztyńskim - 3,9 tys., oraz ostródzkim - 3,2 tys. Najmniej w powiatach nidzickim - 976, gołdapskim - 868 oraz węgorzewskim - 648. Jednak analizując wskaźnik liczby dzieci w wieku 3-5 lat w ujęciu relatywnym (w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców), sytuacja powiatów w 2017 r. kształtowała się nieco inaczej - i tak np. najwyższa wartość osiągnięta została w powiecie nowomiejskim (334) i gołdapskim (321), które to w wartościach bezwzględnych zajmowały odpowiednio dopiero 14 i 20 (przedostatnie) miejsce.

W stosunku do roku 2015 we wszystkich powiatach nastąpił spadek liczby dzieci w wieku 3-5 lat, relatywnie największy w Elblągu, powiecie giżyckim, nowomiejskim i szczycieńskim (o 11%).

Wykres 4.6. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) w 2017 r.



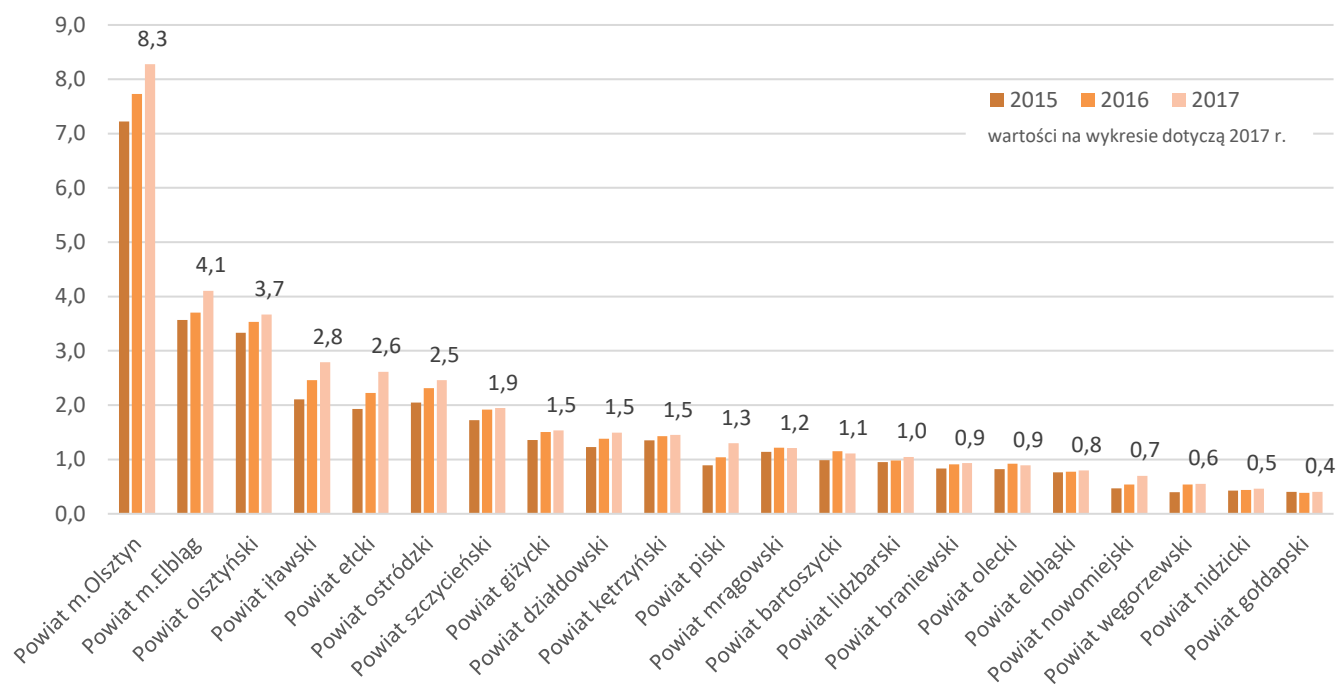
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.5. Liczba miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia na poziomie gminy

W 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim było łącznie 39,7 tys. miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia, co stanowiło 17% więcej niż w roku 2015. We wszystkich powiatach liczba miejsc wzrosła w stosunku do roku 2015: w wartościach bezwzględnych najbardziej w powiecie

iławskim i etckim (o ponad 680 miejsc), w wartościach względnych w powiecie nowomiejskim (o 48%) oraz piskim (o 45%). Miejsca opieki zlokalizowane były głównie w miastach (82% wszystkich miejsc).

Wykres 4.7. Liczba miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia w latach 2015-2017 (w tys.)



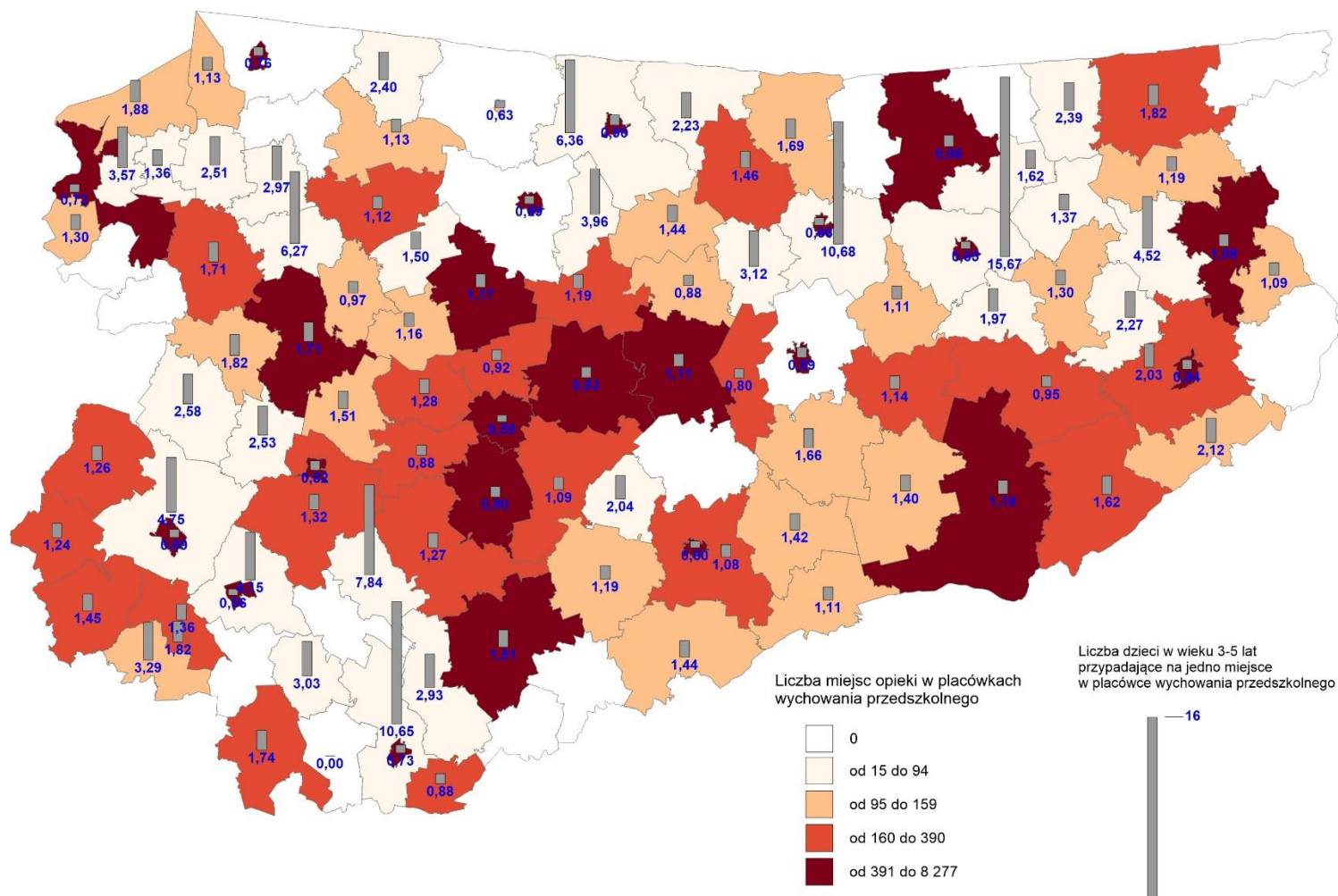
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sytuacja pod względem rozkładu liczby miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia była już znacznie lepsza niż w przypadku miejsc opieki nad najmłodszymi dziećmi (do lat 3). W 2017 r. w każdej gminie funkcjonowała przynajmniej jedna placówka, przy czym w 17 gminach wiejskich (15% wszystkich gmin) były to jedynie oddziały przedszkolne przy szkołach, charakteryzujące się odmienną specyfiką niż pozostałe placówki. GUS nie wykazuje miejsc w tych placówkach, dlatego też również w niniejszej analizie liczba miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia jest liczbą miejsc w przedszkolach (łącznie ze specjalnymi), zespołach wychowania przedszkolnego oraz punktach przedszkolnych.

Największą liczbę miejsc opieki w placówkach wychowania przedszkolnego w 2017 r. zanotowano w Olsztynie (8,3 tys.), Elblągu (4,1 tys.), oraz Etku (2,3 tys.) co nie jest żadnym zaskoczeniem, gdyż są to największe miasta w regionie. Najmniej miejsc (oprócz gmin, w których nie wykazano żadnych miejsc) było w gminie wiejskiej Giżycko oraz Godkowo (po 15).

W 2017 r. najwięcej dzieci w wieku 3-5 lat na 1 miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego przypadało w gminach wiejskich: Giżycko (15,7), Kętrzyn (10,7) oraz Działdowo (10,6). Najmniej w gminach miejskich: Górowo Iławskie, Lubawa, Olsztyn i Szczytno (po 0,6). W sumie w 22 gminach było mniej niż 1 dziecko na miejsce. W 10 gminach było 4 i więcej dzieci na miejsce, w kolejnych 17 od 2 dzieci na miejsce. Należy mieć jednak na uwadze, że w przedszkolach mogą przebywać również dzieci 6-letnie, co przy ich uwzględnieniu mogłoby nieco pogorszyć te wyniki.

Mapa 4.3. Liczba miejsc opieki w placówkach wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 miejsce w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

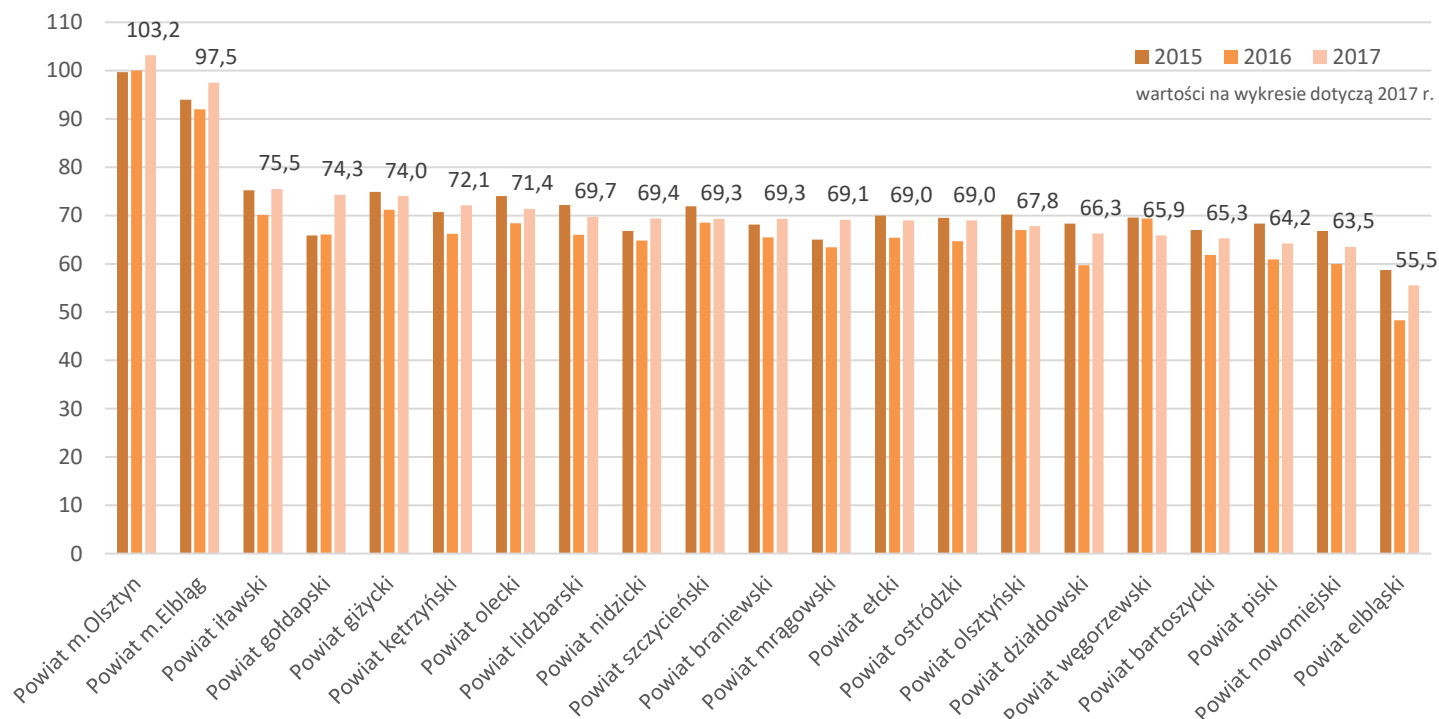
4.6. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (w %)

W 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim wychowaniem przedszkolnym objętych było 74,6% dzieci w wieku 3-5 lat, co stanowiło o prawie 10 p.p. mniej niż średnio w Polsce (84,7%). Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na wsi (46%) był o ponad połowę mniejszy niż w mieście (97,3%). W 2017 r. największy odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objęto wychowaniem przedszkolnym w Olsztynie (103,2%)⁹ i Elblągu (97,5%), następnie w powiecie iławskim (75,5%), gołdapskim (74,3%) i giżyckim (74%). Najmniejsze wartości osiągnął powiat elbląski (55,5%). W pozostałych powiatach wartość ta była nie mniejsza niż 63,5%.

⁹ Wskaźnik jest liczony jako relacja liczby dzieci w wieku 3-5 lat w placówkach ogółem do liczby dzieci w wieku 3-5 lat. Zatem, wobec braku rejonizacji wychowania przedszkolnego, na wartość wskaźnika będzie miał wpływ również fakt korzystania z miejsc opieki w danej gminie, przez dzieci zamieszkujące inne gminy. Oznacza to, że wartość 103,2% osiągnięta w mieście na prawach powiatu - Olsztynie, nie jest jednoznaczna z tym, że wszystkie dzieci w wieku 3-5 lat zamieszkujące ten obszar były wychowankami placówek opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia.

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2017 r. był prawie 4 p.p. wyższy niż w poprzednim roku. Wzrost zanotowano we wszystkich powiatach (największy - o 8,2 p.p. w powiecie gołdapskim), oprócz powiatu węgorzewskiego, gdzie zanotowano spadek o 3,5 p.p. Natomiast wskaźnik ten w porównaniu do 2015 r. był nieznacznie (o 0,2 p.p.) niższy. Jednak spadek nie nastąpił we wszystkich powiatach, bo w prawie 40% z nich nastąpił wzrost w porównaniu do 2015 roku.

Wykres 4.8. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2015-2017 (w %)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.7. Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

W 2016 r. w województwie warmińsko-mazurskim było ponad 7,2 tys. uczniów¹⁰ ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi¹¹, co stanowiło o prawie 5 p.p. więcej niż w roku 2015. Wzrost wystąpił we wszystkich powiatach oprócz elbląskiego, lidzbarskiego i gołdapskiego, gdzie zanotowano niewielki spadek. Najwięcej osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w 2016 r. uczyło się w powiecie ostródzkim (993 osoby) i Olsztynie (975), najmniej w powiecie gołdapskim (155) i węgorzewskim (122).

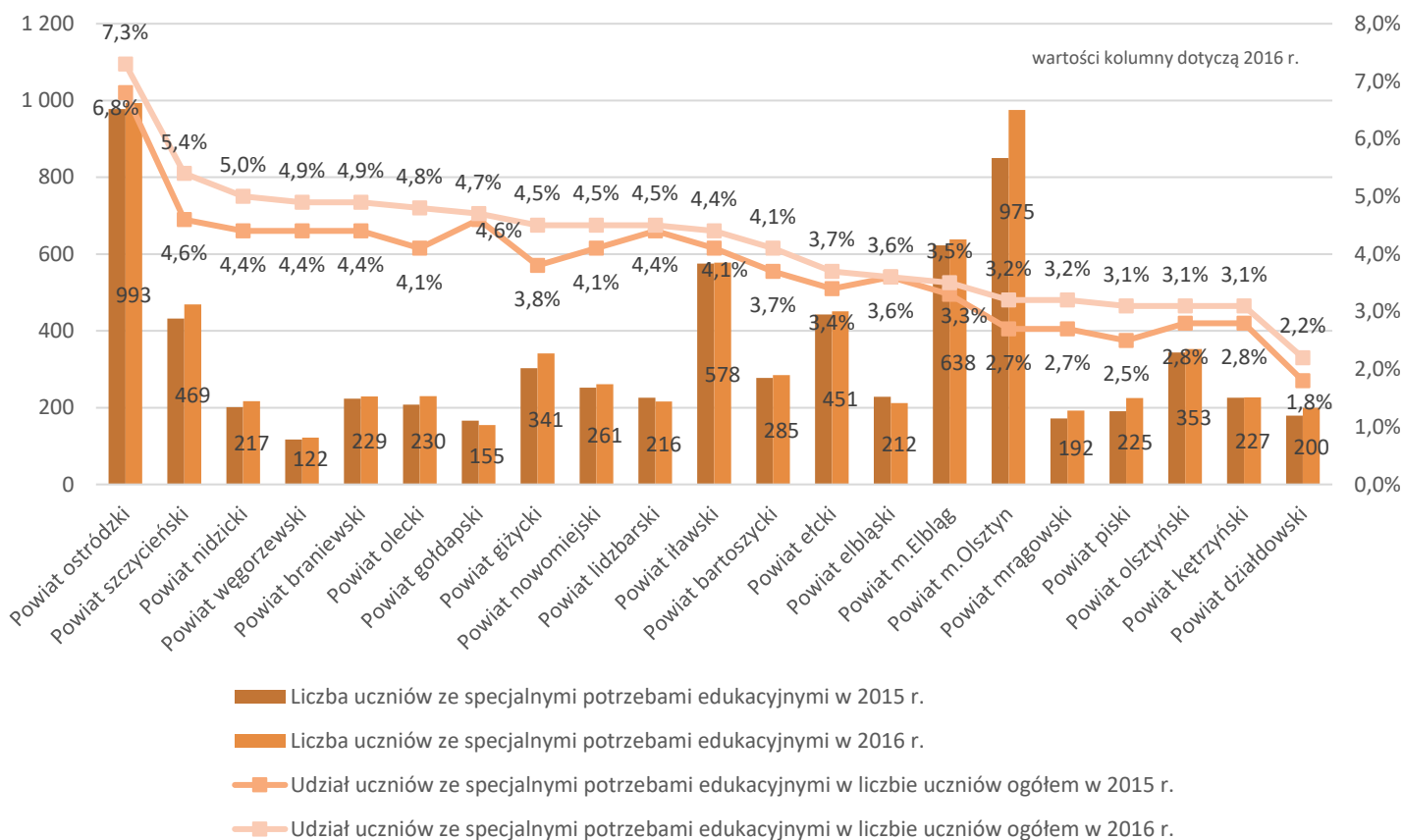
Udział uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w województwie warmińsko-mazurskim w liczbie uczniów ogółem w 2016 r. wyniósł 4% i był o 4 p.p. większy niż przed rokiem. Wzrost miał miejsce we wszystkich powiatach oprócz elbląskiego, gdzie wartość pozostała na tym samym poziomie. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w liczbie uczniów ogółem

¹⁰ Do analizy brano pod uwagę uczniów szkół: podstawowych, gimnazjów, zasadniczych szkół zawodowych, szkół specjalnych przysposabiających do pracy zawodowej, liceów ogólnokształcących, techników wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe oraz szkół policealnych.

¹¹ Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: uczniowie w szkołach specjalnych oraz uczniowie szkół dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych.

różnił się między powiatami i wynosił od 2,2% w powiecie działdowskim do 7,3% w powiecie ostródzkim.

Wykres 4.9. Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego oraz ich udział w liczbie uczniów ogółem w 2016 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.8. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/ placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół)

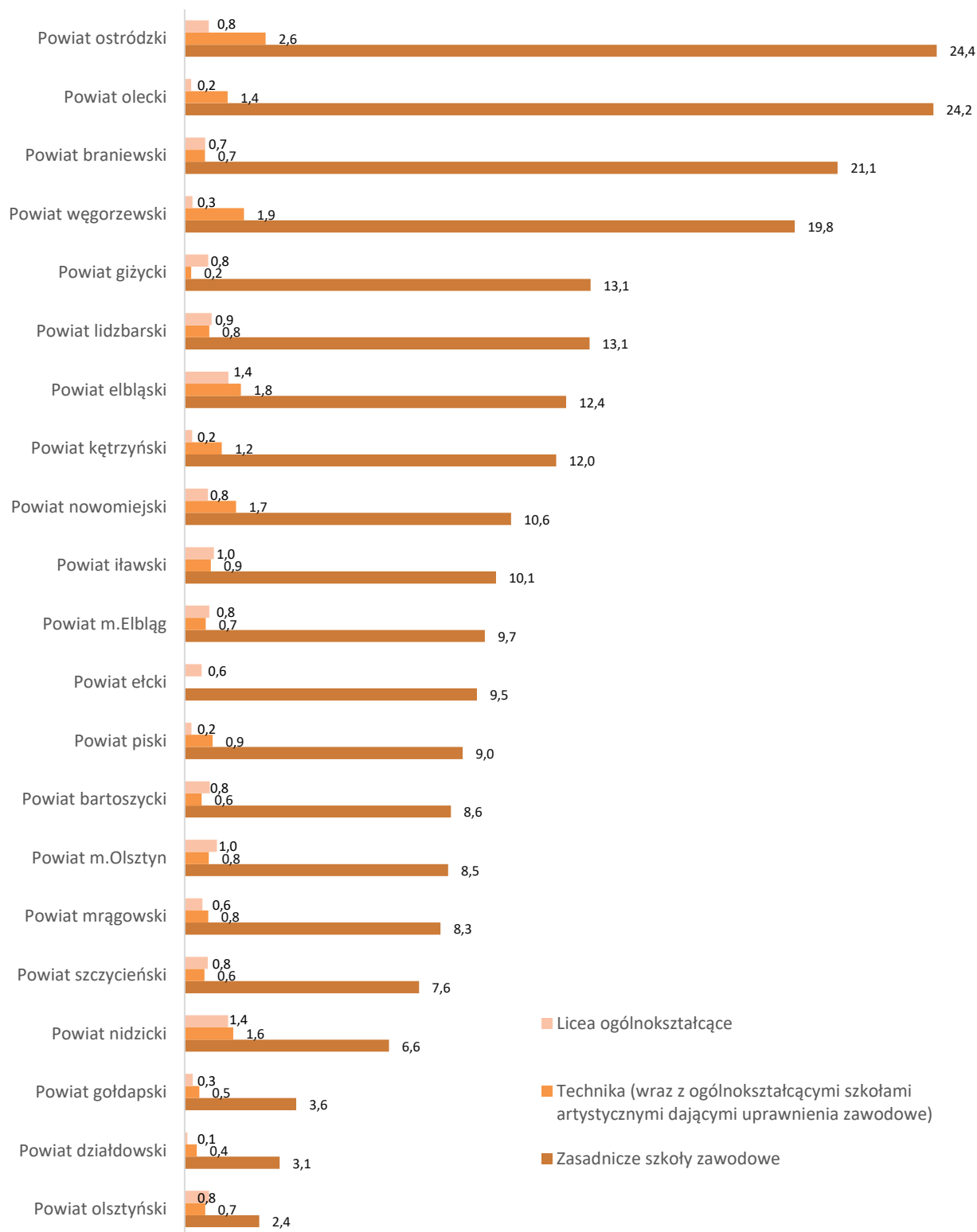
4.8.1. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/ placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół) ze szkołami specjalnymi

Biorąc pod uwagę uczniów szkół/placówek oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (w tym: zasadnicze szkoły zawodowe, technika łącznie z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe, licea ogólnokształcące) wraz ze szkołami specjalnymi uzyskujemy informację, że w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 największy odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnej liczbie uczniów występował w zasadniczych szkołach zawodowych (średnio 10,9%: najwięcej - ponad 24% w powiecie ostródzkim i oleckim, najmniej w olsztyńskim - 2,4%). Zarówno w technikach, jak i w liceach ogólnokształcących średnio był to bardzo niewielki odsetek (odpowiednio 0,9% i 0,8%). W przypadku techników bardziej niż w przypadku liceów zauważalne były różnice między powiatami: największy udział uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnej liczbie uczniów techników wystąpił w powiecie ostródzkim 2,6%, najmniejszy w działdowskim 0,4%, aż do całkowitego braku takich uczniów

w szkołach w powiecie ełckim. W przypadku liceów największy odsetek wystąpił w powiecie elbląskim i nidzickim (po 1,4%), najmniejszy w działdowskim - 0,1%).

W stosunku do roku poprzedniego (2015) odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wzrósł minimalnie w każdym typie szkół (o 0,9 p.p. w ZSZ, o 0,2 p.p. w technikach i 0,1 p.p. w liceach ogólnokształcących).

Wykres 4.10. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół) ze szkołami specjalnymi w 2016 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.8.2. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/ placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół) bez szkół specjalnych

Wyłączenie z (poprzedniej) analizy szkół specjalnych spowodowało znaczącą różnicę pod względem odsetka uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie uczniów tych szkół - w 2016 r. udział ten średnio w województwie warmińsko-mazurskim wynosił 3,8% czyli o 7,1 p.p. mniej niż z uwzględnieniem szkół specjalnych. W przypadku techników i liceów ogólnokształcących różnica ta była praktycznie nieistotna (mniej niż 0,05 p.p). W stosunku do roku poprzedniego (2015) odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wzrósł nieznacznie w ZSZ - o 0,3 p.p. i w liceach ogólnokształcących - o 0,1 p.p.

W przypadku ZSZ w 2016 r. występowały istotne różnice między powiatami odnośnie udziału uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnej liczbie uczniów tych szkół: od 11,7% w powiecie ostródzkim i 10,6% w nowomiejskim do 0,5% w Olsztynie i powiecie giżyckim, aż do braku takich uczniów w powiecie kętrzyńskim i elbląskim. W przypadku techników różnice te były mniejsze: od 2,6% w powiecie ostródzkim do 0,2% w powiecie oleckim, aż do 0 w powiecie ełckim, a jeszcze mniejsze w przypadku liceów: od 1,4% w powiecie elbląskim i nidzickim do 0,1% w działdowskim.

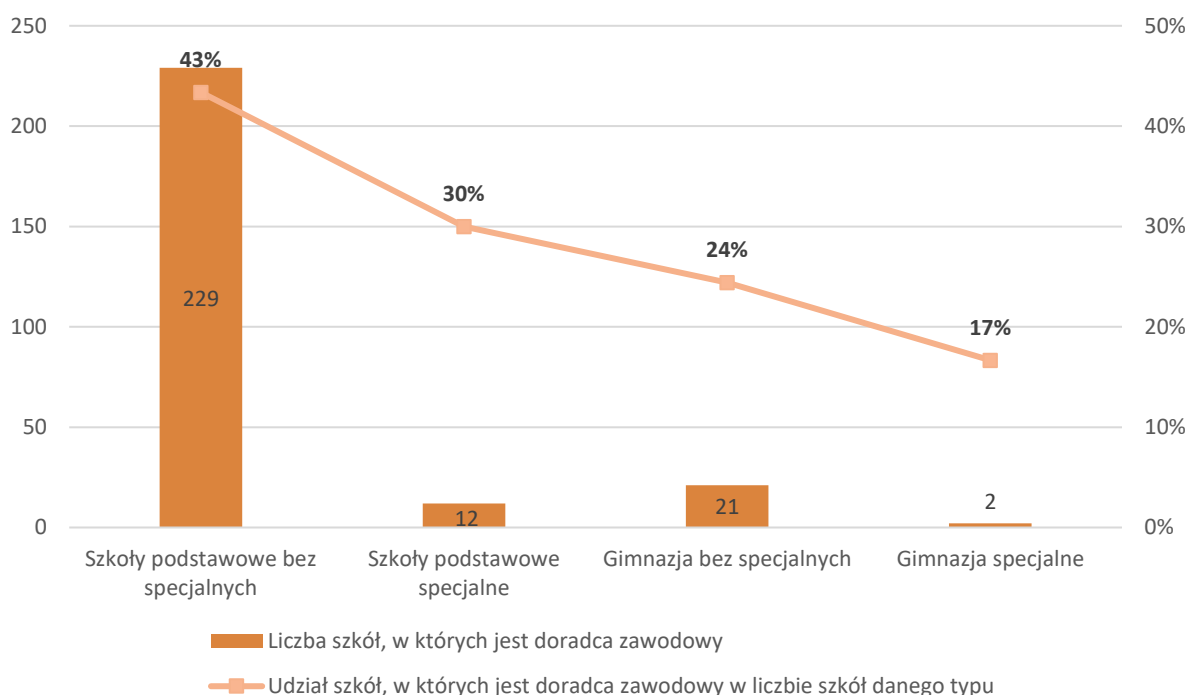
Wykres 4.11. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół) bez szkół specjalnych w 2016 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.9. Liczba szkół gimnazjalnych i podstawowych, w których jest doradca zawodowy¹²

Wykres 4.12. Liczba szkół podstawowych i gimnazjalnych, w których jest doradca zawodowy oraz udział szkół, w których jest doradca zawodowy w liczbie szkół danego typu w 2017 r



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. doradca zawodowy był w 264 szkołach podstawowych i gimnazjalnych (wraz ze specjalnymi), najwięcej w szkołach podstawowych bez specjalnych (229). Niepokojącym jest jednak fakt, że w żadnym z analizowanych typów szkół udział placówek, w których jest doradca zawodowy w ogólnej liczbie szkół danego typu nie przekroczył nawet połowy, wynosząc od 43% w szkołach podstawowych (bez specjalnych) do 17% w gimnazjach specjalnych.

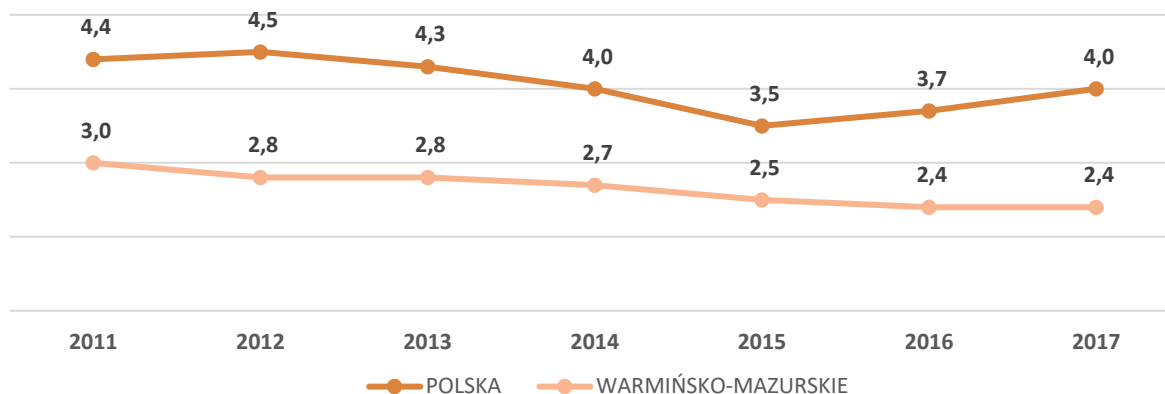
Ten stan rzeczy dodatkowo pogarsza fakt, że tylko w jednej spośród analizowanych szkół podstawowych i gimnazjalnych (Szkoła Podstawowa nr 311 z Oddziałami Dwujęzycznymi i Sportowymi w Olsztynie) doradca zawodowy zatrudniony był zatrudniony na pełen etat. W pozostałych szkołach sytuacja kształtowała się następująco: w szkołach podstawowych (bez specjalnych) doradcy zawodowi wykonywali pracę w wymiarze średnio 0,07 etatu (od 0,01 do 0,62 wymiaru etatu w poszczególnych szkołach), w szkołach podstawowych specjalnych średnio 0,03 etatu (od 0,01 do 0,05 wymiaru etatu), w gimnazjach (bez specjalnych) średnia wymiaru etatu doradcy zawodowego wynosiła 0,15 (od 0,03 do 0,59), natomiast jeśli chodzi o gimnazja specjalne to doradca zawodowy był tylko w 2 takich placówkach świadcząc pracę w wymiarze 0,25 i 0,28 etatu.

Powyższe dane wskazują na duże braki w zakresie doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.

¹² W roku 2018 analiza obejmować będzie zarówno szkoły gimnazjalne, jak i podstawowe. W kolejnych latach wskaźnik dotyczyć będzie tylko szkół podstawowych.

4.10. Uczestnictwo osób w wieku 25-64 w kształceniu ustawicznym

Wykres 4.13. Osoby dorosłe w wieku 25-64 uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w latach 2011-2017 (w %)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W województwie warmińsko-mazurskim od 2011 r. obserwowany jest systematyczny spadek odsetka osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu ustawicznym. O ile tendencja ta do 2015 r. była zgodna z krajową, a nawet wolniejsza była dynamika spadkowa, to od 2016 r. tendencja jest przeciwna do krajowej. Mimo, że w 2016 r. relatywny spadek w stosunku do roku poprzedniego był niewielki, a w 2017 r. wartość wskaźnika pozostała na tym samym poziomie, to już różnica w stosunku do średniej krajowej zwiększyła się z 1 p.p. w 2015 r. do 1,6 p.p. w roku 2017. Świadczy to o niekorzystnym trendzie w regionie Warmii i Mazur.

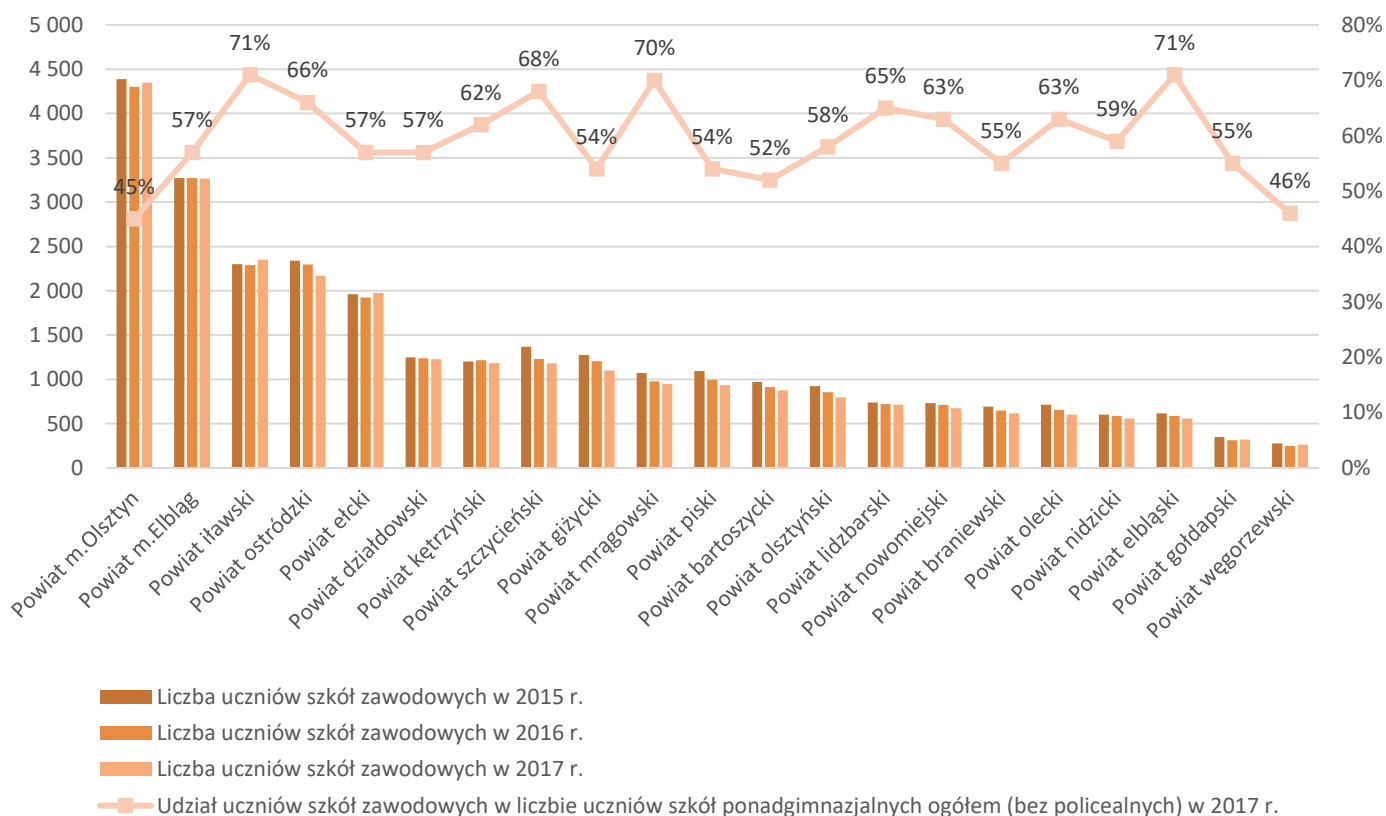
4.11. Liczba uczniów szkół zawodowych

W 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim było 28,1 tys. uczniów szkół zawodowych¹³ - o 5,2% mniej niż w roku 2015, a spadek zanotowano we wszystkich powiatach, oprócz powiatów: elckiego i iławskiego, gdzie zanotowano niewielki wzrost. Najwięcej uczniów w szkołach zawodowych w 2017 r. kształciło się w Olsztynie (4,3 tys.), Elblągu (3,3 tys.), powiecie iławskim (2,4 tys.) i ostródzkim (2,2 tys.) W pozostałych powiatach było to mniej niż 2 tys. uczniów. Najmniejszą liczbę uczniów szkół zawodowych zanotowano w powiecie gołdapskim (321) i węgorzewskim (264).

Większość (92%) uczniów kształciła się w szkołach zawodowych zlokalizowanych w miastach. W technikach naukę pobierało ponad 70% uczniów szkół zawodowych ogółem, natomiast w szkołach zawodowych specjalnych ok. 4% ogółu uczniów szkół zawodowych.

Uczniowie szkół zawodowych w 2017 r. stanowili średnio 57% uczniów wszystkich szkół ponadgimnazjalnych ogółem (bez policealnych) w województwie (o 4 p.p. więcej niż w 2 poprzednich latach). Aż 2/3 powiatów osiągnęło wynik równy lub wyższy średniej z 2017 r. Największy odsetek uczniów kształcił się w szkołach zawodowych w powiecie iławskim i elbląskim (po 71%) oraz mrągowskim (po 70%), a najmniejszy w Olsztynie (45%).

Wykres 4.14. Liczba uczniów szkół zawodowych w latach 2015-2017 oraz ich udział w liczbie szkół ponadgimnazjalnych (bez policealnych) ogółem w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.



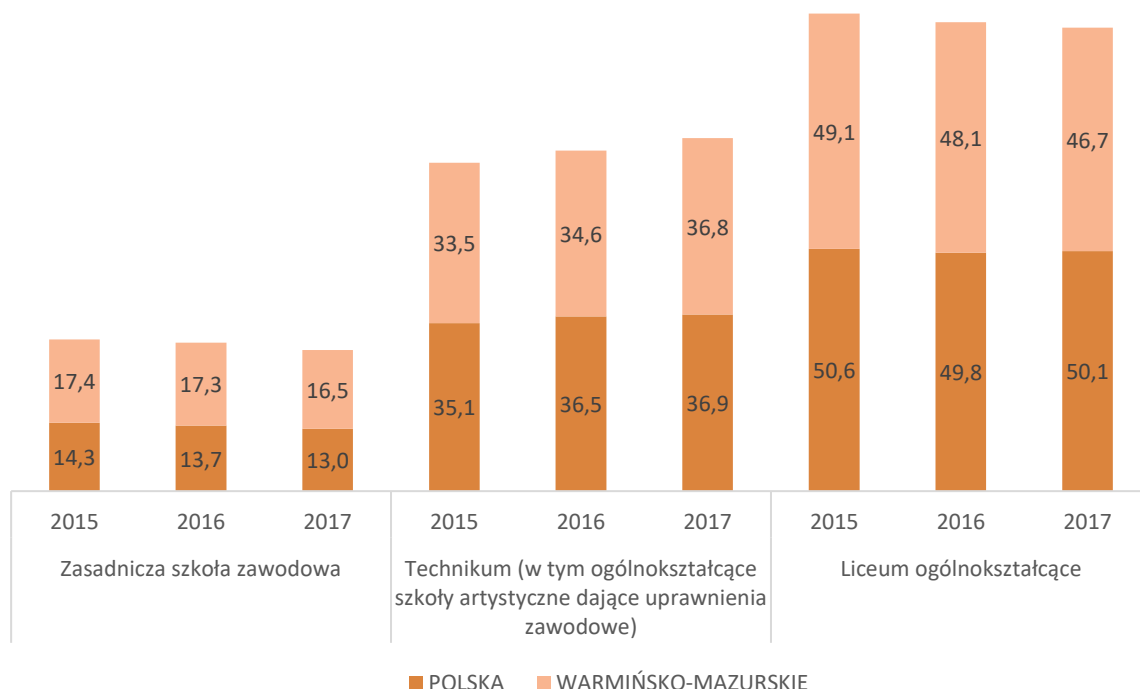
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹³ Pod pojęciem *szkoły zawodowe* mieszczą się: zasadnicze szkoły zawodowe (w tym specjalne), szkoły branżowe I stopnia (w tym specjalne) od 2017 r., szkoły specjalne przysposabiające do pracy zawodowej oraz technika (w tym specjalne) wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

4.12. Wybory uczniów po szkole gimnazjalnej (podstawowej) tj. odsetek absolwentów, który wybiera szkołę zawodową(branżową)/ technikum/ liceum¹⁴

Na przestrzeni lat 2015-2017 zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w kraju najczęściej osób wybierało naukę w liceach ogólnokształcących (LO), następnie technikach, a najmniej w zasadniczych szkołach zawodowych (ZSZ)/branżowych¹⁵. W analizowanym okresie niewielkim zmianom uległa natomiast struktura dotycząca wyboru typu szkoły przez uczniów. W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. w stosunku do roku 2015: o 0,8 p.p. spadł udział uczniów I klasy ZSZ/szkoły branżowej w ogóle uczniów klas I analizowanych typów szkół, o 3,3 p.p. wzrósł udział uczniów techników (wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe) i o 2,4 p.p. spadło zainteresowanie liceami ogólnokształcącymi. Tendencje te były zgodne z krajowymi, choć średnio w Polsce w 2017 r. w odniesieniu do 2015 r. wystąpił relatywnie większy spadek zainteresowania ZSZ (-1,3 p.p), mniejszy wzrost zainteresowania technikami (1,8 p.p.) i mniejszy spadek zainteresowania LO (-0,5 p.p.). Biorąc pod uwagę szkoły zawodowe razem (zasadnicze szkoły zawodowe wraz z branżowymi szkołami I stopnia oraz technika wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe) można zauważyć nie tylko, że udział uczniów klas I szkół zawodowych w ogóle szkół w woj. warmińsko-mazurskim zarówno w 2015 r. (50,9%), 2016 r. (51,9%) i 2017 r. (53,3%) był większy niż średnio w Polsce (odpowiednio 49,4%, 50,2% i 49,9%), to dodatkowo wzrost zainteresowania szkołami zawodowymi w 2017 r. w porównaniu do 2015 r. wykazywał większą dynamikę w województwie (wzrost o 2,4 p.p.), niż w Polsce (wzrost o 0,5 p.p.).

Wykres. 4.15 Odsetek uczniów klas I w poszczególnych typach szkół (bez szkół specjalnych) w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w latach 2015-2017 (w %)



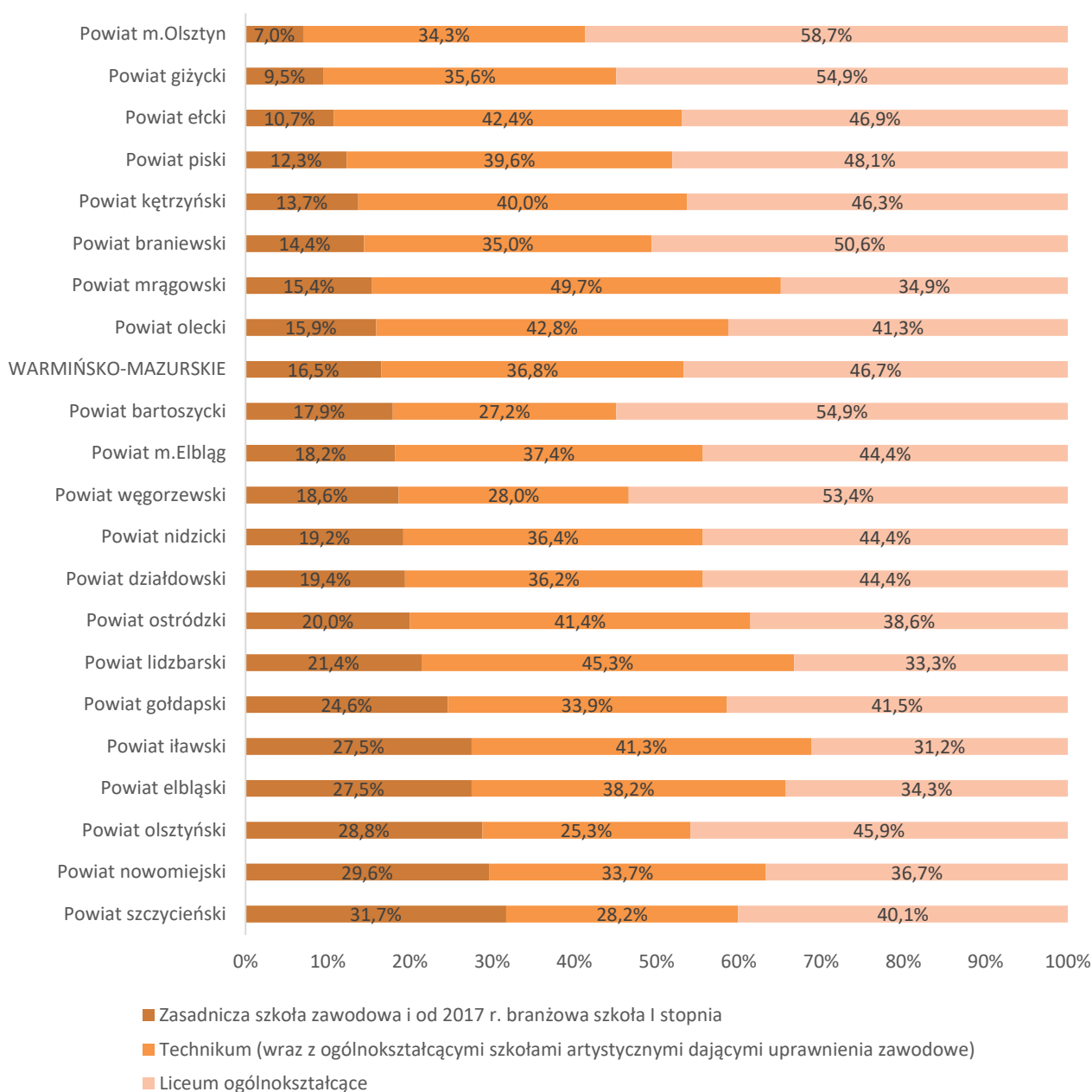
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹⁴ Wskaźnik wyliczony na podstawie liczby uczniów klas I w poszczególnych typach szkół; nie obejmuje szkół specjalnych.

¹⁵ Od 2017 r. funkcjonują szkoły branżowe I stopnia, które mają zastąpić zasadnicze szkoły zawodowe.

W 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim najwięcej osób wybierało naukę w liceach ogólnokształcących (46,7%), następnie technikach (36,8%), a najmniej w zasadniczych szkołach zawodowych (16,5%). Tendencja ta występowała w większości powiatów, choć w 6 z nich: mrągowskim, oleckim, ostródzkim, lidzbarskim, iławskim i elbląskim relatywnie największy odsetek uczniów wybierał technika. Poza tym procentowy rozkład wartości różnił się pomiędzy powiatami: w I klasach liceów ogólnokształcących uczyło się od 31,2% ogółu uczniów klas I analizowanych typów szkół w powiecie iławskim do 58,7% w mieście powiatowym Olsztyn, w I klasach techników od 25,3% w powiecie olsztyńskim do 49,7% w powiecie mrągowskim. Udział uczniów I klas zasadniczych szkół zawodowych mieścił się w przedziale od 7% w mieście Olsztyn do prawie 31,7% w powiecie szczycieńskim.

Wykres 4.16. Odsetek uczniów klas I w poszczególnych typach szkół (bez szkół specjalnych) w województwie warmińsko-mazurskim oraz w poszczególnych powiatach w 2017 r.

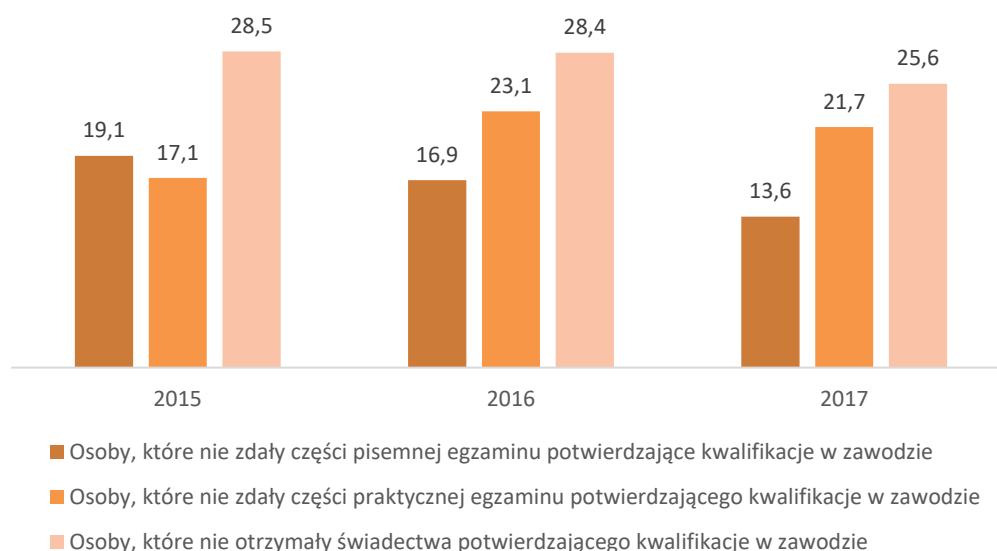


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.13. Odsetek osób, które nie zdały części pisemnej/praktycznej egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz osób które nie otrzymały świadectwa potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie¹⁶

Z analizy zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 wynika, że większy odsetek osób¹⁷ przystępujących do tych egzaminów (za wyjątkiem 2015 r.) nie zdawał części praktycznej (w 2016 r. 23,1% zdających, w 2017 r. 21,7%), niż pisemnej (w 2016 r. - 16,9%, w 2017 r. 13,6%). W analizowanym okresie coraz mniejszy był odsetek przystępujących do egzaminu, którym nie udało się zdać części pisemnej egzaminu, natomiast w przypadku części praktycznej w 2016 r. nastąpiło pogorszenie zdawalności w odniesieniu do roku poprzedniego (o 6 p.p.), a w 2017 r. zanotowano niewielką poprawę (o 1,4 p.p.), jednak i tak był to mniej korzystny wynik niż w 2015 r. (o 4,6 p.p.). Natomiast systematycznie spada odsetek osób, które nie otrzymały świadectwa potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie¹⁸.

Wykres 4.17. Odsetek osób, które nie zdały części pisemnej/praktycznej egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz osób które nie otrzymały świadectwa potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 (w %)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹⁶ Wskaźnik alternatywny wobec braku możliwości wyliczenia wskaźnika *Odsetek uczniów szkół zawodowych, którzy nie podchodzą do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie/nie kończą szkoły*.

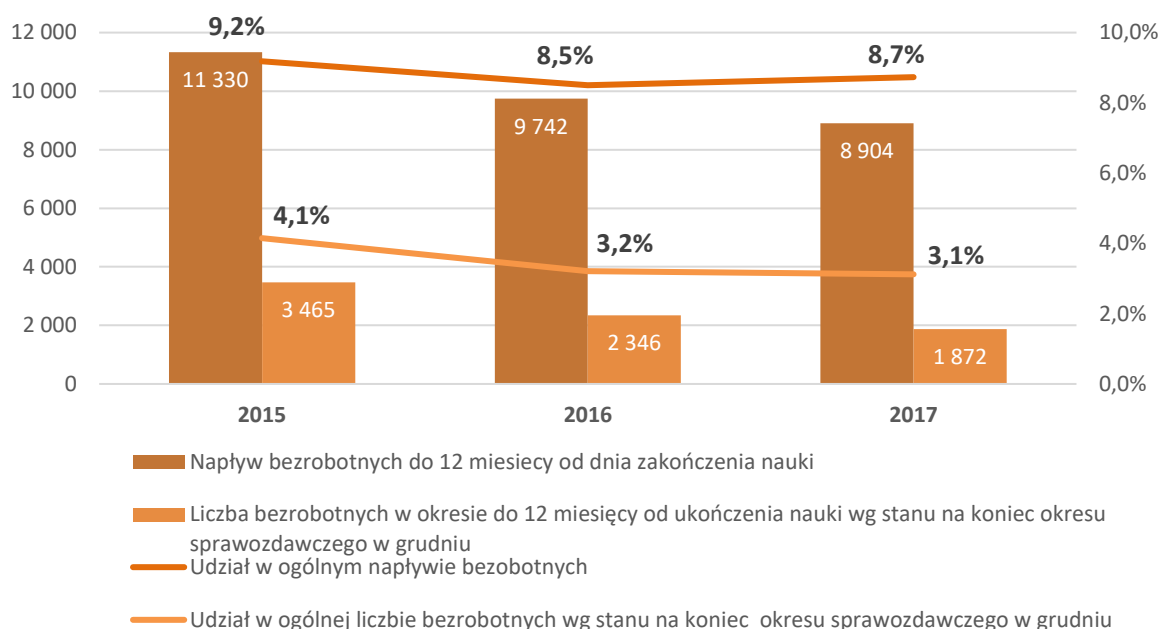
¹⁷ Wyniki podawane dla uczniów szkół zawodowych, absolwentów, eksternów oraz osób, które ukończyły kwalifikacyjne kursy zawodowe.

¹⁸ Obejmuje tylko zdających, którzy uzyskali wyniki z obu części egzaminu (przystąpili do obu części egzaminu).

4.14. Liczba bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki

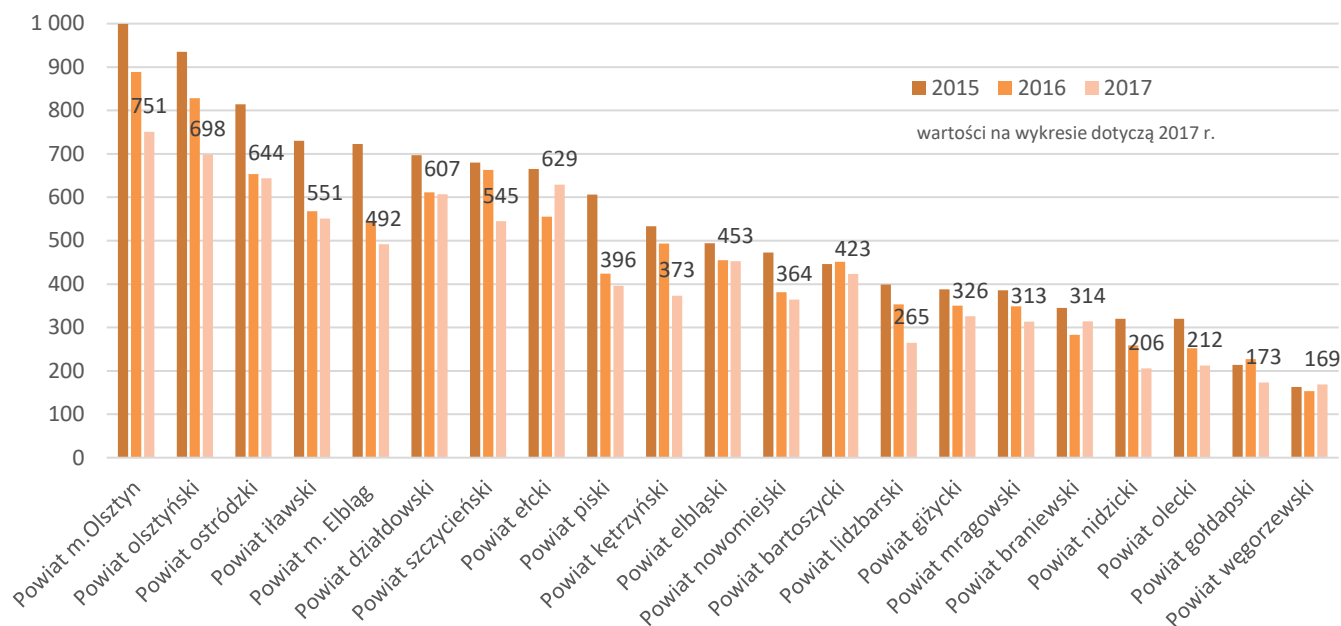
Od roku 2015 zmniejsza się liczba osób rejestrujących się jako bezrobotni w okresie do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki z 11 330 osób w 2015 r. do 8 904 osób w roku 2017. Nieco inaczej kształtował się udział tych osób w ogólnym napływie bezrobotnych - w 2015 r. wynosił on 9,2%, w 2016 r. spadł o 0,7 p.p., następnie nieznacznie wzrósł - do 8,7% w roku 2017. Był to niższy udział niż średnio w Polsce - 9,8% w 2017 r. Spadała również liczba bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki wg stanu na koniec okresu sprawozdawczego w grudniu z 3 465 w 2015 r. do 1 872 w roku 2017. Udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wg stanu na koniec okresu sprawozdawczego w grudniu również systematycznie się zmniejszał z 4,1% w 2015 r. do 3,1% w roku 2017 i również był niższy niż średnio w Polsce - 3,6% w 2017 r.

Wykres 4.18. Napływ oraz liczba bezrobotnych do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Olsztynie

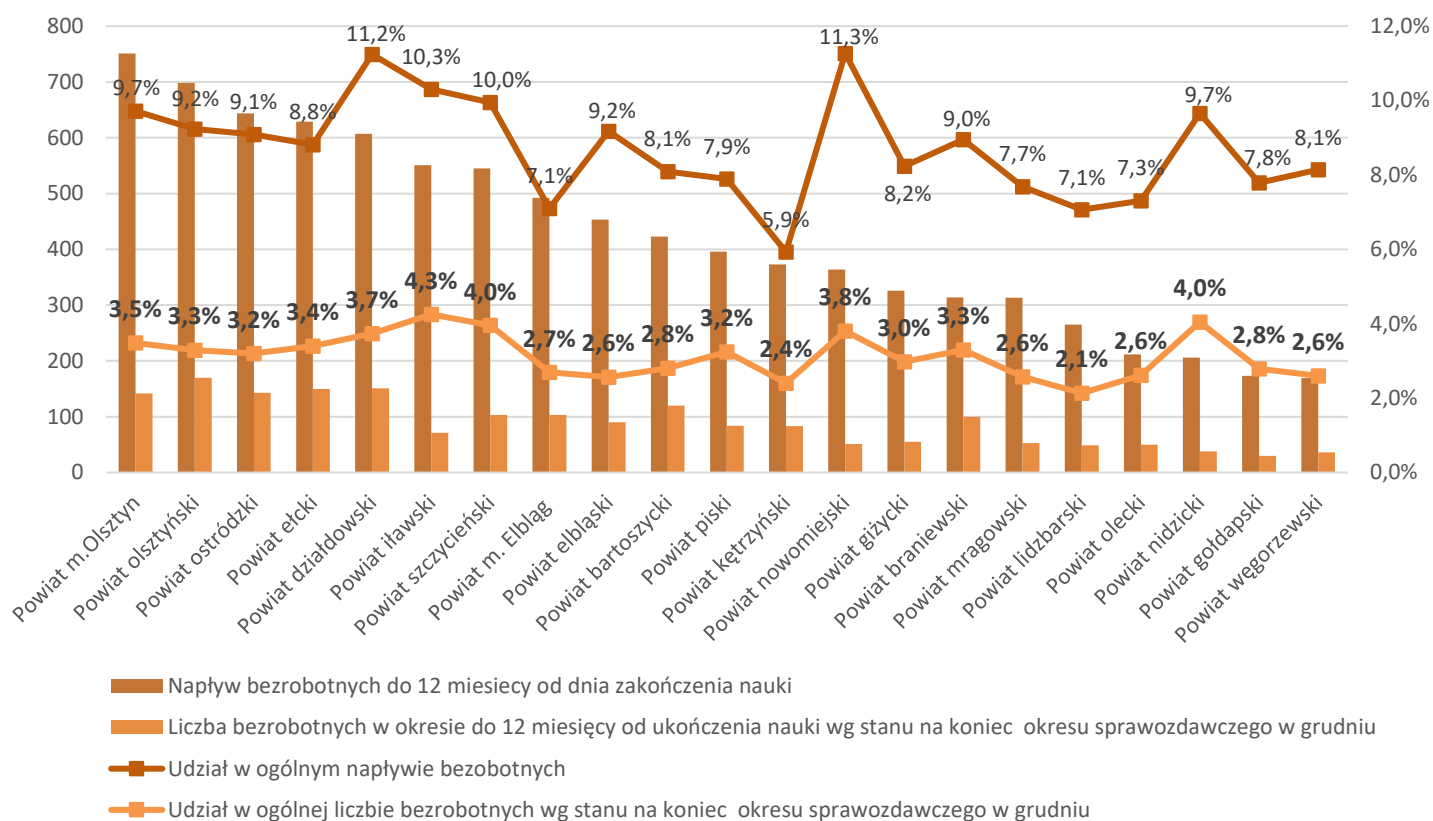
Wykres 4.19. Napływ bezrobotnych w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Olsztynie

Analizując napływ bezrobotnych w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki w poszczególnych powiatach województwa na przestrzeni lat 2015-2017 można zauważyć, że w 2016 r. w stosunku do 2015 r. nastąpił spadek tej liczby we wszystkich powiatach z pominięciem powiatu bartoszyckiego i gołdapskiego, w których nastąpił nieznaczny wzrost (odpowiednio o 1 i 6%). W kolejnym roku spadek odnotowały wszystkie powiaty oprócz etkiego, braniewskiego i węgorzewskiego, w których nastąpił wzrost napływu o 10-13%. Jednak porównując stan w 2017 r. z 2015 r. to wzrost napływu bezrobotnych w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki wystąpił jedynie w powiecie węgorzewskim (o 4%), natomiast w pozostałych powiatach liczba ta spadła od 5% w powiecie etkim i bartoszyckim do 36% w powiecie nidzickim, co jest zjawiskiem pozytywnym.

Wykres 4.20. Napływ oraz liczba bezrobotnych do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

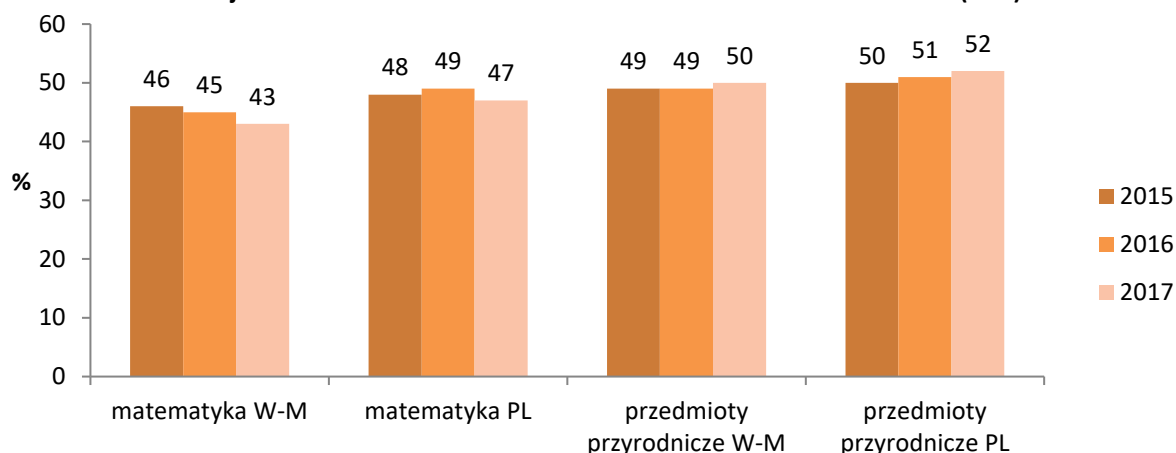


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Olsztynie

Analiza napływu bezrobotnych w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki oraz ich udziału w ogólnym napływie w powiatach województwa w 2017 r. pozwala zauważyć, że wyrażony w wartościach bezwzględnych napływ bezrobotnych badanej grupy nie przekłada się proporcjonalnie na udział w ogólnym napływie. I tak np. w mieście na prawach powiatu Olsztynie udział ten był równy z udziałem powiatu nidzickiego (po 9,7%), mimo mniejszego napływu bezrobotnych w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki w powiecie nidzickim o 72%. Pozytywnym jest fakt, że już sama liczba bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki liczona na koniec okresu sprawozdawczego w grudniu była zdecydowanie mniejsza (choć wielkość spadku różniła się między powiatami) od napływu w ciągu roku, co wskazuje, że większość z nowo zarejestrowanych osób przestała być bezrobotna. Również udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w tym okresie był zdecydowanie mniejszy niż w przypadku napływu.

4.15. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej i egzaminu maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

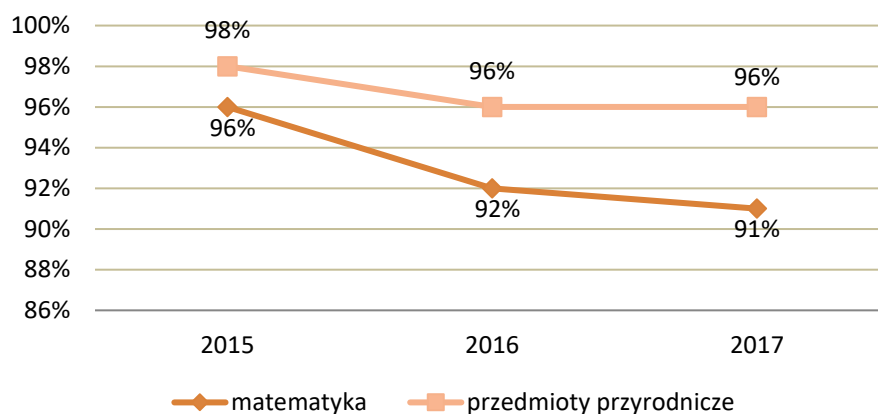
Wykres 4.21 Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w latach 2015-2017 (w %)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży

Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z matematyki w 2017 r. były niższe od wyników z lat 2015 i 2016 zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w Polsce, choć w województwie nastąpił większy spadek. Natomiast w przypadku przedmiotów przyrodniczych wyniki w 2017 r. poprawiły się odnośnie dwóch poprzednich lat.

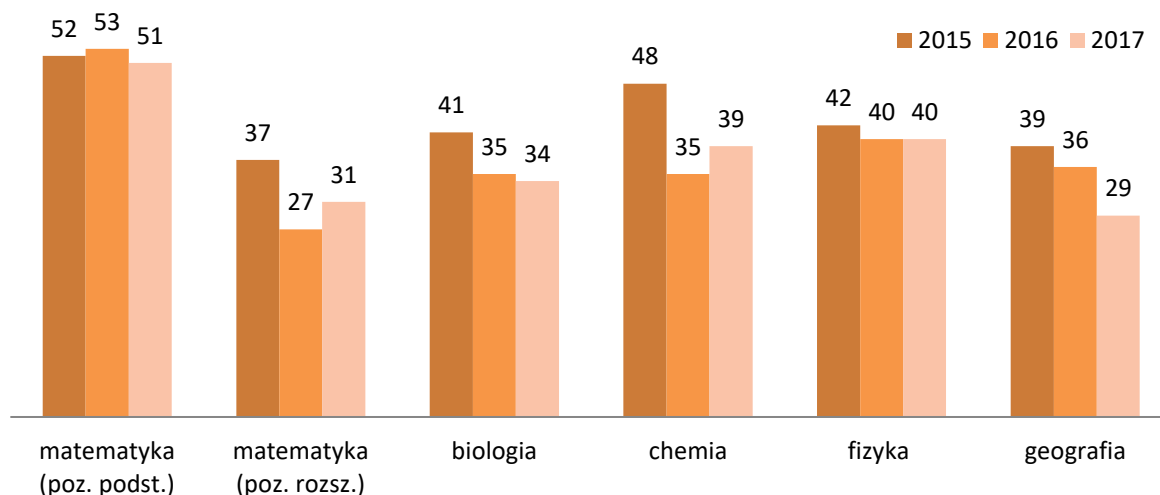
Wykres 4.22. Relacja średnich wyników egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w województwie warmińsko-mazurskim do średniej krajowej w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży

Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w województwie były niższe niż przeciętnie w kraju, choć w przypadku przedmiotów przyrodniczych różnica ta była mniejsza niż w przypadku matematyki. Zauważalne jest również zwiększanie się tej różnicy w czasie: w 2015 r. wyniki z przedmiotów przyrodniczych stanowiły 98% średniej dla Polski, a w 2017 r. już 96%, natomiast wyniki z matematyki z udziałem 96% średniej w kraju, spadły do 91% średniej dla kraju w 2017 r.

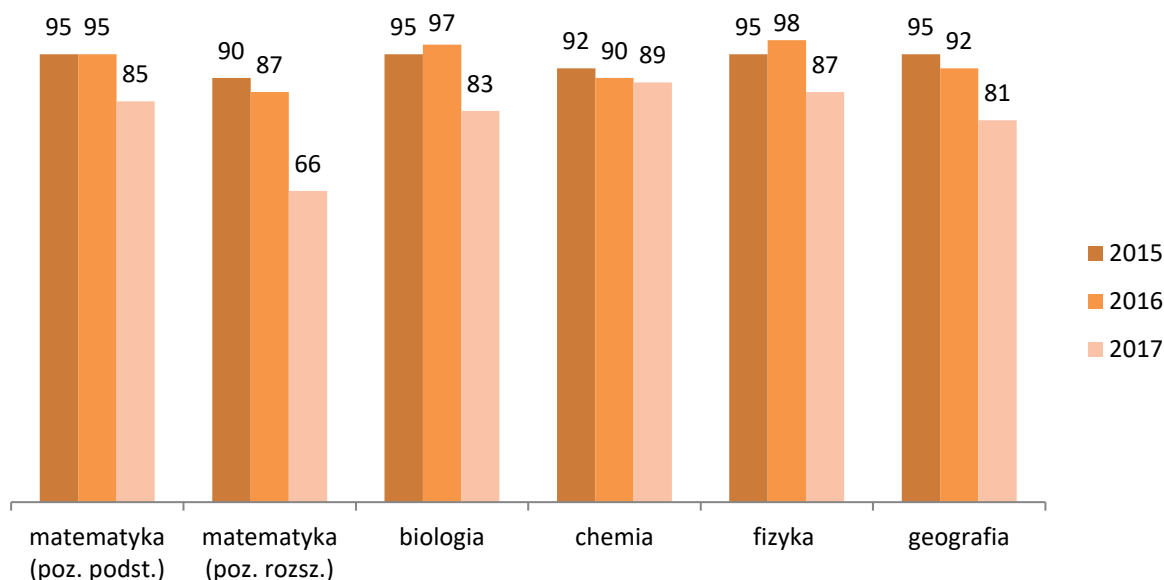
Wykres 4.23. Średnie wyniki egzaminu maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 (w %)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. średnie wyniki egzaminu maturalnego¹⁹ z każdego przedmiotu z zakresu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych były niższe niż w 2015 r.: od 1 p.p. w przypadku matematyki zdawanej na poziomie podstawowym do aż 10 p.p. w przypadku geografii. W porównaniu do roku 2016 były one wyższe w przypadku matematyki zdawanej na poziomie rozszerzonym oraz chemii.

Wykres 4.24. Relacja średnich wyników egzaminu maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w województwie warmińsko-mazurskim do średniej krajowej w latach 2015-2017 (w %)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży

W przypadku wszystkich analizowanych przedmiotów relacja średnich wyników egzaminu maturalnego do średniej krajowej w 2017 r. była niższa niż w latach 2015-2016.

¹⁹ Średnie wyniki osób zdających egzamin maturalny w (nowej) formule od roku 2015. Część pisemna.

5. PODSUMOWANIE – ZIDENTYFIKOWANE WYZWANIA I OBSZARY PROBLEMOWE

Zidentyfikowane wyzwania w wybranych obszarach
<p>Demografia</p> <p>W województwie warmińsko-mazurskim obserwowane są negatywne zmiany w zakresie sytuacji demograficznej. Szczególnie niekorzystna sytuacja charakteryzuje północne powiaty województwa, sąsiadujące z Rosją, w których negatywne przemiany są szczególnie nasilone. Malejąca liczba ludności (spadek o 0,40% w relacji do 2015 r.) oraz zmiana jej struktury wiekowej, która zmierza w stronę uszczuplenia liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym kosztem osób w wieku poprodukcyjnym stanowi istotny problem regionu. Dodatkowo tempo zmian liczby ludności zaobserwowano jedynie w powiecie ełckim i olsztyńskim, co jest konsekwencją osiedlania się mieszkańców w peryferyjnych gminach tych miast.</p> <p>Niekorzystne przemiany demograficzne w województwie potęguje niski wskaźnik przyrostu naturalnego, permanentny wzrost obciążenia demograficznego ludności oraz niekorzystna sytuacja migracyjna. W niemal połowie powiatów regionu zarejestrowano w 2017 r. ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego. Ponadto w większości powiatów województwa, zanotowano ujemny współczynnik salda migracji osób wśród przedprodukcyjnej i produkcyjnej grupy ludności.</p> <p>Prognozuje się, iż negatywne tendencje utrzymają się co najmniej do 2050 r., w którym w województwie mieszkać będzie już o 16,1% mniej ludności względem 2015 r. Szczególnie niekorzystne jest jednak to, że największa redukcja liczby mieszkańców nastąpi w kategorii osób w wieku produkcyjnym, prowadząc do pogłębienia się niekorzystnych zmian demograficznych i dalszego starzenia się społeczeństwa. Wg prognozy liczby ludności w 2030 r. w regionie udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym spadnie, kolejno do poziomu 13,19% i 60,80%. Niekorzystne tendencje zmiany struktury ludności będą się pogłębiać w kolejnych latach i w 2050 r. udział mieszkańców województwa w wieku przedprodukcyjnym, i produkcyjnym spadnie, kolejno do poziomu 12,01% i 51,32%.</p>
<p>Rynek pracy</p> <p>Regionalny rynek pracy należy do najtrudniejszych obszarów aktywności społeczno-gospodarczej w kraju. Zauważalna poprawa sytuacji na regionalnym i krajowym rynku pracy niewątpliwie jest wynikiem dobrej koniunktury, z którą mamy do czynienia w ostatnich latach. W końcu 2017 roku w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowanych było 60 tys. bezrobotnych, podczas gdy w analogicznym okresie 2015 roku, liczba ta przekraczała 83,5 tys. (spadek o prawie 30%). Wzrost wskaźnika zatrudnienia w 2017 roku o 3,9 p.p. w stosunku do roku 2015, czy też krótszy czas poszukiwania pracy (z 13 do 9 miesięcy), to kolejne pozytywne efekty zauważalne w obszarze rynku pracy. Niemniej jednak stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim pozostaje najwyższa w skali całego kraju i sytuacja ta nie zmienia się od lat.</p> <p>Dodatkowo nadal borykamy się z takimi problemami jak: niski poziom wykształcenia, brak doświadczenia i kwalifikacji zawodowych, niski poziom wynagrodzeń, a także niepełnosprawność. W regionie Warmii i Mazur prawie co trzeci bezrobotny to osoba z najniższym poziomem wykształcenia i bez kwalifikacji zawodowych. Dlatego też należy szczególnie koncentrować się na wsparciu osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, a więc osobach o najniższych kwalifikacjach, długotrwale bezrobotnych, osobach w wieku 50+ oraz na aktywizacji zawodowej kobiet.</p>
<p>Integracja społeczna</p> <p>W województwie warmińsko-mazurskim w ostatnim czasie widoczna jest poprawa sytuacji w zakresie integracji i włączenia społecznego. Świadczy o tym m.in. malejąca wartość stopy ubóstwa relatywnego. W latach 2015-2017 zmniejszyła się ona o ponad 4 punkty procentowe – z 25,0% w 2015 roku do 20,7% w roku 2017. Poprawia się także pozycja Warmii i Mazur pod względem</p>

niniejszego wskaźnika w stosunku do innych regionów. Jeszcze w 2015 roku wartość stopy ubóstwa relatywnego plasowała nasz region na ostatnim, 16. miejscu w kraju. W 2017 roku było to już miejsce 13, co oznacza poprawę o 3 pozycje. Pozytywnym zjawiskiem jest również malejąca liczba mieszkańców Warmii i Mazur, którzy korzystają ze świadczeń pomocy społecznej. Jeszcze w 2015 roku na 10 tys. mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego 1 261 osób korzystało z pomocy społecznej, natomiast w 2017 roku liczba ta zmalała o blisko 20% i wyniosła 1 016 osób. Niemniej jednak województwo warmińsko-mazurskie pozostaje jednym z najbiedniejszych regionów spośród wszystkich polskich regionów.

Ponadto województwo warmińsko-mazurskie jest znacznie zróżnicowane terytorialnie pod względem liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Na przykład w powiatach elbląskim, kętrzyńskim, bartoszyckim, ostródzkim czy szczycieńskim liczba beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest około trzykrotnie większa niż w największych ośrodkach miejskich regionu, którymi są Olsztyn i Elbląg. Zróżnicowany terytorialnie jest również dostęp do świadczeń integracji społecznej. Na przykład Zakłady Aktywności Zawodowej funkcjonują tylko w 42,9% powiatów regionu, Centra Integracji Społecznej działają w 33,3% powiatów województwa, a osoby korzystające z mieszkalnictwa chronionego występują tylko w 12 powiatach Warmii i Mazur.

Należy pamiętać, iż pomimo poprawiającej się sytuacji w zakresie integracji i włączenia społecznego, województwo warmińsko-mazurskie nadal pozostaje jednym z najuboższych regionów w Polsce, co obrazuje wysoka stopa ubóstwa oraz niska wartość PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Dodatkowo region Warmii i Mazur jest mocno zróżnicowany terytorialnie. Stąd też w województwie warmińsko-mazurskim nadal występuje potrzeba realizacji licznych projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej oraz usług społecznych i zdrowotnych, które będą wzmacniały poszczególne osoby i całe rodziny w rozwiązywaniu ich problemów społecznych.

Edukacja i wykształcenie

Mimo systematycznie zwiększającej się liczby instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 w latach 2015-2017, w dalszym ciągu występują jeszcze duże braki w tym zakresie: w 2017 r. aż 71% gmin było pozbawionych placówek tego typu. Co gorsza, brak instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 dotknął w całości 2 powiaty: elbląski i węgorzewski. Występują znaczne różnice w liczbie instytucji i oferowanych przez nie miejscach opieki na terenach wiejskich i miejskich (86% instytucji zlokalizowanych było w miastach, które oferowały 90% miejsc ogółem). Widoczne są również różnice w liczbie instytucji i miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 między powiatami i gminami, a także w liczbie dzieci w wieku do lat 3 przypadających na 1 miejsce w tych instytucjach (od 73 dzieci na miejsce w powiecie działowskim do 6 w mieście na prawach powiatu Elblągu; na poziomie gmin najtrudniejsza sytuacja była w Gołdapi - 42 dzieci na miejsce, najlepsza w Elblągu oraz gminie wiejskiej Świątki - po 6 dzieci na miejsce). Mimo, że prognozy ludności GUS wskazują na spadek liczby dzieci w wieku do 3 lat w niedalekiej perspektywie (2025 i 2030), to jednak nie tak drastyczny, aby było to powodem do nie podejmowania działań w kierunku zapewnienia im miejsc opieki instytucjonalnej.

Lepiej wyglądała sytuacja w przypadku miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia: w 2017 r. w każdej gminie funkcjonowała przynajmniej jedna placówka, przy czym w 17 gminach wiejskich (15% wszystkich gmin) były to jedynie oddziały przedszkolne przy szkołach, charakteryzujące się odmienną specyfiką niż pozostałe placówki. Tylko w 10 gminach było 4 i więcej dzieci na miejsce, w pozostałych liczba ta była mniejsza. Jednak w dalszym ciągu sytuacja pod względem zapewnienia opieki instytucjonalnej dzieciom powyżej 3 roku życia nie jest zadowalająca: biorąc pod uwagę odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, województwo warmińsko-mazurskie z wynikiem 74,6% w 2017 r. w dużym stopniu odbiegało od średniej krajowej (84,7%). Dodatkowo występowały znaczne różnice w tym zakresie między wsią i miastem: odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na wsi (46%) był o ponad połowę mniejszy niż w mieście (97,3%).

Szkoły zawodowe, tak jak i inne szkoły dotknięte są skutkami zmniejszającej się liczby ludności, a co za tym idzie malejącą liczbą uczniów. Jednak udział uczniów szkół zawodowych w ogólnej liczbie uczniów szkół ponadgimnazjalnych (bez policealnych) w 2017 r. (57%) uległ zwiększeniu o 4 p.p. w odniesieniu do lat 2015-2016 (53%). Aż 2/3 powiatów osiągnęło wynik równy lub wyższy średniej z 2017 r. Większość uczniów szkół zawodowych (71%) uczęszczało do techników, natomiast pozostali do zasadniczych szkół zawodowych. Na przestrzeni lat 2015-2017 zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w kraju najwięcej osób wybierało naukę w liceach ogólnokształcących, następnie technikach, a najmniej w zasadniczych szkołach zawodowych/branżowych. Jednak biorąc pod uwagę szkoły zawodowe razem można zauważyć nie tylko, że udział uczniów klas I szkół zawodowych w ogóle szkół w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 był większy niż średnio w Polsce, ale także, że wzrost zainteresowania szkołami zawodowymi w 2017 r. w porównaniu do 2015 r. wykazywał większą dynamikę w województwie, niż w Polsce.

W przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi występowały widoczne różnice pod względem udziału w liczbie uczniów ogółem (od 2,2% w powiecie działdowskim do 7,3% w powiecie ostródzkim). W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 największy odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnej liczbie uczniów występował w zasadniczych szkołach zawodowych, choć sytuacja pod tym względem nie była jednorodna we wszystkich powiatach.

Występują duże braki w zakresie doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. Nawet w połowie tych szkół nie było doradców zawodowych i tylko w jednej z nich był on zatrudniony na cały etat.

Niekorzystny trend obserwowany jest w województwie warmińsko-mazurskim jeśli chodzi o uczestnictwo osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym. Od 2011 r. wartość ta powoli maleje, a dodatkowo od 2016 r. zwiększa się różnica ze średnią krajową.

W województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 niższe niż średnio w kraju były wyniki zarówno egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej, jak i – w jeszcze większym stopniu – maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. Natomiast z analizy zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 wynika, że większy odsetek osób przystępujących do tych egzaminów nie zdawał części praktycznej niż pisemnej.

Poprawia się sytuacja na rynku pracy wśród absolwentów szkół. Od roku 2015 w województwie warmińsko-mazurskim systematycznie zmniejsza się liczba osób rejestrujących się jako bezrobotni w okresie do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki, jak również liczba bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki wg stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

6. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
Demografia			
1.	W województwie warmińsko-mazurskim obserwowane są negatywne zmiany w zakresie sytuacji demograficznej. Najistotniejszym problemem w regionie w obszarze demografii jest malejąca liczba ludności oraz zmiana jej struktury wiekowej (starzenie się społeczeństwa). Niekorzystne przemiany demograficzne w województwie potęguje niski wskaźnik przyrostu naturalnego, permanentny wzrost obciążenia demograficznego ludności oraz niekorzystna sytuacja migracyjna.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój opieki środowiskowej w miejscu zamieszkania: w tym usług teleopiekuńczych i telemedycznych, usług opiekuńczych, dziennych domów pomocy społecznej (szczególnie w gminach miejsko-wiejskich), środowiskowych domów samopomocy, rodzinnych domów pomocy, klubów seniora. ✓ Wsparcie tworzenia rodzinnych domów pomocy społecznej, w zakresie edukacji personelu, rozwoju działalności gospodarczej. ✓ Wspieranie aktywizacji społecznej osób starszych ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich. ✓ Rozwinięcie profilaktyki zdrowotnej. ✓ Zwiększenie świadomości zdrowotnej ludności. ✓ Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do zmieniających się potrzeb społecznych, podjęcie działań mających na celu zwiększenie osobom starszym dostępności do opieki medycznej. ✓ Ułatwienie dostępu do usług zdrowotnych. ✓ Poprawa kompetencji kadr medycznych i ich dopasowanie do wymagań rynku pracy (w tym z dziedziny geriatrji). ✓ Podejmowanie działań o charakterze profilaktycznym, które mogą prowadzić do zmniejszenia zapotrzebowania na świadczenia medyczne, ograniczenia potencjalnego obciążenia placówek szpitalnych oraz 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja projektów z zakresu usług społecznych realizowanych w ramach Osi Priorytetowej 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020. ✓ Promocja i upowszechnianie realizacji projektów w obszarze usług społecznych, w tym szczególnie usług na rzecz osób starszych. ✓ Dalsze wspieranie rozwoju usług opiekuńczych w społeczności lokalnej stanowiących alternatywę dla systemu opieki instytucjonalnej. ✓ Podjęcie działań na rzecz szerszego stosowania usług asystenckich dla osób w podeszłym wieku, które posiadają problemy ze zdrowiem. Asystent seniora świadczyłby cykliczne usługi opiekuńcze oraz pełniłby rolę koordynatora zindywidualizowanej pomocy w zakresie aktywizacji społecznej oraz usług pielęgnacyjno-leczniczych. ✓ Promocja i upowszechnianie możliwości realizacji projektów w obszarze usług społecznych, aktywizacji społecznej, w tym szczególnie na obszarach wiejskich (uniwersytety trzeciego wieku, rady seniorów, dzienne domy pomocy, kluby, świetlice) na spotkaniach, konferencjach podejmujących problematykę osób starszych i bezrobotnych w regionie (finansowanych również ze środków innych niż europejskie). ✓ Dalszy rozwój profilaktyki zdrowotnej w regionie oraz prowadzenie akcji informacyjnych, których celem będzie zwiększenie świadomości zdrowotnej ludności poprzez kontynuację

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
		<p>pracowników systemu ochrony zdrowia (lekarzy i pielęgniarek).</p>	<p>realizacji projektów z zakresu usług zdrowotnych w Osi 11 RPO WiM 2014-2020 „Włączenie społeczne” oraz Działania 10.7 Aktywne i zdrowe starzenie się (w szczególności rehabilitacja medyczna) w ramach Osi 10 RPO WiM 2014-2020 „Regionalny rynek pracy”.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Działania projakościowe dedykowane podmiotom leczniczym oraz podmiotom świadczącym podstawową opiekę zdrowotną, których celem jest poprawa jakości zarządzania i kontroli w sensie administracyjnym i medycznym (np. prowadzenie szkoleń pracowników, których celem będzie usprawnienie pracy w podmiotach). ✓ Wsparcie systemu kształcenia kadr medycznych (w tym w zakresie geriatrii), pielęgniarek i położnych. ✓ Podejmowanie działań, które przyczynić się powinny do zdobywania przez lekarzy specjalizacji z dziedziny geriatrii; organizacja szkoleń dla lekarzy innych specjalizacji oraz pielęgniarek, w celu lepszego przygotowania kadr do pracy z osobami starszymi. ✓ Zapewnienie finansowania działań związanych z deinstytucjonalizacją w sferze opieki zdrowotnej i rehabilitacji medycznej. ✓ Upowszechnianie informacji na temat możliwości aplikowania o środki unijne z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej uwzględniającej m.in. promocję zdrowego stylu życia, działań prozdrowotnych (w tym szczególnie Działanie 11.1 RPO WiM 2014-2020). ✓ Promocja modelu rodziny wielodzietnej. ✓ Promocja elastycznych form zatrudnienia.

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
2.	Prognozuje się, iż negatywne przemiany demograficzne w regionie utrzymają się co najmniej do 2050 r., w którym w województwie mieszkać będzie już o 16,1% mniej ludności względem 2015 r., a największa redukcja liczby mieszkańców nastąpi w kategorii osób w wieku produkcyjnym. Szczególnie niekorzystna sytuacja charakteryzuje północne powiaty województwa, w których negatywne przemiany są szczególnie nasilone.	✓ Bieżący monitoring sytuacji demograficznej w regionie i reagowanie na zmiany zachodzące w tym zakresie.	✓ Wprowadzenie problematyki demografii do przyszłego RPO WiM 2020+ (obecnie przedsięwzięcia na rzecz przeciwdziałania negatywnym przemianom demograficznym występują w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Opolskiego 2014-2020). ✓ Prowadzenie analiz, ekspertyz, badań dot. demografii.
Rynek pracy			
3.	Regionalny rynek pracy od wielu lat należy do najtrudniejszych w Polsce, co znajdowało odzwierciedlenie w wysokiej stopie bezrobocia, dużej liczbie bezrobotnych i osób biernych zawodowo, a także wysokim odsetku osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Sytuacja na regionalnym rynku pracy charakteryzuje się w ostatnich latach pozytywnymi tendencjami w zakresie kształtowania się liczby bezrobotnych. W końcu 2017 roku zarejestrowanych było 60 tys. osób, podczas gdy w analogicznym okresie 2015 roku liczba ta przekraczała 83,5 tys. Niewątpliwie jest to związane z obecną sytuacją gospodarczą, która sprzyja pozytywnym zmianom w kwestii zatrudnienia.	✓ Poprawa sytuacji na rynku pracy i znaczący spadek bezrobocia w regionie wskazuje na potrzebę większej niż dotychczas koncentracji na działaniach zwiększających i wydłużających okres aktywizacji zawodowej mieszkańców, a nie tylko na działaniach nakierowanych stricte na walkę z bezrobociem. ✓ W związku ze spadkiem bezrobocia istnieje możliwość skupienia działań na zapewnieniu wysokiej jakości zatrudnienia (umowa o pracę zamiast umów cywilnoprawnych). Skupienie się na jakości zatrudnienia wydaje się wpisywać w kierunek wsparcia EFS+ w przyszłej perspektywie programowania, poprzez wdrażanie Europejskiego Filaru Praw Socjalnych (EFPS). Dokument ten zwraca uwagę m.in. na uczciwe warunki pracy, przez które rozumie się m.in. zapobieganie powstawaniu stosunków pracy prowadzących do niepewnych warunków pracy.	✓ Elementem wsparcia, obok form pomocy nakierowanych na wzrost kwalifikacji i doświadczenia zawodowego powinny być m.in. działania z zakresu poradnictwa psychologicznego zmierzające do zmiany negatywnych postaw uczestników wobec pracy jako wartości i zachęające tym samym do jak najdłuższej aktywizacji zawodowej. ✓ Stosowanie w projektach metodologii pomiaru efektywności zatrudnieniowej, która wymaga zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę oraz samozatrudnienie, wyłączając jednocześnie umowy cywilnoprawne.
4.	Brak doświadczenia zawodowego jest niewątpliwie jedną z barier utrudniających podjęcie pracy. Czynniki różnicującymi dostęp do zatrudnienia mogą być również: niskie (gimnazjalne lub podstawowe pełne/niepełne) wykształcenie osób	✓ Należy kontynuować kompleksowe wsparcie zmierzające jednocześnie do podniesienia kwalifikacji uczestników oraz do nabycia przez nich doświadczenia zawodowego.	✓ Wymaganie od beneficjentów by zapewnili uczestnikom możliwość skorzystania z kompleksowego wsparcia poprzez zapewnienie możliwości udziału zarówno w szkoleniach podnoszących kwalifikacje jak i w stażach

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
	<p>bezrobotnych, brak kwalifikacji zawodowych, wiek, a także niepełnosprawność. W regionie prawie co trzeci bezrobotny to osoba z najniższym poziomem wykształcenia i bez kwalifikacji zawodowych. Szczególnego wsparcia na rynku pracy wymagają również osoby z niepełnosprawnościami. Bariery utrudniające dostęp do zatrudnienia niejednokrotnie kumulują się, powodując przedłużanie okresu pozostawania bez pracy, a także długotrwałe bezrobocie. Ich aktywizacja jest długotrwałym procesem, ponieważ obok obiektywnych barier, których doświadczają na rynku pracy, istnieje również wymiar indywidualny, związany z decyzjami i motywacjami tych osób. Brak motywacji do pracy, stanowi szczególnie utrudnienie w przypadku osób, które rejestrują się w PUP po to, aby np. uzyskać ubezpieczenie zdrowotne lub świadczenia z pomocy społecznej. Potwierdzenie wcześniejszych rozważań stanowią dane dotyczące liczby osób z ustalonymi profilami pomocy. Niepokojący jest obserwowany wzrost odsetka osób zakwalifikowanych do III profilu pomocy. Jest to grupa oddalona od rynku pracy, wymagająca podejmowania intensywnych działań w kierunku ich skutecznej aktywizacji. Najmniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby z I profilem pomocy. Profil ten skupia osoby aktywne, gotowe od razu do podjęcia zatrudnienia.</p>	<p>✓ Należy kontynuować działania polegające na aktywizacji zawodowej rozumianej nie tylko jako zapewnienie dostępu do szkoleń, staży, czy pośrednictwa pracy ale równie ważnym wydaje się aspekt wsparcia psychologicznego, który pozwoli zniwelować negatywną postawę wobec pracy jako wartości.</p> <p>✓ Właściwym jest dotychczasowe ukierunkowanie wsparcia, które skupia się na osobach znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (osoby długotrwałe bezrobotne, osoby 50+, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach, kobiety).</p> <p>✓ Zintensyfikowanie działań aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym.</p>	<p>zawodowych bądź umożliwienie nabycia doświadczenia zawodowego poprzez subsydiowane zatrudnienie.</p> <p>✓ Wsparcie w projektach nakierowane na osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (min. 60% grupy docelowej).</p> <p>✓ Wymaganie od beneficjentów by w przypadku zidentyfikowania takiej potrzeby, zapewnili we wniosku wsparcie psychologiczne mające na celu zniwelowanie negatywnego stosunku uczestników wobec pracy.</p> <p>✓ Dążenie do zapewnienia trwałości i skuteczności interwencji ze środków EFS nakierowanej na kompleksowe i wszechstronne wsparcie mieszkańców regionu znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy m.in. poprzez włączenie we wsparcie oprócz osoby w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy również jej otoczenia, jako motywatora dla jej aktywnej postawy (działanie realizowane w obszarze integracji społecznej). Realizacja tego postulatu odbywać się będzie głównie poprzez wymóg zapewnienia możliwości skorzystania ze wsparcia byłym uczestnikom projektów z zakresu włączenia społecznego realizowanych w ramach celu tematycznego 9 w RPO WiM 2014-2020 w projektach realizowanych w obszarze rynku pracy.</p> <p>✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej w oparciu o obecnie obowiązujące zasady w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 - podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnościami poprzez realizację projektów obejmujących organizację szkoleń,</p>

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
			treningów pracy i kursów doskonalenia zawodowego.
5.	Malejąca stopa bezrobocia, brak odpowiedniego wykształcenia czy też szereg barier utrudniających podjęcie pracy powoduje, że wielu pracodawców boryka się w ostatnim czasie z brakiem „rąk do pracy”. Szczególnie problem ten dotyczy pracodawców, u których poszukiwani są kandydaci z odpowiednimi kwalifikacjami i doświadczeniem, jak również tych gdzie poszukiwani są pracownicy niższego szczebla. Odzwierciedleniem obecnych trendów jest znaczny wzrost zatrudnienia cudzoziemców, szczególnie z Ukrainy. Analiza sytuacji w województwie warmińsko-mazurskim na przestrzeni trzech ostatnich lat pokazuje, iż zdecydowanie zmniejszyła się liczba zawodów nadwyżkowych, z 17 w roku 2016 do 1 w roku 2018. Od trzech lat w prognozie wskazuje się na nadwyżkę ekonomistów w regionie. W zakresie zawodów deficytowych obserwujemy natomiast znaczny wzrost z 12 zawodów w roku 2016 do 25 w roku 2018.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Należy utrzymać możliwość wspierania migrantów oraz reemigrantów, jako grupy pracowników zasilających regionalny rynek pracy, na którym w perspektywie kilkudziesięciu lat niekorzystnie zmieni się proporcja udziału osób w wieku produkcyjnym w stosunku do osób w wieku poprodukcyjnym, zwiększając udział tych ostatnich. ✓ Należy podejmować działania integrujące migrantów, reemigrantów na rynku pracy, zapobiegając tym samym ich odpływowi do krajów Europy Zachodniej. ✓ Kontynuacja wsparcia dla osób powracających do kraju po okresie emigracji. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utrzymanie w grupach docelowych migrantów i reemigrantów. ✓ Należy integrować emigrantów, jak i ich otoczenie, przy czym wsparcie to powinno być prowadzone w obszarze integracji społecznej i edukacji.
6.	Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości na tle kraju. Jednocześnie region Warmii i Mazur cechuje niska dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Należy wspierać działania umożliwiające uzyskanie bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja realizacji projektów umożliwiających uzyskanie bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej, skierowanych przede wszystkim do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
Integracja społeczna			
7.	<p>Ubóstwo relatywne na Warmii i Mazurach maleje szybciej niż w innych polskich regionach. Jeszcze w 2015 roku pod względem ubóstwa relatywnego województwo warmińsko-mazurskie, z wartością 25,0%, zajmowało ostatnie miejsce w kraju. W 2017 roku było to miejsce 13 – granica ubóstwa relatywnego wyniosła 20,7%.</p>	<p>✓ Realizacja działań mających na celu wyposażenie osób znajdujących się w kręgu zagrożenia ubóstwem w kompetencje społeczno-zawodowe pozwalające odnaleźć się na lokalnym rynku pracy.</p> <p>✓ Wzmacnianie kompetencji osób i rodzin w zakresie zagadnień związanych z racjonalnym zarządzaniem budżetem, prowadzeniem gospodarstwa domowego, rozpoznawaniem potrzeb ekonomiczno-bytowych i zaspokajaniem ich w oparciu o posiadane oraz dostępne zasoby.</p>	<p>✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WM 2014-2020 - dofinansowywanie projektów uwzględniających w swoich zadaniach kompleksową ścieżkę aktywizacji społeczno-zawodowej, od m.in. realizacji wsparcia psychologiczno-terapeutycznego do doradztwa zawodowego, wsparcia trenera pracy, szkoleń i staży zawodowych.</p> <p>✓ Kontynuacja realizacji projektów, w których planowane jest objęcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zespołem form wsparcia oraz kontynuowanie stosowania wymogu, aby katalog form wsparcia był dostosowywany do potrzeb uczestnika na podstawie indywidualnej diagnozy.</p> <p>✓ Uelastycznienie procesu realizacji projektów skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w taki sposób, aby w projektach było możliwe dostosowanie katalogu form wsparcia dla konkretnych uczestników, przy zapewnieniu możliwości wykorzystania form wsparcia wykraczających poza formy pierwotnie planowane w projekcie po przeprowadzeniu procesu negocjacji z projektodawcami.</p> <p>✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu usług społecznych w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020- dofinansowywanie projektów uwzględniających w swoich zadaniach działania w obszarze racjonalnego zarządzania budżetem, prowadzenia gospodarstwa domowego,</p>

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
			rozpoznawania potrzeb ekonomiczno-bytowych i zaspokajania ich w oparciu o posiadane oraz dostępne zasoby.
		✓ Realizacja atrakcyjnych projektów aktywizacyjnych, o ciekawej podstawie programowej, zapewniających uczestnikom aktywne formy szkolenia, bazujących na rozeznaniu lokalnego rynku pracy i możliwościach zatrudnienia.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 - dofinansowanie projektów uwzględniających w swoich zadaniach atrakcyjne i kompleksowe formy wsparcia z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej, o ciekawej podstawie programowej, bazujące na rozeznaniu lokalnego rynku pracy, w tym dające perspektywę rozwoju/awansu zawodowego. ✓ Promowanie wśród potencjalnych wnioskodawców idei podejmowania innowacyjnych metod pracy z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej, poszukiwania i czerpania z doświadczeń innych beneficjentów również z innych województw w kraju.
8.	Coraz większa część mieszkańców Warmii i Mazur żyje lepiej, bez pomocy z zewnątrz. Świadczy o tym m.in. malejąca liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (spadek o blisko 20% w 2017 r. w stosunku do 2015 r.).	✓ Mając na uwadze, iż w systemie pomocy społecznej pozostają osoby najtrudniejsze do aktywizacji społeczno-zawodowej i wymagające wielowymiarowego wsparcia, ze względu na złożoność problemów społecznych, rekomenduje się zintensyfikowanie w ramach realizowanych projektów wsparcia psychologicznego, doradczego, terapeutycznego.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej oraz usług społecznych w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” - obejmowanie osób korzystających z pomocy społecznej wielowymiarowym wsparciem psychologicznym, terapeutycznym, doradczym w ramach projektów w obszarze usług społecznych i aktywizacji społeczno-zawodowej. ✓ Umożliwienie takiej formuły realizacji projektów w dziedzinie integracji społecznej, w której zakres form wsparcia nie jest ustalany na etapie wniosku o dofinansowanie, lecz na uczestnika projektu przypada pewna pula środków finansowych, a decyzja o sposobie ich

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
			wykorzystania (dobrze form wsparcia) następuje po diagnozie potrzeb konkretnego uczestnika, np. w postaci bardziej elastycznych budżetów projektów.
		✓ W związku z coraz większymi wyzwaniami w obszarze wsparcia osób potrzebujących, w tym osób najtrudniejszych do zaktywizowania, należy wspierać kadrę instytucji i podmiotów pomocy i integracji społecznej poprzez realizację specjalistycznych szkoleń dla kadry ww. podmiotów w ramach programu regionalnego w oparciu o bieżący monitoring potrzeb i wyzwań	✓ Uwzględnienie w kolejnej perspektywie finansowej realizacji szkoleń dla kadry instytucji i podmiotów pomocy i integracji społecznej w ramach programu regionalnego, umożliwiającego bieżące reagowanie na zgłaszane potrzeby i wyzwania regionalne.
9.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców w województwie warmińsko-mazurskim jest bardzo mocno zróżnicowana terytorialnie. Na przykład w powiatach elbląskim, kętrzyńskim, bartoszyckim, ostródzkim i szczycieńskim liczba ta jest około trzykrotnie większa niż w Olsztynie lub Elblągu.	✓ Zintensyfikowanie wsparcia na obszarach charakteryzujących się większym natężeniem występowania problemów społecznych w ramach działań aktywizacyjnych i świadczenia usług społecznych mających na celu niwelowanie deficytów osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej.	✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej w oparciu o obecnie obowiązujące zasady w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020, tj. premiowanie w ramach kryteriów merytorycznych specyficznych fakultatywnych projektów, które w 100% skierowane są do mieszkańców gmin/-y, w których/-ej procent osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest wyższy niż średni procent osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.
10.	Na przestrzeni lat 2015-2017 zmienia się struktura powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej. Maleje odsetek osób otrzymujących wsparcie z tytułu bezrobocia i ubóstwa, wzrasta natomiast udział osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz przemocy w rodzinie.	✓ Realizacja projektów nastawionych na wyrównywanie szans rozwojowych i zawodowych grup szczególnie narażonych na problem bezrobocia (osoby z niepełnosprawnościami, osoby młode, osoby w wieku 50+, kobiety, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych).	✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej w oparciu o obecnie obowiązujące zasady w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 – premiowanie poprzez kryteria wyboru projektów grup defaworyzowanych tj. m.in.: osób powyżej 50 roku życia, kobiet, osób młodych, osób

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
	Niemniej bezrobocie i ubóstwo pozostają nadal najczęstszymi przyczynami otrzymywania pomocy społecznej.	✓ Realizacja projektów wzmacniających osoby/rodziny w rozwiązywaniu problemów społecznych, w tym problemu przemocy w rodzinie.	posiadających najniższe wykształcenie, osób z niepełnosprawnościami. ✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu usług społecznych w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 – dofinansowanie projektów uwzględniających w swoich zadaniach usługi wspierające prawidłowe funkcjonowanie rodziny i przyczyniające się do podniesienia jakości codziennego życia, organizację i wsparcie grup samopomocowych, grup wsparcia i klubów dla rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym (borykających się z różnymi problemami m.in.: przemocą w rodzinie, uzależnieniami, bezradnością opiekunów wychowawczą, niepełnosprawnością), wsparcie ofiar przemocy domowej i/lub programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy, wsparcie rodzin, w których są osoby z niepełnosprawnością, w tym z zaburzeniami psychicznymi/osoby starsze (np. warsztaty podnoszące umiejętności pielęgnacyjne/opiekuńcze, warsztaty prowadzące do nabycia umiejętności i kompetencji społecznych, usługi osoby asystującej osobie niesamodzielnej/osobie z niepełnosprawnościami).
11.	W województwie warmińsko-mazurskim w dalszym ciągu występuje niedostateczny dostęp do poradnictwa specjalistycznego świadczącego usługi dla rodzin wymagających wsparcia.	✓ Realizacja działań na rzecz rozwoju usług społecznych na rzecz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w zakresie poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego.	✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu usług społecznych w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 – realizacja projektów obejmujących wielowymiarową pomocą osoby/rodziny będące w trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem minimum trzech form wsparcia, w tym poradnictwa specjalistycznego.

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
12.	W województwie warmińsko-mazurskim można zaobserwować spadek liczby zatrudnionych asystentów rodziny.	✓ Inicjowanie działań zwiększających świadomość z korzyści ekonomicznych i społecznych wynikających ze wsparcia rodzin przez asystenta rodziny w celu zwiększenia zatrudnienia asystentów rodziny, szczególnie w gminach gdzie asystentów jest bardzo mało lub ich brak.	✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu usług społecznych w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 - dofinansowanie projektów uwzględniających w swoich zadaniach wzmacnianie środowiskowych form wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym m.in. asystent rodziny, konsultant rodziny, rodziny wspierające, lokalne grupy wsparcia rodziny, mediator, itp. ✓ Upowszechnianie informacji o możliwościach aplikowania o środki unijne na działania w obszarze usług społecznych, w tym szczególnie wzmacniania środowiskowych form wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (m.in. asystent rodziny).
13.	W latach 2015-2017 maleje odsetek dzieci objętych instytucjonalną pieczą zastępczą. Jeszcze w 2015 r. tą formą pomocy objętych było 26,2% ogółu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. W 2017 roku odsetek ten zmalał do 24,7%. Oznacza to, że maleje ten rodzaj wsparcia na rzecz innych, bardziej przyjaznych dzieciom, rodzajów pomocy. Jednakże odsetek dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest relatywnie wysoki i wynosi ok. 25%.	✓ Inicjowanie działań wspierających już istniejące rodziny zastępcze poprzez organizacje grup wsparcia, szkoleń np. w ramach „Programu Szkoła dla rodziców i wychowawców” z przeznaczeniem dla rodzin zastępczych oraz warsztatów zwiększających kompetencje rodziców zastępczych (w tym rodziców zastępczych zawodowych). ✓ Realizacja działań w obszarze usług społecznych na rzecz rodzin biologicznych zagrożonych ryzykiem odebrania dzieci i znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.	✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu usług społecznych w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 - promowanie wśród kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz podmiotów działających w obszarze wsparcia rodziny możliwości aplikowania o środki na projekty wspierające rodziny zastępcze w ich funkcjonowaniu oraz rodziny biologiczne, których dzieci znajdują się w pieczy zastępczej. ✓ Włączenie rodzin zastępczych zawodowych jako grupy docelowej w ramach PI 9iv w RPO WiM 2014-2020.
14.	W województwie warmińsko-mazurskim tylko w co trzeciej gminie funkcjonują placówki wsparcia dziennego dla dzieci, które mają pomagać w szczególności rodzinom, napotykać trudności	✓ Inicjowanie działań na rzecz wspierania tworzenia i funkcjonowania placówek wsparcia dziennego (w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych). Możliwość	✓ Kontynuacja realizacji projektów z zakresu usług społecznych w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 - dofinansowanie projektów uwzględniających

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
	<p>w wypełnianiu obowiązków wychowawczych. W sumie w 5 powiatach województwa takie placówki nie funkcjonują. Tym samym na mapie Warmii i Mazur powstają „białe plamy” w tym zakresie.</p>	<p>realizacji w powyższych placówkach kompleksowych usług społecznych dla dzieci i młodzieży (m.in. świetlice, świetlice środowiskowe, w tym z programem socjoterapeutycznym, kluby środowiskowe) wraz z zapewnieniem organizacji czasu, możliwości rozwoju osobistego oraz rozwijania zainteresowań. Uwzględnienie potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.</p>	<p>w swoich zadaniach usługi opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży (m.in. świetlice, świetlice środowiskowe, w tym z programem socjoterapeutycznym, kluby środowiskowe, grupy zabawowe) wraz z zapewnieniem organizacji czasu, możliwości rozwoju osobistego oraz rozwijania zainteresowań).</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Upowszechnianie informacji o możliwościach aplikowania o środki unijne na działania w obszarze usług społecznych, w tym szczególnie w zakresie wspierania działania placówek wsparcia dziennego jako formy wspierającej rodziny w rozwiązywaniu problemów i przywracającej jej prawidłowe funkcjonowanie (szczególnie w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych) oraz stwarzającej jej uczestnikom możliwość rozwoju osobistego i niwelowania deficytów. ✓ Kontynuowanie w ramach EFS wsparcia już istniejących placówek wsparcia dziennego w postaci doposażenia, podnoszenia kompetencji personelu oraz współfinansowania zajęć w placówkach przy zachowaniu warunku zwiększenia liczby miejsc w placówce lub rozszerzenia zakresu wsparcia. ✓ Rozważanie zastosowania formuły projektu zintegrowanego w zakresie tworzenia nowych placówek wsparcia dziennego w taki sposób, aby z EFRR była finansowana budowa / przebudowa / rozbudowa budynków oraz wyposażenie / doposażenie sal, a ze środków EFS m.in. współfinansowanie zajęć w placówce.

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
15.	Dostęp do świadczeń integracji społecznej jest bardzo mocno zróżnicowany terytorialnie. Na przykład Zakłady Aktywności Zawodowej funkcjonują tylko w 42,9% powiatów regionu, Centra Integracji Społecznej działają w 33,3% powiatów województwa, a osoby korzystające z mieszkalnictwa chronionego występują tylko w 12 powiatach Warmii i Mazur.	<p>✓ Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w szczególności Centrów Integracji Społecznej, Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz Zakładów Aktywności Zawodowej.</p> <p>✓ Rozwój mieszkań chronionych w województwie dla różnych grup odbiorców (w szczególności dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz osób dotkniętych przemocą w rodzinie).</p>	<p>✓ Kontynuacja realizacji projektów w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 – umożliwienie funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej (tj. CIS, KIS, WTZ, ZAZ) poprzez realizację odrębnego typu projektu w ramach ogłaszanych konkursów dedykowanego wskazanym podmiotom.</p> <p>✓ Kontynuacja realizacji projektów w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020, w ramach Działania 11.2 – dofinansowanie projektów uwzględniających w swoich zadaniach finansowanie pobytu w mieszkaniach treningowych na okres procesu usamodzielniania (w szczególności w rodzinach z problemem przemocy, uzależnień, dla osób z niepełnosprawnością, opuszczających zakłady karne i placówki opiekuńczo-wychowawcze, zagrożonych eksmisją, eksmitowanych) oraz finansowanie pobytu w mieszkaniach wspieranych dla osób z niepełnosprawnościami/ osób niesamodzielnich w przypadku potrzeby opieki w zastępstwie za opiekunów faktycznych (opieka wytchnieniowa).</p> <p>✓ Upowszechnianie możliwości aplikowania o środki unijne na tworzenie miejsc w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach chronionych lub mieszkaniach wspomaganych, przeznaczonych dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.</p> <p>✓ Rozważanie zastosowania formuły projektu zintegrowanego w zakresie tworzenia mieszkań chronionych i wspomaganych dla różnych grup odbiorców w taki sposób, aby z EFRR była finansowana budowa / przebudowa / rozbudowa budynków oraz wyposażenie / doposażenie sal,</p>

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
			a ze środków EFS m.in. współfinansowanie zajęć w placówce.
16.	O ile liczba KIS i CIS w latach 2015-2017 nie zmienia się istotnie, znacznie wzrasta liczba uczestników zajęć organizowanych przez te jednostki.	✓ Rozwój usług adekwatnych do potrzeb osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej i edukacyjnej, świadczonych w szczególności w centrach oraz klubach integracji społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja realizacji projektów w oparciu o obecnie obowiązujące zasady w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” RPO WiM 2014-2020 – umożliwienie funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej (tj. CIS, KIS, WTZ, ZAZ) poprzez realizację odrębnego typu projektu w ramach ogłaszanych konkursów dedykowanego wskazanym podmiotom. ✓ Intensyfikacja działań skierowanych na tworzenie nowych lub rozwój istniejących KIS, CIS i ZAZ poprzez przeprowadzenie naborów wniosków o dofinansowanie.
17.	Ważnym elementem funkcjonowania ekonomii społecznej w regionie są organizacje pozarządowe, które przy wsparciu m.in. OWES mogą się ekonomizować stwarzając w ten sposób możliwość aktywizacji społeczno-zawodowej oraz tworzenie miejsc pracy.	✓ Należy wspierać działania prowadzące do rozwoju ekonomii społecznej w województwie, w tym szczególnie tworzenia spółdzielni socjalnych przez podmioty prawne.	✓ Kontynuacja realizacji projektów wspierających kompleksowo rozwój ekonomii społecznej w regionie, w tym tworzenie spółdzielni socjalnych podmiotów prawnych (nie tylko osób fizycznych).
Edukacja i wykształcenie			
18.	Mimo, że w województwie warmińsko-mazurskim w okresie 2015-2017 systematycznie zwiększała się liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 to w dalszym ciągu występują jeszcze duże braki w tym zakresie: w 2017 r. aż 71% gmin było pozbawionych takich instytucji, a w całości dotknęło to 2 powiatów: elbląskiego i węgorzewski. Widoczne są również różnice w liczbie instytucji opieki między powiatami. Kolejna istotna różnica występuje w lokalizacji instytucji opieki nad dziećmi do lat 3: w 2017 r. zdecydowana większość z nich (86%) zlokalizowana była w miastach. Również wzrost liczby instytucji w roku 2017 wystąpił jedynie na obszarach miejskich,	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Należy utrzymać kierunek wsparcia realizowany w Działaniu 10.4, zapewniając tworzenie nowych miejsc opieki, z naciskiem na obszary, w których liczba tych miejsc jest najmniejsza, lub nie ma ich wcale niwelując tym samym „białe plamy” na mapie województwa. ✓ Należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia liczby dostępnych miejsc opieki, np. poprzez zwiększenie dostępnej alokacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Premiowanie projektów, w których wsparcie nakierowane jest na tworzenie miejsc opieki na obszarach o najmniejszej dostępności miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. ✓ W związku z dużym zapotrzebowaniem na miejsca opieki dla dzieci w wieku do lat 3, należy realokować środki z Działania 10.5 (analiza obecnej sytuacji na rynku pracy wskazuje na ograniczoną zasadność wydatkowania dodatkowych środków w ramach tego typu interwencji) do Działania 10.4, tak by zwiększyć skalę wsparcia.

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
	<p>natomiast na obszarach wiejskich pozostał na tym samym poziomie.</p> <p>Biorąc pod uwagę liczbę oferowanych miejsc przez te instytucje różnice w dostępności między obszarami miejskimi a wiejskimi są jeszcze bardziej widoczne: aż 90% miejsc oferowano na terenach miejskich. Znaczne różnice występowały również między powiatami i gminami, zarówno w wartościach bezwzględnych dostępnych miejsc opieki, jak i analizując liczbę dzieci do lat 3 przypadającą na jedno takie miejsce: w 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim było to średnio 16 dzieci na miejsce, od 6 dzieci na miejsce w mieście na prawach powiatu Elblągu do 42 w gminie miejsko-wiejskiej Gołdap. Analiza danych pokazuje również, że niedostateczna liczba instytucji i miejsc opieki nad dziećmi lub wręcz ich brak, nie może być wytłumaczona zbyt małą liczbą dzieci w wieku żłobkowym. Dodatkowo, prognozy ludności GUS, mimo, że wskazują na spadek liczby dzieci w wieku do 3 lat w niedalekiej perspektywie (2025 i 2030), to jednak nie tak drastyczny, aby było to powodem do nie podejmowania działań w kierunku zapewnienia im miejsc opieki instytucjonalnej.</p>		
19.	<p>Mimo zwiększającej się liczby miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia i dzieci objętych tą opieką wyniki te wcale nie są jeszcze zadowalające: biorąc pod uwagę odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym województwo warmińsko-mazurskie z wynikiem 74,6% w 2017 r. nadal w dużym stopniu odbiegało od średniej krajowej (84,7%). Dodatkowo występowały znaczne różnice w tym zakresie między wsią i miastem: odsetek dzieci objętych wychowaniem</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ W podziale alokacji EFS, w stosunku do innych województw, obszar edukacji przedszkolnej na Warmii i Mazurach nadal ma istotne znaczenie z racji niskich wskaźników upowszechnienia edukacji przedszkolnej. ✓ Kontynuacja wsparcia w obszarze tworzenia miejsc przedszkolnych ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich. ✓ Położenie nacisku na inne metody niż tylko stworzenie nowych miejsc przedszkolnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja typów operacji związanych z edukacją przedszkolną. ✓ Rozszerzenie typów operacji o aktywne formy rekrutacji. ✓ Opracowanie kryteriów projektów, uwzględniających potrzeby zwiększenia atrakcyjności edukacji przedszkolnej. ✓ Promowanie dobrych praktyk. ✓ Wprowadzenie kryteriów dostępowych dotyczących minimalnego wymaganego poziomu realizacji wskaźników dotyczących liczby

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
	<p>przedszkolnym na wsi (46%) był o ponad połowę mniejszy niż w mieście (97,3%).</p>	<p>dotarcia do rodziców, tak aby zwiększyć udział dzieci w edukacji przedszkolnej.</p> <p>✓ Zwiększenie atrakcyjności edukacji przedszkolnej, w tym wydłużenie godzin pracy przedszkoli.</p>	<p>utworzonych / wspartych miejsc opieki przedszkolnej.</p> <p>✓ Wyodrębnienie części alokacji skierowanej na wspieranie działań dotyczących opieki przedszkolnej nad dziećmi w wieku 3-5 lat na nabory kierowane tylko do tych gmin, w których:</p> <p>(a) stopień objęcia opieką przedszkolną dzieci w wieku 3-5 lat jest niższy niż średnia ogólnowojeńdzka, lub (b) liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na 1 miejsce w placówce przedszkolnej jest większa niż średnia ogólnowojeńdzka.</p> <p>✓ Wyodrębnienie części alokacji na wspieranie działań upowszechniających edukację przedszkolną (tj. zwiększających jej dostępność) na obszarach wiejskich i/lub stosowanie we wszystkich naborach dotyczących projektów zorientowanych na upowszechnianie edukacji przedszkolnej kryteriów premiujących realizację projektów na obszarach wiejskich.</p> <p>✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kompetencje niezbędne na rynku pracy, nie będą rozwinięte bez właściwych postaw kształtowanych na etapie edukacji przedszkolnej, w tym nawyku kształcenia przez całe życie, nastawienia na kształcenie zawodowe, kompetencji miękkich. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażających się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów</p>

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
			i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii) jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).
20.	W województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. w porównaniu do roku 2015 zwiększyła się liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi o prawie 5 p.p. Wzrost wystąpił w większości powiatów. Występują różnice między powiatami zarówno w liczbie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach (od 993 uczniów w powiecie ostródzkim do 122 w powiecie węgorzewskim), jak i pod względem udziału uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w liczbie uczniów ogółem (od 2,2% w powiecie działdowskim do 7,3% w powiecie ostródzkim).	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja wsparcia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dzieci najbardziej uzdolnionych. ✓ Zwiększenie nacisku na potrzeby dzieci z niepełnosprawnościami. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zniesienie ograniczeń, co do kwoty racjonalnych usprawnień. ✓ Zapewnienie przeprowadzenia diagnozy potrzeb rozwojowych na jak najwcześniejszym etapie. ✓ Opracowanie programu wsparcia talentów w Województwie. ✓ Nacisk na kształcenie nauczycieli w obszarze specjalnych potrzeb rozwojowych u dzieci. ✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażających się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii) jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).
21.	Biorąc pod uwagę uczniów szkół/placówek oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe uzyskujemy informację, że w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 największy odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnej liczbie uczniów występował w zasadniczych szkołach zawodowych: średnio 10,9%, gdy w analizie uwzględniane są szkoły specjalne lub 3,8% z wyłączeniem szkół specjalnych. Zarówno w technikach, jak i w liceach	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wprowadzenie nowej formy wsparcia do obszaru kształcenia zawodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Przygotowanie nowego typu operacji. ✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażających się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie,

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
	ogólnokształcących średnio było to mniej niż 1% w obu wypadkach. Udział uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnej liczbie uczniów różnił się między powiatami, szczególnie w zasadniczych szkołach zawodowych, następnie znacznie mniej w technikach, a jeszcze mniej w liceach.		rozwiązywanie problemów i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).
22.	Występują duże braki w zakresie doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. Nawet w połowie szkół podstawowych i gimnazjalnych nie było doradców zawodowych: odsetek szkół, w których prowadzone było doradztwo zawodowe wynosił 43% w szkołach podstawowych bez specjalnych, 30% w szkołach podstawowych, 24% w gimnazjach bez specjalnych i 17% w gimnazjach specjalnych. Ten stan rzeczy dodatkowo pogarsza fakt, że tylko w jednej spośród analizowanych szkół podstawowych i gimnazjalnych doradca zawodowy zatrudniony był na pełen etat, natomiast w pozostałych szkołach było to od 0,01 do 0,62 wymiaru etatu.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzmocnienie regionalnego systemu doradztwa zawodowego indywidualnego i grupowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Promowanie nowoczesnych technik/narzędzi doradztwa zawodowego. ✓ Promowanie współpracy z pracodawcami. ✓ Włączenie w projekty rodziców. ✓ Wykorzystanie wyników projektów innowacyjnych. ✓ Promowanie dobrych praktyk. ✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażających się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii) jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).
23.	Niekorzystny trend obserwowany jest w województwie warmińsko-mazurskim jeśli chodzi o uczestnictwo osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym. Od 2011 r. wartość ta powoli maleje, a dodatkowo od 2016 r. zwiększa się różnica ze średnią krajową, która odnotowuje od tamtego czasu tendencję wzrostową.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zapewnienie dostępności – pracownikom i pracodawcom – możliwości uzyskania dofinansowania działań z zakresu kształcenia ustawicznego w formule systemu popytowego. ✓ Promowanie nawyku kształcenia się przez całe życie, m.in. u pracowników firm. ✓ Zapobieganie wypaleniu zawodowemu. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wprowadzanie w ramach systemu popytowego określonych preferencji (wzrost dostępnego poziomu dofinansowania) dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (osoby starsze, osoby o niskim poziomie kwalifikacji, osoby z niepełnosprawnościami).

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Praca z nowym pokoleniem wchodzącym na rynek pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stosowanie preferencji dla tych projektodawców realizujących projekty w obszarze kształcenia ustawicznego, którzy zapewnią w projektach udział osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (osoby starsze, osoby o niskim poziomie kwalifikacji, osoby z niepełnosprawnościami). ✓ Prowadzenie w ramach realizowanych projektów operatorskich dotyczących wsparcia w modelu popytowym oraz projektów w obszarze kształcenia ustawicznego (poza modelem popytowym) działań uświadamiających dotyczących celowości kształcenia ustawicznego. Działania te stanowiłyby element promocji dofinansowanych przedsięwzięć. ✓ Promowanie dobrych praktyk. ✓ Wykorzystanie wyników projektów innowacyjnych. ✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażających się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii) jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).
24.	Na przestrzeni lat 2015-2017 zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w kraju najwięcej osób wybierało naukę w liceach ogólnokształcących (LO), następnie technikach,	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zapewnienie wsparcia dla placówek kształcenia zawodowego w zakresie zarówno poprawy jakości kształcenia, jak i dostępności kształcenia 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Podejmowanie aktywnych działań skierowanych do dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego / organów prowadzących do realizacji (w oparciu o finansowanie ze środków

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
	<p>a najmniej w zasadniczych szkołach zawodowych (ZSZ)/branżowych.</p> <p>Jednak biorąc pod uwagę szkoły zawodowe razem (zasadnicze szkoły zawodowe wraz z branżowymi szkołami I stopnia oraz technika wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe) można zauważyć nie tylko, że udział uczniów klas I szkół zawodowych w ogóle szkół w woj. warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 (2015 r. - 50,9%, 2016 r. - 51,9%, 2017 r. - 53,3%) był większy niż średnio w Polsce (odpowiednio 49,4%, 50,2% i 49,9%), ale także, że wzrost zainteresowania szkołami zawodowymi w 2017 r. w porównaniu do 2015 r. wykazywał większą dynamikę w województwie (wzrost o 2,4 p.p.), niż w Polsce (wzrost o 0,5 p.p.).</p>	<p>zawodowego w wymiarze praktycznym (tj. nauki zawodu w rzeczywistych warunkach pracy).</p>	<p>EFS) kompleksowych projektów w obszarze kształcenia zawodowego (w tym, także obejmujących element aktywnej promocji kształcenia zawodowego w ramach promocji realizowanych przedsięwzięć).</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Podejmowanie działań w formule projektów systemowych realizowanych na szczeblu wojewódzkim, których celem byłaby promocja kształcenia zawodowego. ✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażającej się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii) jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).
25.	<p>Z analizy zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 wynika, że większy odsetek osób przystępujących do tych egzaminów (oprócz 2015 r.) nie zdał części praktycznej (w 2016 r. 23,1% zdających, w 2017 r. 21,7%) niż pisemnej (w 2016 r. - 16,9%, w 2017 r. 13,6%). W przypadku części praktycznej w 2016 r. nastąpiło pogorszenie zdawalności w stosunku do roku poprzedniego (o 6 p.p.), a w 2017 r. zanotowano niewielką poprawę (o 1,4 p.p.), jednak i tak był to mniej korzystny wynik niż w 2015 r. (o 4,6 p.p.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja działań związanych z budowaniem bazy dydaktycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażającej się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii) jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia w ramach EFS
26.	Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w latach 2015-2017 w województwie warmińsko-mazurskim były niższe niż przeciętnie w kraju: wyniki uzyskane z przedmiotu matematyka stanowiły 91% średniej dla kraju, a z przedmiotów przyrodniczych 96% tej średniej. Sytuacja była jeszcze bardziej niekorzystna w przypadku egzaminu maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. W przypadku wszystkich analizowanych przedmiotów (matematyka na poziomie podstawowym i rozszerzonym, biologia, chemia, fizyka i geografia) relacja średnich wyników w województwie warmińsko-mazurskim do przeciętnych wyników w kraju w 2017 r. była niższa niż w latach 2015-2016 i stanowiła w 2017 r. od 89% w przypadku chemii do 66% z matematyki na poziomie rozszerzonym.	✓ Kontynuacja wsparcia w obszarze kompetencji istotnych na rynku pracy, takich jak umiejętności matematyczno-przyrodnicze, ICT, języki obce ze szczególnym uwzględnieniem szkół o najniższych wynikach.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kontynuacja typów operacji. ✓ Adresowanie wsparcia z uwzględnieniem zróżnicowania wewnątrzwojewódzkiego. ✓ Stosowanie w ramach naborów dotyczących projektów z zakresu podnoszenia jakości nauczania (które odnoszą się do przedmiotów z obszaru nauk matematyczno-przyrodniczych) kryteriów premiujących dotyczących niestandardowych i kreatywnych metod nauczania w tym obszarze. ✓ Stosowanie kryteriów dostępowych lub premiujących w ramach naborów z zakresu podnoszenia jakości nauczania, które odnoszą się realizacji projektów dotyczących najczęściej wybieranych przedmiotów maturalnych. ✓ Stosowanie kryteriów premiujących w ramach naborów dotyczących projektów z zakresu podnoszenia jakości nauczania, które odnoszą się do bieżących wyników egzaminu maturalnego szkoły, której dotyczy projekt. ✓ Opracowanie regionalnego planu działania kształtowania kompetencji, integrującego wszystkie etapy kształcenia, celem rozwoju w Regionie kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Kształtowanie postaw proekologicznych, wyrażającej się troską o środowisko na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozwijanie kompetencji miękkich (takich jak kreatywność, praca w zespole, empatia, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów i wykorzystanie wiedzy technicznej przy pomocy technologii) jako kluczowych kompetencji na rynku pracy przyszłości (Przemysł 4.0).

SPIS MAP

Mapa 1.1. Dynamika liczby ludności w wieku produkcyjnym ogółem w gminach województwa w odniesieniu do 2015 r.	4
Mapa 1.2. Struktura wiekowa ludności w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	5
Mapa 1.3. Przyrost naturalny na 1000 ludność wraz z dynamiką w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego	7
Mapa 2.1. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa warmińsko mazurskiego w 2017 r. ..	12
Mapa 2.2. Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym do ogółu bezrobotnych w powiecie w 2017 r.	14
Mapa 2.3. Odsetek bezrobotnych z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy do ogółu bezrobotnych w powiecie w 2017 r.	15
Mapa 2.4. Wskaźnik efektywności kosztowej i zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowej w 2017 r.	22
Mapa 2.5. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców, liczba nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców oraz liczba wyrejestrowanych podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w 2017 r.	23
Mapa 3.1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	27
Mapa 3.2. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	33
Mapa 3.3. Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	33
Mapa 3.4. Liczba dzieci umieszczonych w nieinstytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	35
Mapa 3.5. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. ..	36
Mapa 3.6. Liczba placówek wsparcia dziennego w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	36
Mapa 3.7. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	37
Mapa 3.8. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	38
Mapa 3.9. Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	39
Mapa 3.10. Liczba osób korzystających z usług środowiskowych domów samopomocy w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	40
Mapa 3.11. Liczba osób oczekujących na miejsca w środowiskowych domach samopomocy w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	41
Mapa 3.12. Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	42

Mapa 3.13. Liczba osób oczekujących na miejsca w domach pomocy społecznej w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	43
Mapa 3.14. Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	44
Mapa 3.15. Liczba KIS i uczestników ich zajęć w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	47
Mapa 3.16. Liczba WTZ i uczestników ich zajęć w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	49
Mapa 4.1. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 według formy sprawowania opieki oraz liczba dzieci w wieku do lat 3 przypadająca na jedno miejsce w 2017 r.	55
Mapa 4.2. Liczba dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1 000 dzieci w wieku do lat 3 w 2017 r.	57
Mapa 4.3. Liczba miejsc opieki w placówkach wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 miejsce w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	60

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1.1. Wskaźnik obciążenia demograficznego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r. wraz z dynamiką w relacji do 2015 r. (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)	6
Wykres 1.2. Współczynnik salda migracji osób w wieku produkcyjnym w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	8
Wykres 1.3. Piramida wieku ludności województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r. wraz z prognozą na 2050 r.	10
Wykres 2.1. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata (%)	11
Wykres 2.2. Liczba osób biernych zawodowo w podziale na płeć w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 (w tys. osób)	13
Wykres 2.3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w wieku 50 lat i więcej	13
Wykres 2.4. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie warmińsko-mazurskim wg profilu pomocy	16
Wykres 2.5. Liczba cudzoziemców posiadających prawo pobytu na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego	17
Wykres 2.6. Liczba osób wyrejestrowanych z KRUS w województwie warmińsko-mazurskim	17
Wykres 2.7. Struktura zatrudnienia rolnictwo/przemysł/usługi (w porównaniu do średniej dla Polski)	18
Wykres 2.8. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy wg województw (job vacancy rate)	19
Wykres 2.9. Czas poszukiwania pracy w kraju i województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	19
Wykres 3.1. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w 2017 r. według regionów	24
Wykres 3.2. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie warmińsko-mazurskim i Polsce w latach 2015-2017	25
Wykres 3.3. PKB na 1 mieszkańca wg województw w cenach bieżących w 2016 r. (w zł)	25
Wykres 3.4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	26
Wykres 3.5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	26
Wykres 3.6. Liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	27
Wykres 3.7. Liczba asystentów rodziny w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	28
Wykres 3.8. Procent świadczeniobiorców pomocy społecznej uzyskujących wsparcie z danego powodu w stosunku do ogółu korzystających z pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	30
Wykres 3.9. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	32
Wykres 3.10. Struktura dzieci objętych pieczą zastępczą w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	32

Wykres 3.11. Struktura dzieci objętych instytucjonalną pieczą zastępczą w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	34
Wykres 3.12. Struktura dzieci objętych nieinstytucjonalną pieczą zastępczą w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	35
Wykres 3.13. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	37
Wykres 3.14. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	38
Wykres 3.15. Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	39
Wykres 3.16. Liczba osób korzystających z usług ŚDS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	40
Wykres 3.17. Liczba osób korzystających i oczekujących na wsparcie w ramach ŚDS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	41
Wykres 3.18. Liczba osób przebywających w DPS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	42
Wykres 3.19. Liczba osób korzystających i oczekujących na wsparcie w ramach DPS w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	43
Wykres 3.20. Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	44
Wykres 3.21. Liczba czynnych w działalności spółdzielni socjalnych w latach 2015-2017 w województwie warmińsko-mazurskim	45
Wykres 3.22. Spółdzielnie socjalne w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	46
Wykres 3.23. Kluby Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	47
Wykres 3.24. Centra Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	48
Wykres 3.25. Liczba CIS i uczestników ich zajęć w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	48
Wykres 3.26. Warsztaty Terapii Zajęciowej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	49
Wykres 3.27 Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	50
Wykres 3.28. Liczba uczestników zajęć Zakładów Aktywności Zawodowej w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	50
Wykres 4.1. Liczba dzieci w wieku do lat 3 na 10 000 ludności	51
Wykres 4.2. Liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 w 2017 r.	52
Wykres 4.3. Liczba dzieci w wieku do lat 3 przypadająca na 1 miejsce opieki nad dziećmi do lat 3 w 2017 r.	54
Wykres 4.4. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w latach: 2017, 2025 i 2030 oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w 2017 r.	56
Wykres 4.5. Dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1 000 dzieci w wieku do 3 lat w latach 2015-2017	57
Wykres 4.6. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) w 2017 r.	58
Wykres 4.7. Liczba miejsc opieki nad dziećmi powyżej 3 roku życia w latach 2015-2017 (w tys.)	59

Wykres 4.8. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2015-2017 (w %)	61
Wykres 4.9. Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego oraz ich udział w liczbie uczniów ogółem w 2016 r.	62
Wykres 4.10. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół) ze szkołami specjalnymi w 2016 r.	64
Wykres 4.11. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół) bez szkół specjalnych w 2016 r.	66
Wykres 4.12. Liczba szkół podstawowych i gimnazjalnych, w których jest doradca zawodowy oraz udział szkół, w których jest doradca zawodowy w liczbie szkół danego typu w 2017 r.	67
Wykres 4.13. Osoby dorosłe w wieku 25-64 uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w latach 2011-2017 (w %)	68
Wykres 4.14. Liczba uczniów szkół zawodowych w latach 2015-2017 oraz ich udział w liczbie szkół ponadgimnazjalnych (bez policealnych) ogółem w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	69
Wykres 4.15. Odsetek uczniów klas I w poszczególnych typach szkół (bez szkół specjalnych) w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w latach 2015-2017 (w %).....	70
Wykres 4.16. Odsetek uczniów klas I w poszczególnych typach szkół (bez szkół specjalnych) w województwie warmińsko-mazurskim oraz w poszczególnych powiatach w 2017 r.	71
Wykres 4.17. Odsetek osób, które nie zdały części pisemnej/praktycznej egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz osób które nie otrzymały świadectwa potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 (w %)	72
Wykres 4.18. Napływ oraz liczba bezrobotnych do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017	73
Wykres 4.19. Napływ bezrobotnych w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2015-2017	74
Wykres 4.20. Napływ oraz liczba bezrobotnych do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	75
Wykres 4.21. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w latach 2015-2017 (w %).....	76
Wykres 4.22. Relacja średnich wyników egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w województwie warmińsko-mazurskim do średniej krajowej w latach 2015-2017	76
Wykres 4.23. Średnie wyniki egzaminu maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 (w %)	77
Wykres 4.24. Relacja średnich wyników egzaminu maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w województwie warmińsko-mazurskim do średniej krajowej w latach 2015-2017 (w %).....	77

SPIS TABEL

Tabela 2.1. Lista zawodów deficytowych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2018..... 20

Tabela 3.1. Powody udzielenia świadczeń z systemu pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2017 31